الشهادتان
معناهما وما تستلزمه كل منهما

تأليف/ الشيخ د. عبدالله بن عبدالرحمن الجبرين

እተን ክልተ ምስክርነትን
ትርጉመንን ነፍሰወከፈን ዝሓተኦ ግደታን

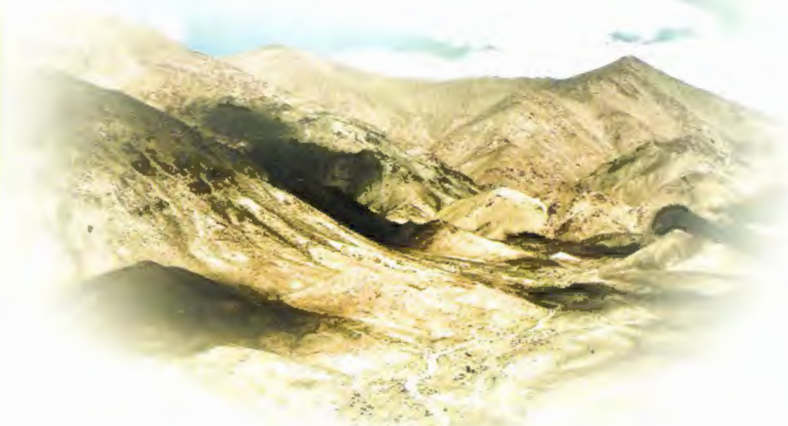

ብ-ሸኽ
ዓብዱላህ ቢን ዓብዱራሕማን ኣል-ጂብሪን

التجرينيا

سلطانة
Sultanah

እተን ክልተ ምስክርነትን
ትርጉመንን ነፍሰወከፈን ዝሓተኦ ግደታን

ብ-ሸኽ
ዓብዱላህ ቢን ዓብዱራሕማን ኣል-ጂብሪን

ትርጉም
ብ-ሳልሕ ስዒድ

الشهادتان معناهما وما تستلزمه كل منهما

اللغة التجرينيا (إريتريا)

تأليف

فضيلة الشيخ عبد الله بن عبد الرحمن بن جبرين

ترجمة

صالح سعيد عمر

ⓒ المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد بأم الحمام، ١٤٢٣هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الجبرين ، عبدالله بن عبدالرحمن

الشهادتان / عبدالله بن عبدالرحمن الجبرين .- الرياض، ١٤٢٣هـ

١٢٨ ص، ١٢ × ١٧ سم

ردمك: ٨ - ٠٦ - ٩١٨ - ٩٩٦٠

(النص باللغة التجرينية)

١- الشهادة (اركان الإسلام) ٢- التوحيد أ- العنوان

ديوي ٢٤٠ ١٤٢٣/٥٨٤٥

رقم الإيداع: ١٤٢٣/٥٨٤٥

ردمك: ٨ - ٠٦ - ٩١٨ - ٩٩٦٠

حقوق الطبع محفوظة

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ - ٢٠٠٣م

بسم الله الرحمن الرحيم

ለበዋ

ክቡር ኣንባቢ እዛ ኣሸሃደታን እትብል መጽሓፍ ተተርጕማ ኣብ ኢድካ በጺሓ ዘላን እታ ቅድሚኣ ስሕርን ሓደጉኡን እትብልን ንኽትርጉም ብናተይ መንፋዕትን ክእለትን ዘይኮነስ ብልግሲ ናይቲ ክቡር ኣላህ እዩ'ሞ ዝለዓለ ምስጋና ይብጻሓዮ።ኮይኑ ግን እዛ መጽሓፍ'ዚኣ ክምታ ቀዳመይቲ ብሓውና ዶ. በያን ሳልሕ ዳግማይ እርማት ዕድል ኣይረኸበትን : ምኽንያቱ ክቡር ሓውና ምስቲ ዘለዎ ጻዕቂ ስራሕ ብጀካ ሕልፍ ሕልፍ ኢላካ እንተዘይኮይኑ ነዛ መጽሓፍ'ዚኣ ንኹላ ኣይራኣያን : ይኹን ዳኣምበር ኣብ ልዕሊ መሬት ዘሎ መጻሕፍቲ ብጀካ ቁርኣን : ብሙሁራን ተጻሒፉን ተኣሪሙን ካብ ጉድለት ነጻ ኮይኑ ማለት ኣይኮነን:ምኽንያቱ ወድ ሰብ ካብ ጉድለት ፍጹም ኣይኩነን: ስለዚ ክቡር ኣንባቢ ኣብዛ መጽሓፍ ዘለካ ሪኢቶን ለበዋን ብተገዳስነት ክትሕብረኒ እማሕጸነካ ኣነውን ብወገነይ ንእትህበኒ ሓበሬታ ሓንጎፋይ ኢለ ክምዝቅበሎ ኣቀዲመ ክገልጸልካ እፈቱ:ምኽንያቱ ነተን ብሕጂ ዘዳልወን ዘለኹ ዝያደ ደገፍን ሓቦን ክህበኒ ይኽእልዩ:: ክምኡውን ኣንታ ነዛ መጽሓፍ ነቢብካ ፍልጠት ዝቀሰምካ ኣብ ሂወት ኣብ ዘለኹሉ ይኹን ካብዛ ዓለም ኣብዝተፈለኹሉ ጀዛከላሁ ኸይር ኢልካ ዱዓ ክትገብረለይ እላበወካ ። ወሰለላሁ ወሰለም ዓላ ነብይና ሙሓመድ።

መብርሂ

እምበኣር ሓደ ሓደ ቃላት ናይ ዓረብ ኣብ ሕብረተሰብና ዘውትራትን ፍሉጣትን ብምዃኖም ልክዕ ከም ዘለውዎ ከይተርጎምኩ ገዲፈዮም ኣለኹ። ንኣብነት:-

የውምልቂያማ: ንዝብል መጠረሻ መዓልቲ ወይ ምጸተ ዓለም ተባሂሉ እንተዘይተተርጎመ ዝኾነ ኣስላማይ ዝፈልጦ ቃል'ዩ እኳ ደኣ ብኣንጻሩ እንተተተርጕሙ ከደናግር ይኽእል'ዩ።

ከምኦም ዝኣመሰሉ ቓላት ምትርጓም ዘየድልዮም ብዙሓት ኣለው:-

♦ ሰላት	➢ *ሰግዳን*
♦ ዓሊም	➢ *ፈላጥ ናይ ሃይማኖት*
♦ ዲነ-ልኢስላም	➢ *ሃይማኖት እስልምና*
♦ ካፍር	➢ *ካሓዲ*
♦ ሙሽሪክ	➢ *ምስ ረቢ ሽርካ ዝገብር*
♦ ኪታብ	➢ *መጽሓፍ*
♦ ሓዲስ	➢ *ቃል ናይ ነብይ*
♦ ዋሕይ	➢ *ናይ ረቢ መልእኽቲ ናብ ነብይ ዝወርድ*
♦ ሩሕ	➢ *ትንፋስ፡ ሂወት*
♦ ዒባዳ	➢ *ንረቢ ክትግዛእ*
♦ እስቲቕፋር	➢ *ምሕረት ካብ ረቢ ምሕታት*

ጀና፣ ጀሃነም፣ ኣኼራ፣ ሰሓባ፣ ቂብላ፣ ተፍሲር፣ ቕያማ ፣ ወ.ዘ.ተ.... ዝኣመሰሉ ኣብ ኣፍ ኣስላማይ ዙውትራት ስለዝኾኑ ከምዘለውዎ ተሰገርናዮም ዘሸግ ር ኣይኮነን፡ ስለዚ ምናልባት ነዚኦም ዝኣመሰሉ ቓላት ግር ኣብ ዝብሉኻ እዋን ኣብ ጥቓኻ ንዘለው ብምሕታት ንኽትርዳእ ፈትን።

ወሰለላሁ ወሰለም ዓላ ነብዩና ሙሓመድ

ኣሽሃዱ ኣንላኢላሃ ኢለላህ ወኣሽሃዱ ኣና ሙሓመድ ረሱሉላህ

ብቃልካ እዘን ክልተ ምስክርነት ክትብለን ከሎኻ ኢኻ ብኡ ንብኡ ኣብ እስልምና ትኣቱ ... ብቓልካ እዘን ክልተ ምስክርነት ክትብለን በቲ ትሕዝቶ ናተን ክትሰርሕን እቲ ቀንዲ መሰረት ናይ ሃይማኖት እስልምና እዩ።ኮይኑ ግን ብዙሓት ህዝቢ ካብ ኡመት ሙሓመድ ካብዘን ክልተ ምስክርነት እንታይ እዩ ዝድለ፡ ዘይፈልጡ ኣለዉ ከምኡውን ብኣፍካ ጥራይ ምምስካር እምበር ብእኣን ኣፍልጦ ክህልወካን ክትሰርሕን ዝብል እምነት የብሎምን።

ዚኢኣም ከኣ ነቲ ቅኑዕ ትርጉመን ዝጸረረ ገይሮም ዝትርጉሙወን ኣለው። ስለዚ ምእንቲ እቲ በዓል ጸጋ ድልየትን ረቢ ኼር ዝደለዩሉን ክጥቀም ብዛዕባእን ክጽሕፍ እፈቱ።

ቀዳማይ ምዕራፍ

ብልጸት ናይዘን ክልተ ምስክርነት

ንኹሉ ኣንባቢ ኣብ መጻሕፍቲ ናይ ሱናን ሓዲስን ብዛዕባ ብልጸት ናይዘን ክልተ ምስክርነት ከምኡውን ንዐአን ሒዙ ምስ ረቢ ዝተራኸበ ብስራት ናይ ጀናን ናይ ረቢ ፍቶትን ርሕሰትን፡ ከምኡውን ድሕነት ካብ ቁጠዐን መቕጻዕቲ ረብን ሒዙ ዝርከብ 'ቓላት ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ኣዝዩ ብዙሕ እዩ።

ገለ ካብቲ ሓዲስ ከኣ፥

ዑባዳ ቢን ሳብት ነብይ ከምዚ ኢሎም ይብሉ ፥

((مــن شهد أن لآ إله إلا الله وحده لا شريك له، وأن محمدًا عبده ورسوله وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها إلى مــريم وروح مــنه، والجنة حق والنار حق أدخله الله الجنة على ما كان من العمل))

ትርጉሙ

(ብጀካ ሓደ ኣላህ ሽርካ ዘይብሉ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የልቦን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከኣ ናቱ ባርያን ሉኡኽን'ዩ ፣ ዒሳ ኸኣ ብቃልን ሩሕን ናይ ኣላህ ናብ መርየም ዝተላእከ ብኡኡ ዝተፈጥረ ባርይኡን ሉኡኹን'ዩ: ጀና ሓቂ'ያ :ሓዊ'ውን ሓቂያ : ኢሉ ዝመስከረ: ዝኾነ እንተኾነ ናቱ ስራሕ ረቢ ኣብ ጀና ከእትዎ እዩ።

ኣብ ካልእ ሓዲስ'ዉን ቃል ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ዝብል ኣሎ፥

وفى رواية ((أدخله الله من أي أبواب الجنة الثمانية شاء))

((ኣላህ ካብተን ሸሞንተ መዓጹ ናይ ጀና ብቃሕ ዝበሎ ኣእተዎ))'

ከምኡውን ካብ ዑስማን رضى الله عنه ዝተማሓላለፈ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብል፥

((من مات وهو يعلم أن لا إله إلا الله دخل الجنة))

ትርጉሙ

((ብጀካ ሓደ ኣሳህ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ ከምዘየሎ እናፈለጠ ዝሞተ ጀና ኣተዎ)):: ከምኡውን ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ፡ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥

((أشـــهد أن لا إله إلا الله وأنى رسول الله لا يلقى الله بهما عبد غير شاك فيهما إلا دخل الجنة))

ትርጉሙ

((ብጀካ ሓደ ኣሳህ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የልቦን ኣነዉን ናቱ ሉኡኽ ምኟነይ እምስክር ፧ ዝኾነ ባርያ ረቢ'ውን በዞን ክልተ ምስክርነት ከይተጠራጠረ ምስ ረቢ ዝተራኸበ (ዝሞተ) ጀና ኣተወ::))

ከምኡውን ዑባዳ ቢን ሳምት(ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ ከምዚ ክብሉ ሰሚዐዮም ይብል፥

((مـــن شهد أن لآ إله إلا الله وأن محمدًا رسول الله حرم الله عليه النار))

ትርጉሙ

'ብጀካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን ሙሓመድ ከኣ ናቱ ሉኡኽ'ዩ ኢሉ ዝመስከረ ረቢ ሓዊ ይሕርመሉ))

ከምኡውን ኣነስ ቢን ማሊክ፡ ነብይ ሙሓመድ صـــلى الله عليه وسلم ንሙዓዝ ቢን ጀበል ከምዚ ኢሎሞ ይብል፥

((مامن عبد يشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدًا عبده ورسوله إلا حرمه الله على النار))

ትርጉሙ

(ዝኾነ ይኹን ባርያ ብጀካ ሓደ ኣላህ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን፡ ነብይ ሙሓመድ ከኣ ናቱ ባርያን ሉኡኹን'ዩ ኢሉ ዝመስከረ፡ ረቢ ንሓዊ ጀሃነም ክትበልዮ ይሕርመላ)።

ከምኡውን ዑትባ ቢን ማሊክ ረዲየላሁ ዓንሁ ኣብቲ ነዊሕ ዝኾነ ሓዲስ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል፥

((فـــإن الله حرم على النار من قال لا إله إلا الله يبتغي بذلك وجه الله))

ትርጉሙ

(ነቲ ንነጽ ረቢ ደልዩ ብጀካ ሓደ ኣላህ ካልእ መግዛእቲ ዝገቦኦ የለን ዝበለ ረቢ ሓዊ ጀሃነም ይሕርመሉ ::)

እዚ ኩሉ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከኣ ኣብ ናይ ቡኻሪን ሙስሊምን ወይ ኣብ ናይ ሓዲኦም መጽሓፍ ዝርከብ ቅኑዕ ሓዲስ'ዩ። እቲ ብሩህ ሓበሬታኡ ኸኣ ብዛዕባ ብልጸት ናይዞን ክልተ ምስክርነት ሒዘነአ ዝርከባ ደረጃን፣ ናይ ጀና ምእታውን ሽሞንቲኡ መዓጹ ናይ ጀና ክምዝኸፈተሉን ንሓዊ ክምዝሕረማን፡ ክምኡውን እዘን ክልተ ምስክርነት ካብ ሓዊ ነጻ ንኽባሃል ዘስዕባ ምኺነን ዝገልጽ ሓዲስ ብዙሕ ኣሎ፥

ኣነስ ቢን ማሊክ رضـــى الله عنه ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥

((مــن قال حين يصبح أو يمسي : أللهم إني أصبحت أشهدك وأشـــهد حملة عرشك، وأنبياءك وملائكتك وجميع خلقك بأنك أنت الله لآ إله إلا أنت، وأن محمدًا عبدك ورسولك أعتق الله ربعـــه من النار، فمن قالها مرتين أعتق الله نصفه من النار، ومــن قالها ثلاثًا أعتق الله ثلاثة أرباعه من النار ومن قالها أربعًا أعتقه الله من النار)) رواه الترمذي وأبو داود

ትርጉሙ

((ክወግሕ ወይ ክመሲ እንክሉ :- ኦ ኣላህ :ንዓኻ: ንተሰከምቲ ዓርሽኻ: ንነብያትካ: ንመላኢካታትካን ንኹሎም ፍጡራትካን ንስኻ ኣንታ ኣላህ ብጀካኻ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ ከምዘየለን ሙሓመድ ከኣ ባርያኻን ሉኡኽካን

ምኺኑ እናመስከርኩ ኣንጊሀ ኣለኹ : ዝበለ ኣላሀ ንርብዒ ኣካላቱ ካብ ሓዊ ሓራ ይብላ፡ ክልተ ግዜ ዝበላ ኸኣ ኣላሀ ንፍርቂ ኣካላቱ ካብ ሓዊ ሓራ ይብላ ሰለስተ ግዜ ዝበላ ኸኣ ኣላሀ ንሰለስተ ርብዒ ኣካላቱ ካብ ሓዊ ሓራ ይብላ ኣርባዕተ ግዜ ዝበላ ኸኣ ኣላሀ ካብ ሓዊ ሓራ ይብሎ))

ከምኡውን ብልጸት ሚዛን ናይዘን ክልተ ምስክርነት ንዘንቢ ከምዘፍኩሳ ኣኺዳኣ ካብ ፍጥረታት ብሙሉኡ ንሳተን ከምዝኸብዳ ኣብ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ተዘኪሩ'ሉ።

ካብ ኣቢሰዒድ ረዲየላሁዓንሁ ዝተማሓላለፈ ሓዲስ፡ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ'ሉም ይብል፥

((قــال موســى عليه السلام: يا رب علمني شيئًا أذكرك به وأدعــوك به، قال يا موسى قل لا إله إلا الله . قال : يا رب كل عبادك يقول هذا، قال: قل لا إله إلا الله . قال : لا إله إلا أنت يا رب إنما أريد شيئًا تخصني به. قال يا موسى، لو كان السموات السبع وعامرهن غيري والأرضين السبع في كفة، ولا إله إلا الله في كفة مالت بهن لا إله إلا الله))

ትርጉም

((ነብይ ሙሳ عليه السلام ኦ ረበይ፡ ኣነ ንዓኻ ዝዝክረላን ዝልምነላን ዝኾነት ቃል እንዶ ማሃረኒ በለ፡ ረቢ ኸኣ ኦ ሙሳ (ላኢላሃ ኢለላሀ) በል በሎም፡ ኦ ረበይ ኣዚኣ ደኣ ኩሎም ባሮትካ ዝብልዋ'ንድያ በለ፡ ረቢ ኸኣ (ላኢላሃ ኢለላሀ)

በል በሎም: (እወ: ብጀካ ንስኻ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን) ግን ኣነ ንበይነይ ትፈልየኒ ቃል'የ ደልየ በለ: ኦ! ሙሳ ሸዉዓተ ሰማያትን ኣብኦን ዝርከብን ብጀካይ: ከምኡውን ሸዉዓተ መሬት: ኣብ ሓደ ክንፊ ናይ ሚዛን እንተ ዝቕመጣ (ላኢላሃ ኢለላህ ትብል ቃል) ድማ ኣብቲ ካልኣይ ክንፊ ናይ ሚዛን እንተዝቅመጥ (ላኢላሃ ኢለላህ) እትብል ምዘንበለት(ምኸበደት) ኔይራ)) በሎም።

ዓብዱላህ ቢን ዓምሩ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥

((إن نوحًا عليه السلام : قال لابنه عند موته: آمرك بلا إله إلا الله ، فإن السموات السبع والأرضين السبع لو وضعت في كفـــة ولا إله إلا الله في كفة رجحت بهن لا إله إلا الله ، ولو أن الســـموات الســـبع والأرضـــين الســـبع كن حلقة مبهمة لفصمتهن لا إله إلا الله)) رواه احمد

ትርጉሙ

((ነቢላህ ኑሕ ዓለይሂ ሰላም: ንወዶም ኣብ ግዜ ሞቶም ከምዚ ኢሎሞ (ላኢላሃ ኢለላህ) ንኽትብል ይእዝዘካ'ለኹ: ሸዉዓተ ሰማያትን ሸዉዓተ መሬትን ኣብ ሓደ ክንፊ ናይ ሚዛን እንተዝቅመጣ እታ(ላኢላሃ ኢለላህ) ትብል ከኣ ኣብቲ ካልኣይ ክንፊ ናይ ሚዛን እንተዝቅመጣ (ላኢላሃ

ኢለላህ) እትብል ምዘንበለት ኔይራ: ከምኡውን ሸዉዓተ ሰማያትን ሸዉዓተ መሬትን ከም ሓንቲ እስርቲ ዓንኬል እንተዝኾና (ላኢላሃ ኢለላህ) ዝብል ምበተኸተን(ምቖረጸተን) ነይራ::

ከምኡውን ዓብዱላህ ቢን ዓምሩን ካልኦትን ዘመሓላለፍዎ ናይ ካርዲ(ቢጣቃ) ሓዲስ ተባሂሉ ዝፍለጥ ኣሎ: ንሱ ኸኣ ፥ ሓደ ሰብ ተስዓን ትሸዓተን ዝኣክል መዛግብቲ ናይ ዘንቢ ዘለዎ: ኣብ የዉመልቅያማ ይጽዋዕ እሞ: ሓንቲ ፥

أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله

(ብዘይካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ ናይ ኣላህ ሉኡኽ ምዃኑ እምስክር እትብል ካርዲ ትወጸሉ: እቲ ተስዓ'ን ትሸዓተ'ን ዝሓዘ መዛግብቲ ናይ ዘንቢ ኣብ ሓደ ክ'ንፊ ናይ ሚዛን ይቅመጥ: እታ ካርዲ ኸኣ ኣብቲ ካልኣይ ክንፊ ናይ ሚዛን ትቅመጥ'ሞ እታ ካርዲ ትኸብድ: ወዮ መጻሕፍቲ ይፎኽስ) ይብሉ: ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم::

እምበኣር መረዳእታ ናይዚ ቅኑዕ ሓዲስ ከምዚ ትሪኦ ዘለ'ኻ: ድሕነት'ን ዓወት'ን ነቶም ነዘ'ን ክልተ ምስክርነት ዝሓዙ ሰባት ምዃኑ እዩ: ግ'ን እዘን ክልተ ምስክርነት ከተረጋግጻ'ን'ን በቲ ንሳተ'ን ዝእዝዘኦ ክትሰርሕ'ን ናይ ግድ'ን እዩ: እዚ ሓፈሻዊ ዝኾነ ቓላት ናይ ነብይ ናይዘ'ን ክልተ ምስክር'ነት ብልጸት ዝነግር ክኸው'ን እ'ንክሉ እቲ ኩሉ ዓወት

ግን ነቲ ብሓቅን ብንጽህናን ዝብለን ምኳኑ ቀይዲ ተገይሩለን እዩ፡ ምኽንያቱ ድማ ኣብ ተግባርን ጸባይን ናይ ሓደ ወድሰብ ጽቡቅ ለዉጢ ንኸርከብ እዩ።

2ይ ምዕራፍ

ምእንቲ እዘን ክልተ ምስክርነት ክትዋጋእን ክበሃላ ክምዘለወንን

ኣቡ ሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم **ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥**

((أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله. فمن قال : لا إله إلا الله عصم مني ماله ونفسه إلا بحقهما وحسابه على الله عز وجل)).

ትርጉሙ

(ደቂ ሰባት ብጆካ ንሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ኢሎም ክሳብ ዝምስክሩ ንኽዋገኦም ተኣዚዘ እየ: እንተ'ቲ لا إلـــه إلا الله **(ብጆካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን) ዝበለ ግን ገንዘቡ'ን ነፍሱ'ን ካባይ ዝተሓለወ'ዩ: እንትርፎ ጉቡእ ናይ ገንዘብን ደምን ኣብ ርእሲኡ**

እንተዘይሃልዩ: ዝተረፈ ሕሳቡ ናብ ረቢ እዩ: ኢሎም::

ኣብ ካልእ ሓዲስ'ውን ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ويؤمنوا بي وبما جئت به))

ትርጉሙ

(ብጀካ ሓደ ኣላህ ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ኢሎም ክሳብ ዝምስክሩ : ከምኡውን ክሳብ ብኣይን በቲ ኣነ ሒዘዮ ዝመጻእኩን ዝኣምኑ ንኽዋግኦም ተኣዚዘ'የ) ይብሉ ::

ኢብኒ ዑመር ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥

((أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمدًا رسول الله، ويقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة، فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام وحسابهم على الله))

ትርጉሙ

(ብጀካ ንሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ከምኡውን ሙሓመድ ናቱ ሉኡኽ'ዩ ኢሎም ክሳብ ዝምስክሩን ሰላት ብጉቡእ ዝሰግዱን: ዘካት ዘውጽኡን ንደቂ ሰባት ንኽዋግኦም ተኣዚዘ እየ : እዚ እንተ

ፈጺሞም ግን ገንዘቦም ከነ ደሞም ብወገነይ ሕልው'ዩ ብጀካ በቲ ጉቡእ ናይ እስልምና (ከም ንዝቐተለ ምቕታል) እንተዘይ ኮይኑ ዝተረፈ ሕሳቦም ምስ ረቢ እዩ።
ከምኡውን ኣነስ ረዲየላሁ ዓንሁ ካብ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዘማሓላለፎ ከምዚ ይብሉ፧

((أمرت أن أقاتل الناس-يعنى المشركين-حتى يشهدوا أن لا إلـــه إلا الله وأن محمدًا عبده ورسوله، فإذ شهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمـــدًا رســـول الله، وصلوا صلاتنا، واستقبلوا قبلتنا، وأكلوا ذبيحاتنا، فقد حرمت علينا دماؤهم وأموالهم إلا بحقها)) رواه البخاري

ትርጉሙ

(ንደቂ ሰባት ማለት ንሙሽሪኪን ብጀካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ከምኡውን ሙሓመድ ናቱ ባርያን ሉኡኹን'ዩ ክሳብ ኢሎም ዝመስከሩ ንኽዋግኦም ተኣዚዘ'የ እንተ ዳኣ ብጀካ ንሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የለን ከምኡውን ሙሓመድ ናቱ ሉኡኽ'ዩ ኢሎም መስኪሮምን ፤ ሰላትና እንተሰጊዶምን ናብ ቚብላና ገጾም እንተገይሮምን ሑሩድና እንተበሊዖምን፡ ደሞምን ገንዘቦምን ሓራም ይኾነና ብጀካ ጉቡእ ናይ ገንዘብን ደምን ኣብ ርእሲኦም እንተዘይሃልዩ) ።

ከምዚ ዝጠቀስናዩ ዝመስል ሓዲስ ብዙሕ ኣሎ :-

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝኾነ ሰብ ኣብ እስልምና ኣትዩ እዘን ክልተ ምስክርነት ብቃሉ እንተ ኢሉወን ይቕበልዎ ነበሩ ። ከምቲ ናይ ስነ-ታሪኽ መዝገብቲ ዘስፈርዎ:-

ኣቡዘር ኣብ እስልምና ምስ ኣተወ ብዛዕባ ነብሱ ከምዚ ይብል ፥

أتيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقلت: السلام عليك يا رسول الله، أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدًا رسول الله. قال فرأيت الاستبشار في وجهه.

ትርጉሙ

ናብ ረሱል صلى الله عليه وسلم መጺአ ኣሰላሙ ዓለይካ ያ ረሱሉላህ ድሕሪ ምባል: ኣሽሃዱ ኣንላኢላሃ ኢለላህ ወኣና ሙሓመድ ረሱሉላህ ምስ በልኩ: ኣብ ገጽ ናይ ነብይ ናይ ሓጎስ መግለጺ ራኣኹ ይብል ። ከምኡውን ኻልድ ቢን ኣልወሊድ ኣብ እስልምና ንኽኣቱ ኢሉ ናብ መዲና ከይዱ: ናብ ነብይ صلى الله عليه وسلم ምስ በጽሐ ሰላም ኢለዮም ይብል: ብድሕሪኡ (ኢኒ ኣሽሃዱ ኣን ላኢላሃ ኢለላህ ወኣነካ ረሱሉላህ) ምስ በልኩ: ኣልሓ-ምዱሊላህ ናብ ቁኑዕ መገዲ ዝመርሓካ ኢሎምኒ ይብል።

ከምኡውን ኣብ ዛንታ ናይ ኻልድ ቢን ሰዒድ ቢን ኣልዓባስ ረዲየላሁ ዓንሁ ናብ እስልምና ዝኣተወሉ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ምስረኸቦም: (ናብ እንታይ ኢኹም ትጽውዑ

ዘለኹም ኢሉ ሓተቶም :ነብይ ሙሓመድ ከኣ ናብቲ ሓደ ኣላህ ሽርካ ዘይብሉ ኣነውን ናቱ ባርያን ሉኡኽን ምኻነይ ይጽውዓካ ኣለኹ : ከምኡውን ካብቲ ንስኻ ዘለኻዮ ንዘይ ሰምዑን ንዘይ ጎድኡን ንዘይጠቅሙን : ንዝግዝኦምን ዘይግዝኦምን ክፈልጡ ዘይክእሉ እምኒ ግዝኣት ንኽትላቀቕ ይጽወዓካ ኣለኹ ምስ በሉዎ: ኻልድ'ውን ኣሽሃዱ ኣንላኢ ላሃ ኢለላህ ወኣነካ ረሱሉላህ ኢሉ መስከረ።

እዚ ዛንታን ንዕኡ ዝኣመሰለን ዝሕብሮ ነገር እንተሃለወ: እስልምናኻ ቅቡል ንክኸውን ብቃልካ ነተን ክልተ ምስክርነት ክትብለን: ቅድመ ኩነት ምኻኑ የረድእ። ብቃሉ ንዐኣን ዝበለን ድማ ኣብዚ ሃይማኖት ኣትዩ ማለት'ዩ: ከምኡውን ደሙን ገንዘቡን ተሓልዩ: ንኽቅተል ሓራም ይኸዉን።

ኡሳማ ን-ሓደ ብቃሉ ነዘን ክልተ ምስክርነት ዝበለን: ሰብ ምስ ቀተለ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ብዝገበሮ ብጣዕሚ ተቆጥዑ:-

ኡሳማ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ صلى الله عليه وسلم ዝበልዎ ክገልጽ እንከሎ ከምዚ ይብል፥

(ነብይ صلى الله عليه وسلم ናብ ሓደ ኩናት ምስ ላኣኹኒ ኣብቲ ኩናት ንሓደ ሰብኣይ ንምቅታሉ ምስተዳለኹ (ላኢላሃ ኢለላህ) ኢሉ: ኣነ ኸኣ ወጊኣዮ ብድሕሪዚ ረሱል صلى الله عليه وسلم ድሕሪ ላኢላሃ ኢለላህ ምስ በለ ቀቲልካዮ ? ምስ በሉኒ ኦ ሉኡኽ ኣላህ ካብ መሳርያ'ይ ፈሪሑኺ'ዩ ዝበላ ምስ

በልኩዎም፡ ናይ ልቡ እንታይ ኣፍለጠካ ከፊትካዮ ደ ኔርካ ብምባል መለሰሉ። ጁንዱብ ኣልቡጀሊ ዝተባህለ ኣብ ዘመሓላለፎ ሓዲስ፡ ኡሳማ ንረሱል صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሉዎም (ኦ ልኡኽ ኣላህ እዚ ዝቀተልክዎ'ኳ ንቡዙሓት ሙስሊሚን'ዩ ሃሰዩ፡ ንእከለ፣ ንእከለ ቀቲሉ ኣነ ናብኡ ገጸይ ምስ'ምራሕኩ ሰይፍ ናተይ ሪእዩ'ዩ (ላኢላሃ ኢለላህ) ዝበለ ምስ በሎም ረሱል صلى الله عليه وسلم (ኣብ የውመል ቂያማ (ላኢላሃ ኢለላህ) ምስ መጸትካ እንታይ ክትገብር ኢኻ) ኢሎሞ።

وفي حديث ابن عباس أن النبي صلى الله عليه وسلم لما بعث معـــاذًا إلى اليمن قال له : ((فليكن أول ماتدعوهم إليه شهادة أن لا إله إلا الله وأني رسول الله)) متفق عليه

ኢብን ዓባስ ኣብ ዘመሓላለፎ ሓዲስ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንሙዓዝ ኢብን ጀበል ናብ የመን ክልእክዎ እንከለው((መጀመሪያ ጻዊዒትካ ናብ ላኢላሃ ኢለላህ ሙሓመድ ረሱሉላህ ይኹን)) ብምባል ለበዋ ኣመሓላለፉሉ።

ነዚ ዓይነት ዝመስል ሓዲስ ቡዙሕ ኣሎ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ነቶም ኣብ ግ ዜእም ዝነበሩ ነዘን *ክልተ ምስክርነት* ንኽብሉወን ጥራይ ይሓትዎም ነበሩ፡ ንዐእን ዝሓዘ ድማ በቲ ናተን ሓበሬታ ከሰርሕ፡ በቲ ንሳተን ዝሓተኦ ግዴታታት ክፍጽም ከምኡውን በቲ ንሳተን ዝግ ድደኦ ንረብን ንረሱልን ከምእዘዝ ከምኡውን

ብሙሉኡ ዒባዳታት ከፍጽም ተውሒድ ናይ ረቢ ከተግብር፡ ካብ ሽርኪ ዘለዎ ባህልታት ክላቀቅ ይእዝዝዎም ነበሩ ፡ እዚ ጠባያት ከኣ ካብ ትርጉም ናይ (ላኢላሃ ኢለላህ) ዝውሰድ እዩ፡
ካብቲ ግዴታ ሓደ'ውን ንረሱል صلى الله عليه وسلم ክምእዘዝ ይግባእ፡ ከምኡውን በታ ሙሓመድ ረሱሉላህ ኢሉ ዝመስከረላ ናቶም ተኸታሊ ጥራይ ክኸውን ይግባእ።

እቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ነዚ ኹሉ ኣብ ተግባር ንኸዉዕሉ ዝሓገዞም ዓረብኛ ኣጽሪዮም ስለ ዝፈልጡዎ ትርጉም ናይ ሻሃዳ ፣ ትርጉም ናይ الإله (ኢላህ)፣ ንረቢ ገዲፍካ ዝፍጸም መግዛእቲ ምንጻግ፣ ንረቢ ብፍላይ መግዛእቲ ከምዝግብኦ ምርግጋጽ ዝብል ይርደኦም ኔይሩ፡ ብቃሎም ጥራይ ንኽብሉዋ ከትእዝዞም'ውን እኹል'ዩ ኔይሩ።

ስለዚ'ምባኣር እዘን ክልተ ምስክርነት ንኽድሕናኻ እንተኾይኑ ካብቲ ናተን ቅድመ-ኩነት ትርጉመን ክትፈልጠን ግዳማውን ውሽጣውን ተግባራትካ በእአን ክትቅየድን እዩ።
ኣላህ ሱብሓነሁ ወተዓላ'ውን ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል።

(فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (١٩)) محمد

ከምኡውን ከምዚ ይብል ፥

(إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (٨٦)) الزخرف

ስለዚ ፍልጠት ሓደ ቅድመ-ኩነት ናይ ሻሃዳ ምዃኑ ንግንዘብ፡ ኴዘን ዝሓለፋ ዓንቀጽ ናይ ቊርኣን ዝመስልው'ን ብዙሕ ኣሎ።

ካብዚ ብምብጋስ እምበኣር ሓደ ሙሽሪክ ዝነበረ ብቃሉ ጥራይ እዘን ክልተ ምስክርነት ብግ ልጺ ምስ ዝበለን ደሙ ሕሉው ይኸውን፡ ብድሕሪ'ዚ ጉዳዩ ተራእዩ እንተዳኣ ቀጥ ኢሉ ተውሒድ ሒዙ፡ ብትእዛዛት ናይ እስልምና ሰሪሑ ንሱ ኣስላማይ ኮይኑ እቲ ንሙስሊም ዝግባእ መሰል ይወሃቦ እዩ፡ እቲ ኣብ ልዕሊ ኣስላማይ ዝግባእ'ውን ይግብኦ'ዩ፡ ግን እንተደኣ ኣንጻር ናይቲ ዝመስከሮ ገይሩ፡ ወይ'ውን ገለ ካብቲ ግዴታት ብምኽሓድን የለን ብምባልን ገዲፉ፡ ወይ'ውን ነቲ ፍሉጥ ዝኾነ ሓራም፡ ሓላል እንተገይርዎ፡ እታ ሻሃዳ ንደሙ ክልካሊት ኣይኮነትን። እዚኸኣ ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን ካብ ብዙሓት ፈላጣት ዝበሃሉን ኣብ ድንቁርና ዝነብሩን፡ ሰብ ገበሮ ኢሎም ዝገብሩን፡ እምነቶም ዝተበላሸወ ብዙሓት ካብ ደቂ ሰባት ኣለዉ፡ ብዘይ ኣፍልጦ ናይ ሃይማኖቶምን ናይዘን ክልተ ምስክርነት ዝሕብረኦን ከይፈለጡ ዝዓበዩ ከምኡ'ውን ናይ ቋንቋ ዓረብ ኣፍልጦ ብዘይ ምህላዎም ንትርጉም ናይዘን ክልተ ምስክርነት ዘይርደኦም ኣብቲ ንዐኦን ብግ ልጺ ዝጻረር ዝኾነ ክወድቁ ተረኺቦም።

ከምኡ'ውን ነዘን ቃላት፡ ንቃላተን ምድግጋም ጥራይ በቲ ንሳተን ዝእዝዘኦ ከይሰራሕካ ናተን ትርጉም ኣፍልጦ ዘይብልካ ብኣፍካ ጥራይ ምባል እኹል ይመስሎም።

ስለዚ'ምበኣር ንሕና ናይዘን ክልተ ምስክርነት ትርጉም ክንገልጽ ኣድላዪ ይኸውን: እቶም ንትርጉመን ከይፈለጥካ ብቃላትካ ንዐአን ጥራይ ምባል ኣስላማይ ዘብለካን ሙሉእ ተውሒድ ኣለካን ዝብልዎን ኣንጻር ናይ ትርጉመን ዝህብዎን ዘለዉ መርትዖ ከነቅርበሎም ንፈቱ።

ምዕራፍ 3

ትርጉም ናይ ላኢላሃ ኢለላህ

መራሕቲ ናይ ዳዕዋ ዝኾኑ ረቢ ይርሓመሎም ንትርጉም ቓል ናይ ተውሒድ ንምግ ላጽ ብዙሕ ደኺሞም'ዮም። ሸኽ ሙሓመድ ቢን ዓብደልዋሃብ ንዓኣ ብፍላይ ከም ሕቶን መልስን ገይሮም ኣብ መጽሓፎም ገሊጾማ: ከምኡውን ብኣኣ ኣብ ከሸፍ ኣሹበሃት ዝተባህለ መጽሓፎምን ኣብ ካልእን ተዛሪበም'ዮም: ብኻልእ ወገን ከኣ ብዙሓት ንኪታብ ኣተውሒድ ዝገለጹ'ውን ብዛዕባኣ ኣብሪሆም'ዮም።

እነሆ'ውን ናይ ሸኽ ሱሌማን ቢን ዓብዱላህ ዝተባህሉ ኣብ ተይሲር ኣልዓዚዝ ኣልሓሚድ ዝተባህለ: ንኪታብ ናይ ተውሒድ ዝገልጽ መጽሓፍም ኣብ ገጽ. 53 ከምዚ ይብሉ ፥ *ትርጉም ናይ ላኢላሃ ኢለላህ* (ብሓቂ መግዝእቲ ዝግብኣ የልቦን ብጀካ ሓደ ገዛኢ) ንሱ ኸኣ እቲ ሽርካ ዘይብሉ ሓደ ኣላህ እዩ :ከምቲ ኣላህ ኣብ ቁርኣን ዝበሎ:-

(وَمَــا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُــولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِي(٢٥)) الأنبياء

ከምኡውን ኣላህ ሱብሓነሁ ወተዓላ ከምዚ ይብል፥

(وَلَقَــدْ بَعَثْــنَا فِــي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ) النحل

ኢላህ ንዝብል እቲ ቁኑዕ ትርጉሙ ገዛኣይ (ዒባዳ ዝግበኦ መላኺ) ማለት'ዩ: ስለዚ ኸኣ'ዮም ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንኩፋር ቁሬሽ (ላኢላሃ ኢለላህ) በሉ ምስ በልዎም:

(أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ(٥)) ص

ትርጉሙ

(ነዞም ኩሎም ኣማልኽቲ ገዲፉ ሓደ ኣምላኽ ገይርዎ: እዚ'ኮ ዝገርም ነገር'ዩ)ዝበሉ ።
ከምኡውን ህዝቢ ናይ ነብይ ሁድ ንነብይ ሁድ፥

(أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) الاعراف

ትርጉሙ

(ነቲ ኣቦታትና ዝግዝእዎ ዝነበሩ ክንገድፎ ንኣላህ ጥራይ ክንግዛእ ዲኻ ትእዝዘና ዘለኻ ?) ኢሎሞ።
ንሱ ዝጸወዮም ናብ (ላኢላሃ ኢለላህ) እዩ ነይሩ: እምበኣር እቲ ቅኑዕ ትርጉም ናይ ላኢላሃ ኢለላህ

እዚ'ዩ። ንረቢ ክትግዛእ ንብጀክኡ ክትገድፍ፣ ብጣእት ክትክሕድ፣ ብኣላህ ክትኣምን ማለት'ዩ። እዛ ክብርቲ ቃል እዚኣ ሓቍፋቶ ትርከብ እምበኣር፡ ብጀካ ሓደ ኣላህ፡ገዛኣይ(መላኽይ) ክምዘየሎ፡ ከምኡውን ብጀክኡ ንኻልእ ከተምልኽ ናይ ጌጋታት ጌጋ ምዃኑን ንኻልኦት መግዛእቲ ከተረጋግ ጸሎም ናይ ዓመጻት ዓመጽ እዩ። ከምቲ ኣምልኾት ንብጀክኡ ዘይግባእ፡ ንኻልእ መግዛእቲ (ዒባዳ) ኣይግባእን እዩ። ስለዚ እዛ ቃል ሓቍፋቶ ትርከብ ንብጀክኡ ኣምልኾት ምንጻግን ነቲ ሽርካ ዘይብሉ ንበይኑ ሓደ ኣምልኾት ከም ዝግበኦ ምርግጋጽ እዩ። እዚ'ምባኣር ሓደ ገዛኣይ ንበይኑ ንኽትሕዝ የገድደካ፣ ብጀካ ንዕኡ ንኻልእ ምስኡ ክትግዛእ ይውግዘካ ።

ስለዚ ብጠቕላላ ዒባዳ ዘበለ ኣብቲ ኣምልኾት ናይ ረቢ ዝኣቱ ኮይኑ፡ ናይዚ መበገሲኡ ኸኣ ልቢ ንኣላህ ብፍትወትን ብትሕትናን ምስ ተምልኾ ናብቲ ንበይኑ ሓደ ሽርካ ዘይብሉ ስለ ተምርሕ፥ ናይ ግ ድን ኣብ ዒብዳ ከም ዱዓ፣ ፍርሒ፣ ምፍታዉ፣ ምዉካል፣ ምምላስ ም'ንሳሕ ቁርባን ምምጽባዕ ገጽካ ኣብ መሬት ምምባር ኮታ ብሓፈሻ ዒባዳ ዘብኡ ናብቲ ንበይኑ ሓደ ሽርካ ዘይብሉ ክትግብሮ ናይ ግድን ይኸውን።

ካብቲ ብጀካ ንረቢ ንኻልእ ዘይግባእ ዒባዳ ናብ ካልእ ዝፈጸሞ ግን ወላኺ (ላኢላሃ ኢለላህ) እንተበለ ሙሽሪክ እዩ፡ምኽንያቱ በቲ ንሳ ትእዝዞ ተውሒድን ፍጹምነትን ስለ ዘይተመርሐ።

(ኢላሀ)ንዝብል ትርጉም ዑለማእ ዝበልዎ:

ኢብኒ ዓባስ (ረዲየላሁ ዓንሁ) ከምዚ ይብሉ፥ (ኣላህ ኣብ ልዕሊ ኩሎም ፍጡራቱ ንሱ በዓል ኣምልኮት ከምኡውን ገዛኣይ እዩ።

ኣልወዚር ኣቡ ኣልሙንዚር ኣብ ኣልኢፍሳሕ ዝተባህለ መጽሓፎም ከምዚ ይብሉ፥

ብጀካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የልቦን ኢሉ ዝምስክር: ብጀካ ንሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ ከምዘየሎ ኣፍልጠ ንኽህልዎ ይግ ደድ ከምቲ ረቢ ኣብ ቁርኣን ዝበሎ፥

(فاعْلَمْ أنَّهُ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (١٩)) محمد

እቲ ብቃሉ ዝብላ ብኣኣ መስካሪ ክኸዉን ኣለዎ: እቲ ብሓቂ ዝምስክር ከኣ በቲ ዝምስክሮ ዘሎ ኣፍልጠ እንተዘይሃሊዎ ከምቲ ብኣፍልጠ ዝምስክር ክምጽእ ከምዘይክእል ረቢ ኣብ ቁርኣን ገሊጽዎ'ዩ፥

(إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ(٨٦)) الزخرف

በዚ ነገር እንተ ኣረጋጊጽካ ክትፈልጠ ዝግብኣካ እንተሃለወ ኩሉ ኣብዛ ዓለም ዘሎ ምልክት ናይ ፍጡርነት ዘለዎ: መላኽይ(ዒባዳ ዝግብኦ) ክኸዉን ኣይክእልን'ዩ። እንድሕር ደኣ ብጀካ ሓደ ኣላህ

ካልእ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግብኦ የልቦን ኢልካ መስኪርካ ኣብቲ ትብሎ ዘለኻ ብጀክኡ ዒባዳ ዝግ ብኦ ከምዘየሎ ሓዚሉ ዝርከብ ቃል'ዩ፡ በቲ ዝኣተኻዮ ቃል ድማ ንበይኑ ንኽትግዝኦ ትግደድ። እምበኣር ብሓፈሻ ክትፈልጦ ዝግብኣካ እዛ ቃል እዚኣ ብጣእት ንኽትክሕድ ንኣላህ ንኽትኣምን ሓዚላ ትርከብ ። ንኹሉ ኣምልኾት ምስ ነጸግካ ናይ ኣላህ ጥራይ ምስ ኣረጋገጽካ ካብቶም ንጣእት ዝኸሓዱ ብረቢ ዝኣመኑ ኮይንካ'ለኻ ማለት እዩ።

ኣቡ ዓብዱላህ ኣልቁርጡቢ ዝተባህሉ ኣብ መጽሓፎም ተፍሲር ናይ ቁርኣን ፡ (ላኢላሃ ኢለላህ) ማለት መግዛእቲ ዝግብኦ ብጀክኡ የለን ማለት'ዩ ይብሉ።

ዘመኽሸሪ ዝተባህሉ (ኢላህ) ክበሃል ከሎ መሰርቱ መጸዊዒ ናይ ነገር እዩ ከምዚ ሰብኣይ፡ ፈረስ ዝበሃል ናይ ሓባር ሽም'ዩ። ከምኡውን (ኢላህ) ብሓቂ ወይ ብሓሶት ንተምልኾ ዝበሃል ሽም'ዩ፡ ኮይኑ ግን ኣብቲ ብሓቂ ዝግዛእ ተጠቅሊሉ ተሪፉ፡ ይብሉ ።

ኢብኒ ተይሚያ ዝተባህሉ፡ዓብይ ዓሊም ከምዚ ይብሉ፥

ኢላህ ዝበሃል፥ ትግዝኦ ትምእዘዞ ዝኾነ'ዩ፡ ከምኡውን (ላኢላሃ ኢለላህ) ምባል፡ ኣላህ ኣብ ኣምልኾት ንብሕቱ ምኳኑ ምርግጋጽ እዩ። ግዛኣይ ክበሃል ከሎ ሙሉእ ፍልጠት፣ ክእለት፣ ርህራሄ፣ ሒክማ፣ ጠቅሊሉ ይርከብ፡ ከምኡውን ንባሮቱ ሰናይ ዝገብረሎም ኢልካ ምርግጋጽ'ዩ፡ ኢላህ ክበሃል ከሎ ልብታት ዘምልኽኦ'ዩ፡ እቲ መላኺ ድማ ንሱ'ዩ

መግዛእቲ ዝግበኦ.... መግ ዛእቲ ንኽትግዝኦ ዝግበኦ ኸኣ ቦቲ ንሱ መግለጺ ተገሊጽዎ ዘሎ ንኽትፈትዎ ዘገድደካን ናይ ብሓቂ ፍቱዉ ዝላዓለ ትሕትና ንዕኡ ዝግበኦ ዝኾነ እዩ።

· ኢብኒ-ልቀይም ዝተባህሉ ዓሊምውን ከምዚ ይብሉ፥
(ኢላህ) ዝበሃል ልብታት ብግርምኡን ብምፍታውን ዘምልኾኦ ናብኡ ዝምለስኦን ንኽብረቱን ንዕብየቱን ብምዕባይ ብትሕትናን ብፍርህን ብምትስፋውን ብምጽጋዕን ዘምልኾኦ እዩ።

ኢብኒ ረጀብ ዝተባህሉ ዓሊም'ውን ከምዚ ይብሉ፥
(ኢላህ) ዝበሃል እቲ ንግርምኡን ሃይብኡን ኢልካ እትምእዘዞ ዘይትበድሎ ብምፍታውን ብምፍራሕን ተስፋ ብምግባር ናብኡ ብምጽጋዕን ንዕኡ እትሓቶን እትጽውዖን ዝኾነ እዩ። እዚ ብሙሉኡ ብጀካ ንኣላህ ንኻልእ ኣይግባእን'ዩ እንተዳኣ ንዝኾነ ፍጡር ኣብዚ ናይ ብሕቱ ናይ ኣላህ ዝኾነ ጉዳይ ኣሻሪኽካዮ ነቲ ላኢላሃ ኢለላህ ዝበልካዮ ቃል ዝጻረር እዩ፡ኣብ ተዊሕድካ'ውን ጉድለት ከይትፍጡር ተግዚእካ ማለት'ዩ፡ እዚ ኸኣ ካብቲ ሓደ ካብ ጨናፍር ናይ ሽርኪ እዩ።

ኣልቡቃዒ ዝተባህሉ ከምዚ ይብሉ፥ (ላኢላሃ ኢለላህ) ማለት ብሓቂ መግዝእቲ ዝግበኦ የልቦን ብጀካ'ቲ ከቡር ዓቢይ ዝኾነ ኢልካ፡ ካልኣት ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦም ከምዘየለው ኣትረርካ ምንጻግ እዩ። ከምዚ ዝበለ ፍልጠት ከኣ እቲ ዝበለጸ ዚክሪ ኮይኑ ካብቲ ጸገማት ናይ ቂያማ ዘድሕን

እዩ። ፍልጡት ንኽበሃል ከኣ ዝጠቅመካ ክኸዉን ኣለዎ ጠቓማይ ንኽበሃል ከኣ እንተዳኣ በቲ እታ ቃል ትእዝዞ ዝትግብርን ዝምብርከኽን ኮይኑ እዩ፡ እንተዘይኮኑ ናብ ድንቁርና እዩ ዝልወጥ።

ኣጠይቢ ዝተባህሉ ከምዚ ይብሉ፥ (ኢላህ) ዝብል ግዝኣይ(ክትግዘኦ ዝግባኣካ) ማለት እዩ፡ እዚ ኸኣ ብኣንጻር ናይቶም ንቀብሪ ዝግዝኡን ከምኦም ዝኣመሰሉን ኣብ ናይ (ኢላህ) ዝብል ትርጉም፥ ፈጣራይ ወይ ከኣ ሓዲሽ ነገር ንምምሃዝ ክእለት ዘለዎ ወይ ነዚ ዝመስል ኣባሃህላ ዝብልዎ እዩ። ከምዚ ዓይነት ትርጉም ብምሃቦም ኸኣ እቲ ዝላዓለ ክፍሊ ናይ ተዉሒድ ዝበጽሑ ኮይኑ ስለ ዝስመዖም ወላ ንዝኾነ ይኹን ንረቢ ገዲፎም ንመዉታን ተለመኑ ኣብ ግዜ ሽግር ካብኦም ሓገዝ ተደልዩ፣ ንጉዳዮም ክፍጽምሎም እንተሓተቱ፣ ኣብ ግዜ ጸበባ ናብኦም መጽባዓ እንተዝበሩ፣ ናብቲ ዋና ስማያትን መሬትን ዝኾነ ረቢ ዋሕስ ኩኑና ኢሎም እንተሓተቱ፣ እንተተገዝኡ፣ ካልእ ነዚ ዝመስል ዒባዳ እንተፈጸሙ ኣብ ተዉሒድ ዘለዉ ኮይኑ ይስመዖም። ኣይመሰሎምን ደኣ'ምበር ካብ ዓረብ ዝነበሩ ኩፋር፡ ረቢ ፈጣሪ ሓድሽ ነገር ንምፍጣር ክእለት ዘለዎ ምኳኑ የረጋግጹ ኔይሮም'ዮም። ብናይ፡ ንቀብሪ ዝግዝኡ ፍርዲ እንተኾይኑ ግን ባዓል ኣቡጃህል፣ ኣቡላሃብ፣ ንዐኦም ዝኣመሰሉን ከም ኣስላም ክቆጽርዎም ማለት'ዩ። እቲ ጉሩይ እስልምና ከምዚ ተኾይኑ ን ወድ ስዋዕ ዝበሃሉ ጣኦት ዝግዝኡ ዝነበሩ በዚ ኣበሃህሉኦም ኣስላም ክበሃሉ ማለት'ዩ።

ከምኡ እ'ንተዝኸዉን ምስ ረሱል صلى الله عليه وسلم ዝነበረ ምስሕሓብ ኣይምተረኸበን እኳደኣ ናብ ጻዊዒቶም ኣኸቢሮምን ተቀሳጢፎምን ምተቀብልዎም ኔሮም። (ላኢላሃ ኢለላህ) በሉ ክብልዎም ከለዉ ብኸምዚ ዝስዕብ ትርጉም ማለት (ብጀካ ሓደ ኣላህ ሓዲሽ ዝኾነ ነገር ክፈጥር ዝኸእል የለን) ዝብል ነይሩ እንተዝኸዉ'ን ሕራይ ሰሚዕናዮ ተቀቢልናዮ ኣለና ምበሉ ኔይሮም: ምኽንያቱ ረቢ ፈጣሪ ምዃኑ ይፈልጡ ኔይሮም ኢዮም። ከምቲ ረቢ ኣብ ቁርኣ'ን ዝበሎ፥

(وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّه) الزخرف

ከምኡውን ረቢ ከምዚ ይብል፥

(وَلَئِـــنْ سَـــأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ(٩)) الزخرف

ካልእ ነዚ ዝመስል ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን'ውን ኣሎ ግን እቶም ህዝቢ (ላኢላሃ ኢለላህ) ንምባል ዝኣበዩ ቋንቋ ዓረብ ኣጸቢቆም ስለ ዝፈልጡ እዛ (ላኢላሃ ኢለላህ) ንምዉታትን ንጣኦትን ምልማን ኮነ፣ ከምኡውን ብጀካ ካብ ረቢ ካብ ካልእ ዋሕስ ምሕታትን ንኻልእ ምምላኽ ካብ ስሩ ከምተብርስ ይፈልጡ ኔይሮም'ዮም።

ስለዚ ከኣ ከምዚ ይብሉ ኔይሮም፥

(مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى) الزمر

ከምኡውን

(هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ) يونس

ከምኡውን

(أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ(٩)) ص

ኣቡ ጃህል ከምኡውን ርእሲ ናይ ኩፍሪ ዝነበሩ ቁሬሽን ካልኦትን ንትርጉም ላኢላሀ ኢለላሀ ካብዞም ንቀብሪ ዝግዝኡ ንላዕሊ ይፈልጥዋ ኔይሮም። ረቢ ከምዚ ይብል፥

(إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ(٣٥)وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُو آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ(٣٦)) الصافات

እዛ (ላኢላሃ ኢለላሀ) ምባል ዝኾነ ዒባዳ ንብጀካ ረቢ ገዲፍካ ዝግበር ንኽትገድፍ ከምትእዝዝ ከምኡውን ንኣላሀ ንበይኑ ኔርካ ንኽትግዝኦ ከምተጠቃልል ይፈልጡ ኔይሮምዮም።
ከምኡውን ንቀብሪ ዝግዝኡ : እንተዳኣ ዱዓን ዒባዳን ንረቢ ብፍላይ ክገብርዎ ሓቲትካዮም ነዞም ንጉዳይና ንኽፍጽሙ ዋሕስና ዝኾኑ ክንገድፍ ? ይብሉ፡ ኮይኑ ግን እቲ ንዕኦም ምግዳፍ ናብ ረቢ ጥራይ ፍጹም ምኽን እሱ'ዩ እቲ ሓቂ ክትብሎም ይከኣል።

ሳኢሳሃ ኢሰሳህ ምንጻግን ምርግጋጽን ሒዛ ትርከብ:- ኣምልኾት ብጀካ ንኣሳህ ትነጽግ፤ ብጀካ ኣሳህ ከበሃል ከሎ ይትረፍ'ዶ ካልእ: ከም መሳኢካን ነቢያትን ዝኣመሰሉ እንተኾኑ'ውን ኢሳህ ኣይኮኑን። ከምኡውን ዝኾነ ዓይነት ካብ ዒባዳ ኣይግበኦምን እዩ: ኣምልኾት ኸኣ ንኣሳህ ንበይኑ ምኺኑ ተረጋግጽ። እዚ ማለት ድማ ሓደ ባርያ ንብጀከኡ ንኻልእ ከምልኽ የብሉን: ወሳኺ ትንኣስ ናብ ምምሳኽ ገጹ ከምርሕ የብሉን: ከምኡ'ውን ካብዝኾነ ናይ ዒባዳ ነገር ከም ዱዓ፣ ቁርባን፣ መጽባዓ ዝኣመሰለ ናብ ካልእ ብልቡ ክንጥልጠል የብሉን።

ብሓፈሽኡ እምበኣር ብጀካ ንኣሳህ ንኻልእ ከምልኽ የብሉን ማለት ብጀካ ን-ሓደ ኣሳህ ንኻልእ ክግዛእ የብሉን ማለት እዩ ።

ነዛ ቃል እዚኣ ንትርጉማ ፈሊጡ ብቃሉ ዝበሳ : በቲ ንሳ ትእዝዞ ድማ ዝሰርሐ: ንሽርኪ ዝነጸገ: ንናይ ኣሳህ ተውሒድ'ን በቲ ሒዛቶ ዘሳ'ን ብተሪር እምነት ዘረጋገጸን ዝተግበረን: እዚ'ዩ እቲ ናይ ብሓቂ ሙስሊም ዝበሃል።

እንተዳኣ ናይ ዉሽጣዊ እምነት ዘይብሉ ብግ ዳሙ ጥራይ ዝትግብር ኮይኑ እዚ ሙናፊቅ እዩ።

ከምኡውን በቲ ንትእዛዛ ዝጻረር ሽርኪ እንተሰሪሑ ኸኣ ወሳ'ኺ ብኣፉ እንተበሳ ካፍር እዩ።

ንሙናፊቕን ከኣ እንተተዓዚብካዮ'ም ብግዳሞም

ይሰርሑ'ዮም ኮይኑ ግን ኣብቲ ዝባኣሰ ክፍሊ ናይ ጃሃነም ክኣ'ዩ ሰፈሮም።

የሁድ ክኣ ኣብቲ ሽርክን ኩፍርን እንክለዉ ይብልዋ'ዮም ግን ኣይጠቀመቶምን ።

ከምኡውን ካብ እስልምና እንደገና ኪሒዱ ካብቲ ንሳ ትእዝዞን ናታ ጉቡእን ዝወጸ፡ ወላ ሚእቲ ሺሕ ጊዜ እንተበላ ኣይትጠቅሞን እያ።

ከምኡውን ካብቲ ዒባዳ ናይ ረቢ ንኻልእ ዝፈጸመ (ዝተግበረ) ከም ንቀብሪ፡ ንጣኦት ዝግዛእ ወላ'ኳ ብኣፉ እንተበላ እይትጠቅሞን እያ፡ ኣብቲ ቃል ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ብዛዕባ ብልጺ ዝተዛረብዎ ሓዲስ'ውን እቲዉ ኣይኮነን።

ነብይ'ውን ኣብ ዘረበኦም ክገልጹ ክለዉ (وحده لاشريك له) ንበይኑ ሽርካ ዘይብሉ ዝበለ ክብሉ እንክለዉ ሓደ ሓበሬታ እዩ፡ ምኽንያቱ ከም የሁድ፡ ሙናፊቕ፡ ንቀብሪ ዝግዛእ፡ ሙሽሪክ እንክሎ ብኣፉ ንኽብላ ይኽእል'ዩ፡ እንተኾነ ግን ነብይ صلى الله عليه وسلم ንህዝቦም ናብ ላኢላሃ ኢለላህ ጻዊዒት ዝገበርዎ ብኣፎም ንኽብልዋ ጥራይ ኮይኑ ይመስሎም፡ እዚ ክኣ እቲ ዝዓበየ ድንቁርና እዩ፡ ምኽንያቱ ነብይ صلى الله عليه وسلم ጻዊዒት ዝገበሩሎም ብኣፎም ንኽብልዋን በቲ ትርጉማ ክሰርሑን ብጀካ ንረቢ ንኻልእ ዒባዳ ዝግበር ክገድፉን እዩ ኔሩ። ስለዚ'ዮም ክኣ እቶም ሙሽሪኪን ከምዚ ዝበሉ።

(أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ(٣٦)) الصافات

ከምኡውን (أَجَعَلَ الآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا) ዝበሉ።

ስለዚ'ዮም'ምበኣር ብኣፎም ንኽብልዋ ዝኣበዩ'ምበር ብቃሎም ንዓኣ ኢሎም ኣብቲ ዝነበርዎ ዒባዳ ናይ ጣኦት ዑዛ፣ መናት፣ እንተዝቅጽሉ ሙስሊምን ኣይምኾኑን ኔይሮም: ነቲ ሽርካ ዘይብሉ ኣላህ ክሳብ ዝግዝኡን ካብ ሽርክን ንጣኦት መግዛእትን ክሳብ ዝገድፉን ድማ ነብይ صلى الله عليه وسلم ምተዋግእዎ ኔይሮም።

እዚ ኸኣ እቲ ፍሉጥ ዝኾነ ናይ ኪታብን ሱናን ኩሎም ዑለማእን ዝተሰማምዕሉ ሓቂ እዩ።

እቶም ንቀብሪ ዝግዝኡ ግን ትርጉም ናይዛ ቃል ኣይፈለጥዋን ኣለው ። ከምኡውን እቲ ንጹግ ዝኾነ ኣምልኾት ብጀካ እቲ ነቲ ሽርካ ዘይብሉ ረቢ ዝተረጋገጸ ኣይፈለጥዎን ኣለው። እኒ'ደኣ ካብ ትርጉማ ሓንቲ ዝፈልጥዎ የብሎምን እንትርፎ እቲ ኣማናይን ዘይኣማናይን ዝፈልጦ ኮታ ኩሎም ፍጡራት ዘረጋገጽዎ: ብጀኩኡ ሓድሽ ምህዞ ንምፍጣር ዝኽእል የለን ወይ ከኣ ንሱ ካብ ፍጡራት ዘይደሊ ፍጡራት ካብኡ ዝደልዩ ዝብል ትርጉም ዝህብዎ እዩ: እዚውን ሓደ ካብቲ ግ ዱታታት ናይ ኣምልኾት ም኿ኑ ሓቂ እዩ: እንተኾነ ግን እቲ ካብ ትርጉም ናይ ላኢላሃ ኢለላህ ዝድለ ንሱ ጥራይ ኣይኮነን እዚ ከምዚ ዝበለ ትርጉም መለከዒ ናይ እምነት ኔይሩ እንተዝኸዉን ኩፋር በዚ ነገር ይፈልጡን የረጋግጹን ኔይሮም'ዮም: ነቶም ዘምልኽዎም ዝነበሩ'ውን እዚ

ነገር ኣብኣቶም ኣሎ ኣይበሉን'ዮም ኔይሮም። እኳደኣ ኣብ ቅድሚ ረቢ ዝደኸዩን ንጉዳዮም ካብ ረቢ ዝደልዩን ምኻኖም ይፈልጡ ኔይሮም'ዮም ፡ ግን ንዕኦም ዝግዝእዎም ዝነበሩ ምኽንያት፡ ምእንቲ ሞንጎኛን ዋሕስን ኮይኖም ንዝደለይዎ ካብ ረቢ ክረኽቡን ጉዳዮም ንኽዕወት ብምባል እምበር ዘምዉት፣ ዘሕዉይ፣ ሽሻይ ዝልግስ፣ ዝፈጥር፣ ንዝኾነ ነገር ዝዉንን፣ ሽርካ ዘይብሉ ረቢ ጥራይ ምኻኑ ይፈልጡ ኔይሮም'ዮም።

ስለዚ ኸኣ'ዮም ትርጉም ናይ ላኢላሃ ኢለላህ ስለ ዝፈለጥዋ ብመልሓሶም ክብልዋን ኣብ ተግባር ከተግብርዋን ዝኣበዩ፡ እቲ ብ توحيد الربوبية (ዋንነት ናይ ረቢ) ዝኣምንዎ ዝነበሩ ኣብ ኣምልኾት ሽርኪ እናገበሩ ኣይጠቀሞምን።

ከምቲ ረቢ ኣብ ቁርኣን ዝበሎ፥

(وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ(١٠٦)) يوسف

እቶም ንቀብሪ ዝግዝኡ ከኣ ብመልሓሶም ወላኳ እንተበልዋ ትርጉማ ግን ኣይፈለጥዋን፡ ነቲ ቅኑዕ ትርጉማ ንኽምጽኡ ድማ ኣይከኣሉን፡ ስለዚ ኸኣ ከም የሁድ ብመልሓሶም ዝብልዋ ብኣኣ ዘይሰርሑ ኮይኖም ኣለው።

ገለ ካብኣቶም ከኣ ብኣፎም ይብልዋ ንብጆካ ረቢ ከኣ ብምፍታዉን ብዕብየትን ብኽብረትን የምልኹ፡ ከምኡውን ንብጆካ ረቢ ይፈርሑ፣ ይትስፈው፣ ይዉከሉ፣ ኣብ ግዜ ጸበባ ይልምንዎም

ዝተፈላለዩ ዲባዳታት ካኣ ይፍጽሙ እቲ መበገሲኡ ኸኣ: ልቦም ብኣምልኾት ንብጆካ ረቢ ስለ ዝመልአ : ካብቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሙሽሪኪን ዝፈጸምዎ ሽርኪ ካብኦም ንላዕሊ ይፍጽሙ።

ስለዚ ኸኣ ካብኣቶም ብሓሶት ይኹን ብሓቂ ብረቢ ማሓል እንተኢልካዮ ይምሕለልካ: ብሸኽ እከለ ማሓለለይ እንተበልካዮ ግን ብሓሶት እንተኾይኑ ፈጺሙ ኣይምሕለልካን'ዩ: ንምንታይ እሞ እቲ ኣብ ትሕቲ ሓመድ ተደፊኑ ዘሎ ኣብ ልቡ ካብ ረቢ ንላዕሊ ስለ ዘዕበዮ እዩ። እቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሙሽሪክን ግን ከምዚ ኣይነበሩን: እኳ ደኣ ንዝምሕልዎ ጉዳይ ከትርርዎ እንተደልዮም ብሓደ ረቢ ኢዮም ዝምሕሉ ዝነበሩ ብዛዕባዚ'ዉን ኣብ ኪታብ ናይ ቡኻሪ ተዘኪሩ ኣሎ።

ካብቶም ንቀብሪ ዝግዝኡ'ውን ነቲ ዝግዝእዎ ቀብሪ ምልማንን ሓገዝ ምሕታት ካብቲ ኣብ መስጊድ ካብ ረቢ ትሓቶ ሓገዝ ዝበለጸ ጥቅምን ዓወትን ዘለዎ ገይሮም ይርኢዎ። እዚ ከኣ ባዕላቶም ዝብልዎ'ን ዘዘንትውዎ'ን እዩ።

እዚ ዓይነት ሽርኪ እቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሙሽሪክን ዘይፈጸምዎ ሽርኪ እዩ። ንምንታይ እሞ እቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሙሽሪክን ኣብ ጊዜ ጸበበኦም ናብ ረቢ ጥራይ ኢዮም ዝልምኑ ኔሮም: እዞም ናይ ዘመና ግን ኣብ ግዜ ጸበባን ሽግርን ናብቶም ኣብ ቀብሪ ተደፊኖም ዘለዉ ንሽግሮም ከቅንጥጥሎም ኣብ ባሕሪ ኮነ ኣብ መሬት: ኣብ ጉዕዞ ናይ መገሻ ኮነ ኣብ ምምላስ ነቶም

ዘምልኾዎም እዮም ዝጽዉዑ። እዚ ኸኣ እቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሙሽሪከን ዘይፈጸምዎ ተግባር እዩ።

ረቢ ብዛዕባ ናይቶም ቀዳሞት ሙሽሪከን ከምዚ ይብል፦

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ) العنكبوت

ከምኡውን ፦

(ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ(٥٣)ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ(٥٤)) النحل

ካብኣቶም ዝበዝሑ መሳጊድ ጥራዩ ገዲፎም ንመቃብር ኣማዕቢሎም፡ ኣብኡ ምስበጽሑ እቲ ዘርኢዎ ትሕትናን ምምብርካኽን እናበኸዩ ዱዓ ዝገብርዎን ዘንቦም ክቆፉ-ሉምን ካብ ዘለውዎ ጸገም ከፍኩሱሉም ካብ ሓዊ ክድሕንዎም ካብ ጠቅላላ ዘንቦም ክጽሪይዎም ዝልምንዎም ዓይነት ለመና ኣብ ናይ ለይቲ ሰላት ይኹን ኣብ ሰላት ኣልጀማዓ ከምኡውን ኣብ ድሕሪ ሰላት ኣብ መሳጊድ ከምኡ ዓይነት ክፍጽሙ ኣይርከቡን እዮም።

ከምዚ ዓይነት ተግባር እናፈጸሙ (ላኢላሃ ኢለላህ) ብኣፎም ምባል ትጠቅሞም'ያ ዝብል ይትረፍ'ዶ ዓሊም ዓቃል ሰብ'ዉን ኣይብሉን'ዩ። እዚኣቶም ብኣፎም ንላኢላህ ኢለላህ ኢሎማ ብእምነቶምን ተግባሮምን ካኣ ተጻሪሮማ'ዮም።

ዝኾነ መሽሪክ'ውን ብኣፉ ላኢላሃ ኢለላህ እንተበለ ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ ናይ ረቢ ሉኡኽ እዩ ብምባል'ዉን እንተመስከረ ንትርጉም ናይ ኢላህ ኮነ ንትርጉም ሙሓመድ ረሱሉላህ ዘይፈልጥ እንተኾይኑ እንተሰገደ፣ እንተጾመ፣ እንተሓጀጀ፣ ሓንቲ ዝፈልጦ ነገር ዘይብሉ ደቂ ሰባት ከገብሩ ሪኡ ጥራይ ደድሕሪኦም እንተሰርሐ ዝኾነ ሽርኪ'ዉን እንተዘይገበረ፡ እዚ ገና ኣብ እስልምና ክምዘይኣተወ፡ ዝጠራጠር ሰብ የለን ። እዚ ፈትዋ ኸኣ ኣብ መበል 11 ክፍለ ዘመን ፍቆሃእ(ሰብ ፊቅሂ) ኣብ ምዕራብ ዝነበሩ ኣብ መጽሓፍ(ዱረር ኣሰሚን ፊ ሽርሕ ኣልሙርሺድ ኣልሙዒን) ዝተባህለ ናይ ማሊክያ መጽሓፍ ከምዚ ዓይነት ሰብ ምስ ዘከሩ እዚ ዓይነት ፈትዋ(መልሲ) ሂቦም ኣለው፡ እዚ ከኣ ናይ ብሓቂ ብሩህ ዝኾነ ኣብ ሞንጎ ክልተ ዘየካትዕ ሓቂ እዩ።

እምበኣር ንቀብሪ ዝግዝኡ ካብዚ ዝገደዱ ምኺኖም ዘጠራጥር ኣይኮነን ንምንታይ'ሞ ኣብ ኣምልኾት ንብጀካ ረቢ ንዝተፈላለዩ ስለ ዘምልኹ እዩ።

እምበኣር ትርጉም ናይ ኢላህ ከምኡውን ኢላሂያ እንታይ ምኺኑ ተገሊጹልና ኣሎ ግን ናይ ኢላህ ንዝብል ትርጉም፡ ሓዲሽ ነገር ንምፍጣር ክእለት ዘለዎ ማለት እዩ ንዝብል ወይ ከኣ ካልእ ትርጉም ንዝህብ ሰብ እንታይ እዩ መልሱ?

ናይዚ መልሱ ብኽልተ ሸነኽ እዩ ፦

1ይ- እዚ ዓይነት ትርጉም ቢድዓ(ፈጠራ) ዳኣዩ'ምበር ቅድሚ ሕጂ ከምኡ ኢሉ ዝተርጎመ

ካብ ዑለማእ ይኹን ፈላጣት ናይ ቋንቋ የለን፤ ናይ ዑለማእን ፈላጣት ናይ ቋንቋን ዝተርጎሙዎ ኸኣ እቲ ዝበልናዮ እዩ። ስለዚ እዚ ኣባሃህላ ጌጋ እዩ ።

2ይ-ከም ቅኑዕ ጌይርና ክንቅበሎ እንተኾይና ከኣ ካብቲ ሓደ ኢላህ ንኽንነብሎ ሓድሽ ነገር ንምፍጣር ክእለት ክህልዎ ስለ ዘለዎ ነዚ ዘይክእል እንተኾይኑ ወላ ኢላህ እንተተባህለ ናይ ብሓቂ ኢላህ ኣይኮነን ። ነዚ ከምዚ ኢሉ ዝኣምን ግን ኣኺልዎ ኣብ እስልምና ኣትዩ፡ እቲ ዝድለ ነገር በጺሑ'ዩ መፍትሕ ናይ ጀና ረኺቡ'ዩ ዝበሃሎ ኣይኮነን ከምኡ ዝብል ከኣ ኣይርከብን፡ ምኽንያቱ ከምኡ እንተ ኢልካ በቲ ኣበሃላኻ ኩፋር ናይ ዓረብ ዝነበሩ ኣስላም'ዮም ክትብል ክትግደድ ኢኻ። ኮይኑ ግን ከምኡ ዝብሉ ዳሕረዎት ኣለው እዚ ግን ጌገኛን መርትዖ ናይ ቁርኣን ሱናን፣ ዓቅልን ዘይቅበሎ ኢዩ።

ምዕራፍ ኣርባዕተ

ትርጉም ናይ ሻሃደቱ ኣና ሙሓመድ ረሱሉላህ

ክልቲኤን ሻሃደታን (ምስክርነት) ዝተቋረናን ሓንቲ ካብታ ሓንቲ ዘይፈላለያን ብሙኚነን ንዕአን ዝሓዘ ሰብ ናይ ግድን ንሳተን ዝሕብሮኦ ክፈልጥን በቲ ቅኑዕ ትርጉመን ክኣምንን ኣብ ጉዕዞ ናይ ሂወቱ ክትግብረንን ይግባእ።

እምበኣር ላኢላሃ ኢለላህ ክትብል ከለኻ ብኣፍካ ጥራይ ክትብላ ከምዘይኮነ ስለ ዝፈለጥካ ከምኡውን እዛ ካልአይቲ መጸምድታ: ናይ ግድን ብኣኣ ክትኣምንን በቲ ናታ ትርጉምን ግዴታን ክትጓዓዝ እዩ ዘለካ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ሉኡኽ ካብ ረቢ ምኻኖም ጽኑዕ እምነት ክህልወካ: ረቢ ናይ ሸሪዓ ሉኡኽ ገይሩ ሓላፍነት ብምሃብ ናብ ህዝቢ ንኽብጽሖ ጾር ከምዘሰከሞም ከምኡውን ብሓፈሻ ህዝቢ ናይ ዓለም ንመልእኽቱ ተቀበልቲ ብመገዱ ተጓዓዝቲ ንኽኾኑ ግዴታ እዩ ።

ነቲ ዝመስከርካዮ ጉቡኡ ክትህቦ ከምኡውን ንኽጠቅመካ ሓጋዚ ዝኾነካ ነጥብታት ክትፈልጦ ዝግ በኣካ፦

1ይ- ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ነቲ መልእኽቲ ብቑዕ ምኻኖም:
ረቢ ከምዚ ይብል፦

(وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ) القصص

ከምኡውን

(اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ) الأنعام

ከምኡውን

(وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ(٤٧)) ص

ከምኡውን ካልእ ነዚ ዝመስል ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ዝሀበና መረዳእታ: ሉኡኻት ናይ ረቢ ካብ ደቂ ሰባት ኮይኖም: ረቢ ዝመረጾምን: ዘብለጾምን: ዘንጸሆምን: ንመልእኽቲ ረቢ ዝስከሙ: ብቑዓት ናይ ሃይማኖትን ሸሪዓን: ኡሙናት ኣብ ሞንጎ ረብን ባሮትን እዮም።

ረቢ ብዛዕባ እቶም ገለ ህዝብታት ንልኡኻት ናይ ረቢ ሓሰዉቲ ዝበልዎም ኣመልኪቱ ከምዚ ይብል፦

(إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا) إبراهيم

መልሲ ናይቶም ሉኡኻት ከምዚ ዚብል ነይሩ

(إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) إبرهيم

ካብ ሉኡኻት ናይ ረቢ ናይ መጨረሽታን ዝበለጹን ከኣ ነብዩና ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم እዮም: ከምኡውን እቶም ቅድሚኡም ዝነበሩ ዘይተዋህቦም: ካብኣቶም ረቢ ፍልይ ኣቢሉ ኣብሊጽዎም እዩ። ከምኡውን ካብቶም ሉኡኻት ዝተመርጹን ካብኣቶም ተመሪጾም ናብ መላእ ደቂ ሰባትን ኣጋንንትን ሉኡኽ ኮይኑ በቂዖም።

ረቢ ኣብ ቁርኣኑ ከምዚ ይብል፥

(وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ(٤)) القلم

ዓኢሻ ረዲየላሁ ዓንሃ ከምዚ ይብላ ((ጣባዮም ቁርኣን'ዩ ነይሩ)) እዚ ማለተን ከኣ እቲ ሰናይ ተግባራቶምን ጠባዮምን ኩሉ ዓቃል ዝምስክሮ ምስቲ ቁርኣን ዝብሎ ዝሳማማዕ እዩ ኔይሩ።

መልእኽቲ ናይ ረቢ ከይወርደም እንከሎውን ብእምነት፣ ሓቅነት፣ ቃል ዝኣተውዎ ዝፍጽሙ፣ ብጽፈቶምን ከምኡ ዝኣመሰለ ጹቡቅ ስነ ምግባራት ብምዝዉታርን ይፍለጡ ኔይሮም። ኣብቶም ደቂ መካ'ውን ብሓቀኛ ብእሙን'ዮም ዝፍለጡ ኔይሮም።

ነብይ ምስ ኮኑዉን ብዓጸፌታ ናይዚ ጠባይ ብምዝዉታር ኣብ ኣካሎም ሰሪጹ'ዩ ።

እቲ ዝዓበየ ኣብኦም ዘንጸባርቅ ዝነበረ ድማ ልግሲ፣ ትዕግስቲ፣ ተጻዋርነት፣ ሰብኣውነት፣ ምስጋና፣ ፍትሒ፣ ፍጹምነት፣ ትሕትና፣ ትብዓት...... ካልእ

ነዚ ዝመስል ዘገርም ዝኾነ ኣብ መጻሕፍቲ ናይ ሂወት ታሪኾም ዝገልጹን ኣብ ናይ ታሪኽ መጻሕፍታትን ይርከብ። ነዚ ብሩህ ሓቂ ከኣ ኣይፋል ዝብል: ብጀካ እቲ ብጭቡጥ ነገራት ዘይኣምን እንተዘይኮይኑ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم እዚ ሰናይ ተግባር መግለጺኦም ኮይኑ : ካብ ጉድለታት ዝነጽሁን ካብ ንግርማ ዝቕንጥጡን ኢሰብኣዊ ጠባያትን ኣዚዮም ዝራሓቁ'ዮም ኔይሮም። ከምኡውን ካብ ተግባር ናይ ውርደትን ንዕቀትን ዘስዕቡ ከም ምብቃቅ፣ ምህራፍ፣ ምዕማጽ፣ ምብዳል፣ ትዕቢት፣ ሓሶት፣ ፍርሂ፣ ስንፍና፣ ትህኪት፣ ቆንኮል፣ ስርቂ ዝኣመሰሉ ዝራሓቁ'ዮም ኔይሮም።

2ይ- *ዘንቢ ካብ ምስራሕ ሕልው ምኻኖም* :-

ብሙሉኦም ዑለማእ ዝተሰማምዕሉ: ነብያት ካብ ዓበይቲ ዘንብታት ሕሉዋት እዮም: ምኽንያቱ ምስቲ ነብያት ንኸኾኑ ዝተመረጹሉ ምኽንያት ስለ ዝጻረር: ከምኡውን ናብ ደቂ ሰባት: ናይ ረቢ ሉኡኻት ንኸኾኑ ሓላፍነት ካብ ኣሰከሞም ናይ ግ ድን ከኣ ንህዝቦም ኣብነት ክኾኑ ኣለዎም። ንሳቶም'ውን ንደቂ ሰባት ካብ ዘንቢታትን ንኩፍሪ ዘምርሕን ካብ ትእዛዝ ናይ ረቢ ዘውጽእን ከጠንቅቑ ግዴታኦም'ዩ ስለዚ ካብቲ ተጠንቀቁ ዝብልዎ ዘለው ዘንብታት ኣብኡ እንተወዲቆም እቶም ጻላእቶም'ውን ንኽሰላበጥዎምን ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ ሸሪዓ ከስተናእስዎ ስለ ዝኽእሉ እዚ'ውን ነቲ ናይ ረቢ ሒክማ(ጥበብ) ስለ ዝጻረር ረቢ በቲ ናቱ ራሕማ(ርህራሄ) ኣብቲ ንትእዛዛቱ ዝጻረር

ንኸይወድቁ ሓሊይዎም'ዩ። ካብ ዘንበ ንኸጠንቅቑን ዘንቢ ድማ ሕማቅን ንግዚኡ መታዓሻሽዊ ምኻኑን ንኸዘኻኽሩ ኣዚዝዎም'ዩ።

ከምኡውን ካብ ናይ ኣዱንያ ስምዒትን ድልየትን : ንኣኼራ ዘረስዕ ብምግዳፍ ኣብነት ከምዝኾኑ ገይርዎም'ዩ።

እንተኾነ ግን ካብ ገለ ኣንቢያእ ብናቶም ሓሳብ ደሓን መሲሉ ተራእይዎም ኣብ ናእሽቱ ዘንብታት ከወድቁ ይኽእሉ'ዮም እንተኾነ ግን ኣብ ከምዚ ዓይነት እንተወደቁ ኣብኡ ኣይቅጽሉን እዮም። እዚ ዓይነት ከኣ ካብ ደረጀኦም ዘትሕቶም ኣይኮነን ወላውን ነቲ ናይ ነብይነት ግርማ ዝጻረር ኣይኮነን: እዚ ዝሕብሮ ነገር እንተሃልዩ ደቂ ሰባት ምኻኖም ዝገልጽን ኣብ ዒልመልቀይቢ (ስዉር ነገራት) ኣፍልጦ ከምዘይብሎምን እዩ። ከምኡውን ካብ መግለጺታት الربوبية(ዋንነት ናይ ረቢ) ዝኾነ ከዋሃቦም ቅኑዕ ከምዘይኮነ ዝሕብር እዩ።

ዑለማእ ንቁርኣን ዝፍስሩ ብዛዕባ ገለ ካብ ዘንቢ፡ረቢ ዝዘከሮ ክጠቅሱ ከለው ከምዚ ይብሉ፥

ረቢ ከምዚ ይብል፥

(وَلَا تَطْرُدْ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ)
الأنعام

ከምኡውን

(وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنْ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا(٧٣)وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا(٧٤)) الإسراء

ካልእ ከምዚ ዝመስል ነገራት ዝተረኽበ: ጥቅሚ ይህልዎ ይኸዉን ብምባል ተተስፊዮም ዝገበርዎ ብናቶም ጻዕሪ ስለዝኾነ ረቢ ኸኣ ጥቅሚ ከምዘይርከቦ ስለ ዝፈልጥ ካብኡ ከልኪልዎም። ካብቲ ዓበይ ዘንብታት ምፍጻም ግን ረቢ ሓልይዎም'ዩ: ንምንታይ እሞ ነቲ ሉኡኽ ንኽኾኑ ዘምረጾም ምኽንያት ስለ ዝጻረር ከምኡውን ንሶም ካብቲ ንኩፍሪ ካብ ትእዛዝ ናይ ረቢ ምዉጻእን ዘንቢ ምስራሕን ዘጠንቅቅዎ ዝነበሩ ዝጻረር ስለ ዝኾነ።

ብሙስሉም ዑለማእ: ቀዳሞትን ዳሕረዎትን ዝተረጋገጸ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምኡውን ቅድሚኡም ዝነበሩ ብሙሉኦም ንብያት ንዋሕይ(መልእኽቲ ናይ ረቢ) ኣብ ምትሕልላፍ ዝኾነ ጉድለት ከምዘይርከቦምን ብረቢ ሕልዋት ምኻኖም ተረጋጊጹ እዩ። እኳ ደኣ ቅድሚ ነብይነት ምብጻሖም ካብ ሽርክን ጥልመትን ንዕኡ ዝኣመሰለን ሓልይዎም እዩ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ባዕሎም ከምዚ ይብሉ፥ ((ኣዕራብ ኣብ ግዜ ድንቁርና ዝሰርሕዎ ዝነበሩ ተግባራት: ኣብቲ ግዜ'ቲ ኣነ ነቲ ናቶም ተግባር ንኽሰርሕ ሓሲበዮ ኣይፈልጥን

...... ክሳብ እታ መዓልቲ ነብይ ገይሩ ዘኸበረኒ'ውን ንሕማቅ ስራሕ ሓሲበ ኣይፈልጥን))።

ኢብኒ ኢስሓቅ ዝተባህሉውን ኣብ ናይ ታሪኽ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝገልጽ መጽሓፎም ዝዘከርዎ፥

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክሳብ ሰብኣይ ዝኾኑ ረቢ እናሓለወን እናተኸላኸለን ኣብ ናይ ድንቁርና እከይ ተግባራትን ጽያፍን ከይቀረቡ ከምዝሓልፉ ገይርዎም'ዩ እዚ ኸኣ ሉኡኽ ክኾኑን ክብልጸምን ስለ ዝደለየ'ዩ። ኣብ ህዝቦም ክብረት ዘለዎም ብጠባዮም ዝተፈለጡ ጽቡቅ ጉርብትና ዘለዎም፣ ብጽቡቅ ምስ ደቂ ሰባት ዝራኸቡ፣ ዝላዓለ ጠባይ ዘለዎም፣ ኣብ ሕድሪ ዝተዋህቦም ኡሙንን ሓቀኛን፣ ካብ ሕማቅ ተግባራት ዝራሓቁ፣ ንሰብኣዊ ጠባያት ካብ ዝጎህሱ ዝራሓቁ ኮይኖም ካብ ብንእሽቶኦም ካብ ናይ ድንቁርና ተግባራት ረቢ ስለ ዝሓለዎም ማዕረ ኣብ ህዝቦም ታኣማኒ ዝብል ቅጽል ስያመ ተዋሂብዎም ብኡኡ ይፍለጡ ኔይሮም ይብሉ።

3ይ- መልእኽቶም ብጠቅላላ ናብ መላእ ዓለም ምኳኑ:

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብ ካልኦት ሉኡኻት ንበይኖም ዝተዋህቦም ፍልይ ዘብሎም ነገራት ብዙሕ ኣሎ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((أعطيت خمسًا لم يعطهن قبلـــي، نصـــرت بالرعـــب مسيرة شهر، وجعلت لي الأرض مسجدًا وطهورًا، أحلت لي الغـــنائم ولم تحل لأحد قبلي، وأعطيت الشفاعة، وكان النبي يبعـــث إلى قومه خاصة وبعثت إلى الناس كافة)) رواه البخاري ومسلم

ትርጉሙ

(ሓሙሽተ ነገራት ቅድመይ ዝነበሩ ዘይተዋህቦም ንዓይ ዝተወሃበኒ፥ ናብ ጸላእቲ መገዲ ወርሒ ክተርፈኒ ከሎ ራዕዲ ከምዝኣትዎም ተገይሩለይ፡ መሬት ብሙሉኣ መስገድን ጽርይትን ተገይሩለይ፡ ሰለባ ናይ ዉግእ ሓላል ኮይኑለይ ብቅድመይ ዝነበሩ ንሓደ ኣይታሓለለሉን፡ ዋሕስ ኮይነ ኣብ የዉመልቂያማ ንኽዋሓስ ተዋሂቡኒ፡ ዝኾነ ነብይ ናብ ሓደ ህዝቢ ጥራይ ይላኣኽ ነይሩ ኣነ ግ ን ናብ መላእ ደቂ ሰባት ተላኢኸ))።

ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((بعثت إلى الأسود والأحمر))

(መልእኽተይ ናብ መላእ ደቂ ሰባት፡ ቀያሕትን ጸለምትን እዩ)።

ስለዚ እምበኣር ደቂ ሰባት ብሙሎኦም ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክኽተሉን ክእዘዙን ይግበኦም፡ መላእ ህዝቢ ናይ· ዓለም ክኣ ኡመት ኣዳዕዋ ይበሃሉ።

ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا) سبا

ከምኡውን

(قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا) الأعراف

መልእኽቲ ናይ ቁርኣን ከኣ ንመላእ ደቂ ሰባት እዩ ዝዛረብ፥ ከምቲ ረቢ ዝበሎ

(يَاأَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ) البقرة

ከምኡውን

(يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ)النساء

እዚ ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ዝሕብሮ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ መልእኽቲ፡ ደቂ ሰባት ብሙሉኦም ናቱ ተኸተልቲ ክይኖምን ክምእዘዝዎ የገድዶም።

ከምኡውን ከምቲ ፍሉጥ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምቲ ናብ ደቂ ሰባት ዝተላእኽዎ ናብ ኣጋንንቲ'ውን ተላኢኾም'ዮም።

ረቢ'ውን ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنْ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ(٢٩))

الأحقاف

ከምኡውን ከምዚ ይብል፥

(قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنْ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا
عَجَبًا(١)يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ) الجن

የሁድ ከምኡውን ክርስትያን መልእኽቲ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ብፍላይ ናብ ዓረብ'ዩ ይብሉ:: እዚ ዝብልዎ ድማ ሓቅነት ናይ ነብይነቶም ምስ ኣረጋገጹ ከምኡውን ረቢ ብታኣምራት ምስ ሓገዞምን ተኸተልቲ ምስ በዝሑን ንሳቶም ከኣ ክንዲ ተኸተልቲ ዝኾኑ ትዕቢት ከምኡውን ናይ ስልጣን ምፍታዉን መኽሰብን ንኸይተርፎም:- እቲ ናብ ነብይ ዝወረደ መልእኽቲ ሓቂ ምዃኑን ነብይነቶም ድማ ቁኑዕ ከምዝኾነ ኣሚነሙሉ ከብቅዑ ነቲ ናብኣቶም ሒዞሞ ዝመጹ ትእዛዛት ግን ኣይተቀበልዎን::

ብዛዕባ'ዚ ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(وَآمِنُوا بِمَا أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ
وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِي(٤١)وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ
بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ(٤٢)) البقرة

ነዚ ዝመስል ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ካል'ውን ብዙሕ ኣሎ::

4ይ- *መልእኽቶም ብግቡእ ከምዝብጽሑ*

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أنزلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ) المائدة

ካብዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን እንርደኦ ((ንነብይ መልእኽቶም ንኸብጽሑ ረቢ ከምዝኣዘዞም፡ እዚ'ውን ናይ ግድን ክፍጽምዎ ጉብኦም እዩ፡ ምኽንያቱ ካብቲ ሓደ ስራሕ ናይ ሱኡኻት መልእኽቲ ምብጻሕ ስለ ዝኾነ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم'ውን ሓደ ካብኣቶም ብምዃኖም ናቶም ስራሕ እዩ ::

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፡

(إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ) الشورة

ከምኡውን

(وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ(٥٤)) النور

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم መልእኽቶም ብግቡእ ከምዘብጽሑ ከኣ ሳሓባ(ብጾቶም) መስኪሮሙሎም'ዮም::

ኣቡዘር(ረዲየላሁ ዓንሁ) ከምዚ ይብሉ ፡

((توفي رسول الله صلى الله عليه وسلم وما طائر يقلب جناحيه إلا ذكر لنا منه علمًا))

(ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብዛ ዓለም ተፈልዮም እንተኾነ ግን ናይዛ ዑፍ ኣብ ሰማይ ትበርር ከይተረፈ ኣፍልጦ ሂቦምና እዮም) ይብሉ::

ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((لقــد تركتكم على مثل البيضاء ليلها كنهارها لايزيغ عنها بعدي إلا هالك))

((ኣነ ኣብ ጻዕዳ ብርሃን'የ ዝገድፈኩም ዘለኹ እቲ ናቱ ለይቲ ከም ቀትሪ ዝበርህ እዩ፡ ብድሕረይ ካብኡ ዝዝንብል እቲ ጡፉእ ዝኾነ ጥራይ እዩ))::
ከምኡውን ዓብዱላህ ቢን ዓምሩ ቢን ኣልዓባስ(ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ፥

((إنــه لم يكن نبي قبلي إلا كان حقاعليه أن يدل أمته على خير ما يعلمه لهم وينذرهم شر مايعلمه لهم)) رواه مسلم

(ዝኾነ ነብይ ቅድመይ ዝነበረ እቲ ዝፈልጦ ጽቡቕ ንህዝቡ ከፍልጥ፡ ካብቲ ዝፈልጦ ክፉእ ከጠንቅቕ ግ ዴትኡ'ዩ)
ከምኡውን ከምቲ ፍሉጥ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዳዕዋ(ጻዊዒት) ክጅምሩ ከለው ብደቂ ዓዶምን ከባቢኦምን ጀሚሮም፡ ብድሕሪኡ ኣብ ደሴት ዓረብ ዝርከቡ ኣዕራብ ከምኡ እናበሉ ናብ ዝተፈላለዩ ብሄራትን ገጠራትን ከተማታትን ሉኡኻት እናላኣኹ፡ ንኽኣምኑ ጻዊዒት ጌሮሙሎም'ዮም:: ብድሕሪ'ዚ ናብ የመን ባሕሬን ናብ ካልኦትን ጻዊዒት ዝገብሩ ሉኡኻት እናላኣኹ ከምኡውን

ናብ ነገስታት ናይ ፋርስን ሩምን ካልኦትን ናብ ሸሪዓ ዝዕድሙ ደብዳቤታት ክልኢኩ ጀሚሮም:: ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብዛ ዓለም ብሞት ኣብ ዝተፈለይሉ እዋን ጻዊዒቶም ኣብ ዓለም ተዘርጊሑ ኣብ ዝቀረበን ዝረሓቀን ድማ ጉዳዮም ተፈላጥነት ረኺቡ::

(فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) النحل

ብድሕሪ ነብይ صلى الله عليه وسلم ድማ ብጾቶም ናብ ሃይምኖት ጻዊዒት ጀመሩ ንእምቢታ ዘርኣየ እናተዋግኡ ወይ ኣብ እስልምና ክኣቱ ወይ'ውን ጅዝያ እናኽፈሉ ትሑታትን ሑሱራትን ብምኺን ከምዝነብሩ 'ምስገበሩ ኣብ ሓጺር ግዜ እዚ ጻዊዒት ኣብ መላእ መሬት ክዝርጋሕ ኪኢሉ:: እዚ ከኣ ኣብ መጻሕፍቲ ናይ ታሪኽ ዝርከብ እዩ::

ስለዚ እምበኣር ምናልባሽ ኣብ ጫፍ ናይ ዓለም ኮይኑ ናይዚ ሸሪዓ እንታይነት ዘይፈልጥ ምስዝኸዉን እዚ ሰብ ካብቶም ኣህል ኣልፈትራ(ግዜ ነብይነት) ዘይርከቡ ተባሂሉ ይስመ: ኮይኑ ግን ነቲ ሓቀኛ ሃይማኖት ንኽኽተል ስለ ዝተፈጥረ :ነቲ ሓቀኛ ሃይማኖት ንኽደልዮን ንኽሳልዬን ናቱ ጻዕሪ ክገብር ግዴቱኡ እዩ::

5ይ- *መደምደምታ ናይ ነብዮት*

እዚ ሸሪዓ ኣብ ዓለም ዝርከቡ መላእ ደቂ ሰባት ንኽኽተልዎ ዝተላእከ'ዩ : ምኽንያት ድማ መደምደምታ ናይ ሃይማኖትን መጨረሻ ናይ

ሰማይ መልእኽትን ብምኽኑ እዩ፡ ስለዚ ንሕና ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ናይ መጨርሻ ነብይን ናይ መጨረሻ ሉኡኽን'ዩ ኢልና ክንኣምኖም ናይ ግድን እዩ ።
ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል :-

(مَـــا كَانَ مُحَمَّدٌ أبَا أحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) الأحزاب

እዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ዝሕብረና ከኣ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብቶም ረቢ ዝላኣኾም ነብያታት ናይ መጨረሻ ሉኡኽ ናብ ደቂ ሰባት ከምዝኾኑ ንርዳእ።

ኣቡ ሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ ፥

((مثلـــي ومـــثل الأنبياء قبلي كمثل رجل بنى بنيانا فأحسنه وأجملـــه إلا موضع لبنة من زاوية من زواياه، فجعله الناس يطوفون به ويعجبون له، ويقولون: هلا وضعت هذه اللبنة . قال: فأنا اللبنة وأنا خاتم النبيين)) رواه مسلم

((ምሳሌ ናተይን ናይቶም ቅድመይ ዝነበሩ ነብያትን ከም ሓደ ሰብ ጽብቕቲ ገዛ ሰሪሑ ኣብ ኩርናዕ ናይታ ህንጻ ሓንቲ ጡብ ተዉድቅ ገዲፉላ፡ ደቂ ሰባት'ውን በቲ ገዛ ተገሪሞም እናዞሩ ይሪእዋ'ሞ እዛ ሓንቲ ጡብ እንተዘውድቀላ ከመይ ምጸበቐት ነይራ ይብሉ፡ኣነ እምበኣር እታ መመላእታ እየ፡ ኣነውን ናይ መጨረሻ ነብይ እየ)) ኢሎም።

ጃብር ቢን ሙጥዒም ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ صلى الله عليه وسلم ፥

((إن لـــي أسماء أنا محمد وأنا أحمد وأنا الماحي الذي يمحو الله بي الكفر، وأنا الحاشر الذي يحشر الناس على قدمي، وأنا العاقب الذي ليس بعده نبي))

((ኣነ ብዙሕ ኣስማት ኣለኒ ኣነ ሙሓመድ'የ: ኣነ ኣሕመድ'የ : ኣነ ኣልማሒ'የ (ማሓዋይ'የ) ረቢ ብኣይ ገይሩ ነቲ ኩፍሪ ይምሕዎ: ኣነ ኣልሓሽር'የ (ኣካባይ'የ) : ደቂ ሰባት ኣብ የዉመልቂያማ ኣብ ትሕተይ'ዮም ዝእከቡ: ኣነ ኣልዓቂብ'የ (ናይ መጨረሻ'የ) ብድሕሪኡ ነብይ ዘየሎ)) ኢሎም።

ሰውባን(ረዲየላሁ ዓንሁ) ኣብቲ ነዊሕ ሓዲስ ናይ ነብይ: ነብይ صلى الله عليه وسلم

((وإنـــه ســـيكون في أمتي كذابوان ثلايون، كلهم يزعم أنه نبي، وأنا خاتم النبينا لانبي بعدي))

(ኣብዛ ህዝበይ: ሰላሳ ኣነ ነቢይ'የ ዝብሉ ሓሰዉቲ ክመጹ'ዮም ኣነ'የ ናይ መጨረሻ ነብይ'የ ብድሕረይ ነብይ ዝበሃል የልቦን።) ኢሎም።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ናይ መጨረሻ ነብይ ምዃኖም ክንኣምን ይግበኣና: ብድሕሬኦም ኣነ ነብይ'የ ዝብል እንተተረኽበ ሓሳዊ'ዩ። ዒሳ ቢን መርየም ዓለይሂ ሰላም ኣብ መጨረስታ ዘመን ምስ

ወረደ ብ ሸሪዓ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم እዩ ዝፈርድ: መልእኽቲ ናይ ረቢ ይወርዶ'ኳ እንተኾነ ኣብቲ ግዜቲ ልክዕ ከም ሓደ ዉልቀሰብ ናይ ኡመት ሙሓመድ'ዩ ዝቑጸር። ካብቲ ኩቡር መምርሒ ናይ ሸሪዓ'ውን ኣይወጽን እዩ።

ስለዚ'ምበኣር ዝኾነ እንተኾነ ብድሕሪ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣነ ነብይ'የ ዝብል ንርእሱ ጠፊኡ ንኻልኦት ዘጥፍእ በግታ ዝዛረብ'ዩ። እቲ ከምኡ ዝብልውን ወላኳ ዘታልልን ንዓይኒ ደቂ ሰባት ዝስሕርን ተግባራት እንተፈጸመ ነቶም ደናቁር ዘታልል ጥራይ ኮይኑ እዩ ዝተርፍ። ከም በዓል ኣስወድ ኣልዓንሲ፣ ሙሰይሊመቱል ከዛብ፣ ዝፍጽምዎ ዝነበሩ ሸይጣናዊ ተግባራት ኩሉ ዓቃል ሰብ ዝፈልጦ እዩ: ከምኡውን ካልእ ኣነ ነቢይ'የ ዝበለ ንደቂ ሰባት ኣብ ፈተነ ዘእተዎም ተኸተልቲ ዝረኸበ ሓደ ኣብ መጨረሻ ዝመጸ መንእሰይ ኣሕመድ ኣልቃድያኒ ዝተባህለ እቲ ናቱ ክፉእ ንቡዙሓት ኣህዛብን ጉጅለታትን ፈተነ ኮይኑ ኣብ ህንድን ካልኦት ሃገራትን ተዘርጊሑ ይርከብ።

ክሳብ የውመልቂያማ ኣነ ነቢይ'የ ዝብሉ ናይ መጨረሽኦም ከኣ እቲ ኣብ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ፈተነ ናቱ ተገሊጹ ዘሎ : ካብ ናቱ ክፉእ መጠንቀቕታ ዝተዋህቦ መሲሖ ኣደጃል እዩ።
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((هَـلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ(٢٢١)تَنَزَّلُ عَلَى كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ(٢٢٢))) الشعراء

እዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ከም ዝሕብሮ እቶም ሓሰዉቲ ንሕና ነብይ ዝብሉ:- ሸያጢን ከምዝመጽዎምን ዋሕይ ካብ ረቢ ዝወርዶም ኮይኑ ከምዝመስሎምን ዝገልጽ እዩ::

ግን ካብቲ ዘየቋርጽ ሓደ ረቢ ኣብ ዓለም ከምዝግለጽ ዝገበሩ ነገር: ነቲ ሓቂ ብርሃን ይገብረሉ: ነቲ ምድንጋርን ሓሶትን ከኣ ከምዝኸሸፍ ገይሩ ነቶም ዓቃላት የብርሃሎም::

6ይ *ህዝቢ ናብ ክፉጽምዎ ዘለዎም*

እምበኣር ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم በቲ ሒዘሞ ዝመጹ ሓቀኛ ምኽኖም ድሕሪ ምፍላጥና: ከምኡውን መልእኽቶም ቅኑዕ ሙኻኑ እንድሕር ፈሊጥና እዚ ካብቲ ሓደ ካብ ትሕዝቶ ናይ ምምስካር ብነብይነት ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ስለዝኾነ : ብናቶም መገዲ ድማ ንረቢ ክንግዛእ ይግድደና:: ብእኣም ምእማን ብዙሕ ዓስቢ ከምዘለዎ: ነቲ ናቶም መገዲ ምግዳፍ ከኣ መቕጻዕቲ ከምዘስዕብ ብምርዳእ እቲ ናትና ግደ: ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ ኣብ ናይ ሂወትና መነባብሮ ክንትግብሮ ይግበኣና::

ነዚ ነገር'ዚ ዝእዝዝ ኣብ ኪታብን ሱናን ኣሎ: ገለ ካብኡ ንምጥቃስ፥

1ይ- ከምቲ ብረብን፣ ብመላኢካታትን፣ ብመጻሕፍትን፣ ንኽንኣምን ረቢ ዝኣዘዘና ብነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክንኣምን ከኣ ተኣዚዝና ኢና: ናይዚ ዓስቢ ከኣ ረቢ ኣዳልዩሉ'ሎ:: ከምኡውን ብእኦም ዘይምእማን: ስቅያት ዝመልእ መቕጻዕቲ ተዳልይሉ'ሎ::

ረቢ ከምዚ ይብል፥

((يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا(١٣٦)
النساء

ከምኡውን

((يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ)) الحديد

ከምኡውን

((فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنزَلْنَا)) التغابن

ከምኡውን

((فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ))
الأعراف

ከምኡውን

((وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا(١٣))) الفتح

ካልእ'ውን ነዚ ዝመስል ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ብዙሕ ኣሎ። ኣቡ ሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል፥

((عـن أبي هريرة رضـي الله عنه قال: قال رسول الله صـلى الله عليه وسلم: أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهد أن لآ إله إلا الله، ويؤمنوا بي وبما جئت به))

(ደቂ ሰባት ብጀካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን ኢሎም ክሳብ ዝምስክሩን ብኣይ ክሳብ ዝኣምኑን ንኽዋጎኦም ተኣዚዘ እየ)
ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ صـلى الله عليه وسلم ኣብ ሓዲስ ናይ ጂብሪል: ኢማን ማለት እንታይ'ዩ ኢሎም ምስተሓተቱ
((أن تؤمـن بـالله وملآئكـته وكتبه ورسوله واليوم الآخر وبالقدر خيره وشره))

(ኢማን ማለት: ብረቢ: ብመላኢካ: ብመጻሕፍት: ብልኡኻት : ብመጨረሻ መዓልትን በቲ ጹቡቅን ሕማቅን ዘጓንፈካ ብቀደር ናይ ረቢ ምኺኑ ክትኣምን)ኢሎም ገሊጸሙሉ ::

ብነብይ ሙሓመድ صـلى الله علـيه وسـلم ምእማን ዝበሃል በቲ ሒዞሞ ዝመጹ ክትኣምን ዘገድድ እዩ:: ከምኡውን እቲ ናቶም መልእኽቲ ቅኑዕ ምኺኑን ምእማን ማለት እዩ ::

እቲ መሰረት ናይ ኢማን ዝበሃል ድማ : ነቲ ቅኑዕ ኢልካ ትኣምነሉ ብልብኻ ተረጋግጸሉን ትቀበለሉን ዝኾነ እዩ::

ብእምነትን ብኣፍልጦን ድማ ብቃልካ ትምስክረሉ ትምስክረሉ ከምኡውን ነቲ ብልብኻን ብመልሓስካን

ዝበልካዮ ኣብ ተግባር ምስ ኣዉዓልካዮ እዚ ኩሉ ተጠቕሊሉ ድማ ኢማን ይበሃል: እዚ ኸኣ መሳገሪ ናይ ድሕነት እዩ ዝቑጸር። እቲ ምስክርነት እንተዳኣ እምነት ናይ ልቢ ጎዲልዎ ይበላሽ: ብኣፍኻ ምምስካር ከኣ ኮንቱ ኮይኑ ይተርፍ: ስለዚ'ዩ ከኣ ረቢ ነቶም ሙናፊቕን ሓሰዉቲ'ዮም ዝበሎም።

ረቢ ኣብ ቁርኣኑ ከምዚ ይብል፦

((إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ(١))) المنافقون

2ይ- ካብ ትእዛዝ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዘይምውጻእ :-

ካብቲ ዘየጠራጥር ምልክት ናይ ኢማን ድማ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክትእዘዝ እዩ። እቲ ድልዱል ዝኾነ ኢማን ከኣ ነቲ ካብ ረቢ ዘማሓላለፍዎ ትእዛዛት: ናቱ ተኸታሊ ክትከዉን የገድደካ።

ነቲ ትእዛዝ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንገለ ካብኡ ወይ ብሙሉኡ ብእምቢይታ ወይ ብሸለልትነት ምስ ዝጻረሮ ኣብቲ ናቱ ምስክርነት ሓቀኛ ኣይኮነን ማለት እዩ።

ረቢ'ውን ኣብ ብዙሕ ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ንትእዛዝ ናይ ረሱል صلى الله عليه وسلم ክነኽብር ኣዚዙና እዩ።

ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُوْلِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ)) النساء

ከምኡውን ከምዚ ይብል ፥

((وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ(٩٢))) المائدة

ከምኡውን ከምዚ ይብል፥

((قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا)) النور

ከምኡውን ንዕኡ ዝመስል ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ረቢ ከምዚ ይብል፥

((وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا)) الحشر

እኳ ደኣ ንትእዛዝ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ዝተኸተለ ብዙሕ ዓስቢ ከምዝረክብ ረቢ ገሊጹ እዩ:: ኣላሀ ኣብ ቁርኣኑ ከምዚ ይብል፥

((وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ(٥٦))) النور

ከምኡውን ረቢ ከምዚ ይብል፥

((وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا(٧١))) الأحزاب

ከምኡውን ንትእዛዝ ናይ ረሱል صلى الله عليه وسلم ዘይፍጽም ከቢድ መቕጻዕቲ ከምዘለዎ ኣጠንቂቑ'ዩ።
ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ(١٣)وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ(١٤))) النساء

ብዛዕባ እቶም ኣብ ሓዊ ዝቕጽዑ ዝብልዎ ኣመልኪቱ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል ፦

((يَالَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ(٦٦))) الأحزاب

ኣቡሁረይራ (ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብዩ መሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ፦
(من أطاعني فقد أطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله)

((ናዓይ ዝተኣዘዘ ንረቢ ተኣዚዙ ናዓይ ዘይተኣዘዘ ንረቢ ኣይተኣዘዘን)) እዚ ማለት ከኣ ነብዩ صلى الله عليه وسلم ዝእዝዝዎ ረቢ ዝኣዘዞም ጥራይ ስለዝኾነ ንዐኦም ምምእዛዝ ንረቢ ምምእዛዝ ማለት እዩ።

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((مَنْ يُطِعْ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّــهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا(٨٠))) النساء

ኣቡሁረይራ(ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብሉ ፥

((كــل الــناس يدخل الجنة إلا من أبي، قالوا: يارسول الله وكــيف يأبي؟ قال: من أطاعني دخل الجنة ،.ومن عصاني فقد أبي)) رواه البخاري

((ብጀካ ኣይደልን ዝብል: ኩሉ ንጀና ክኣትዉ'ዩ)) ኢሎም: ብጾቶም ከኣ ኦ ሉኡኽ ኣላህ ከመይ ኢሉ ንጀና ምእታዉ ይኣቢ? ምስ በሉ: ((ንዓይ ዝተኣዘዘ ጀና ኣተወ: ንዓይ ዘይተማእዘዘ ድማ ኣብዩ ማለት'ዩ)) ኢሎሞም።

እቲ ንዐኦም ምምእዛዝ ዝበሃል ከኣ: ነቲ ናቶም ትእዛዝ ምፍጻም ካብቲ ዝኸልከልዎ ምኽልካል ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ ምቕባል በቲ ናቶም ፍርዲ ምዕጋብ ነቲ ዘምጽዎ ሽሪዓ ዘይምጽራር ከምኡውን ክትነቕፎ ይኹን ክትምላኣሉ ዘይምሕሳብ እዩ።

3ይ- ሓደ ካብቲ ብነብይነት ናይ ነብይ ሙሓመድ ምምስካር صلى الله عليه وسلم ድማ: በቲ ሒዞሞ ዝመጹ ሱና ኣሰሩ እናሳዓብካ ምኽታል'ዩ: ነዚ ዝፍጽም ከኣ ረቢልዓለሚን ናብቲ ቅኑዕ መገዲ

ይሕብሮ ንዘንቡ ድማ ይምሕሮ። እዚውን ሓደ ካብ ምልክት ምፍታዉ ንረቢ ምኺኑ ዝሕብር እዩ።

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፧

((وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ(١٥٨))) الأعراف

የሁድን ነሳራን ከኣ ንሕና ደቂ ረብን ናብ ረቢ ፍትዋትን ኢና ምስ በሉ ናብ ረቢፍቱዉ ዝኸዉን ፡ እቲ ተኸታሊ ነቢይ ጥራይ ምኺኑ ዝገልጽ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ኣዉሪዱ፡ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፧

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمْ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ(٣١)قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ(٣٢))) آل عمران

ካብቲ ዘየጠራጥር ከኣ ባሮት ነቲ ዝፈጠረሙን ሸሻዩ ዝለገሰሎምን ክፈትውዎ ግ ዴተኦም እዩ። ግን እቲ ምፍታዉ ክህልውን ተቀባልነት ክህልዎን ተኸተልቲ ነብይ ምስ ዝኾኑ ጥራይ እዩ። እቲ ንነብይ صلى الله عليه وسلم ዝኸተል ናቱ ዓስቢ ፍቶት ናይ ረብን ምሕረት ናይ ዘንብን ይረክብ።

እቲ ሓደ ምልክት ናይ ነብይ ምኽታል ፡ በቲ መገዶም ምኻድ ንተግባራቶም ምስዓብ ናብ ረቢ ክትቀርብ ኢልካ ትፍጽሞ ዒባዳ ብመገዶም ክኸዉን ከምኡውን ካብቲ ዝኸልከልዎን ፣ ንዐኦም ካብ ዝጻረርን ካብ መገዶም ዘዉጽኣካን ክትቁጠብ እዩ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ውን ኣብ ዘረብኦም ከምዚ ኢሎም፥
((فمن رغب عن سنتى فليس مني))

(ሱና ናተይ ዝገደፈ ካባይ ኣይኮነን) ኢሎም።

4ይ- ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ብልብኻን ኣቃልቦኻን ሓቀኛ ምፍታዉ ክትፈትዎም እኳ ደኣ ካብ ዝኾነ ነገር ነቲ ናቶም ምፍታዉ ከተቀድም። ረቢ ከምዚ ይብል፥

((قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ(٢٤) التوبة))

ረቢ ኣብዛ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ዝዘከረን ሸሞንተ ነገራት ነፍሲ ብተፎጥራኣ ናብኣተን ዝዘምበለት እንተኾነት እኳ ነቶም ንዐኣን ዘብልጹ ረቢ መጠንቀቕታ ድሕሪ ምሃቡ ከምኡ እንተኾነውን መቕጻዕቲ ናተይ ተጸበዩ ኢሉ ኣፈራሪህዎም'ዩ እዚ ኣጸቢቁ ዘብረሃልና ነገር እንተሃለወ ንረብን ንረሱልን ክንፈቱ ከምዝግበኣና ዝሕብር እዩ ።

ነብይ صلى الله عليه وسلم ውን ኣብ ሓዲስ ብዝያዳ ኣረጋጊጾምልና እዮም።

ኣነስ (ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል፥

((ثـــلاث من كن فيه وجد فيهن حلاوة الإيمان، أن يكون الله ورســـوله أحب إليه مما سواهم، وأن يحب المرء لايحبه إلا لله، وأن يكـــره أن يعـــود فى الكفر بعد إذ أنقذه الله منه كما يكره أن يقذف في النار)) متفق عليه

(ሓደ ወዲ ሰብ ሰለስተ ነገራት ኣብ ነፍሱ እንተሌነአ መቐረት ናይ ኢማን ይረክብ፥ ረብን ረሱልን ካብ ዝኾነ ነገር ናብኡ ዝተፈትው እንተኾይኖም፣ ንሓደ ወዲ ሰብ ክፈትዎ እንከሎ ምእንቲ ረቢ ኢሉ ዝፈትዎ እንተኾይኑ፣ ረቢ ካብ ኩፍሪ ምስ ኣዉጸአ ናብኡ ንኽምለስ ኣብ ነፍሱ ዝተጸልአ ነገር ኮይኑ ልክዕ ከምቲ ነፍሱ ናብ ሓዊ ንኽትድርበ ዝጸልእ ከምኡ ጌሩ ንኩፍሪ እንተጸሊእዎ) ኢሎም ።

ከምኡውን ኣነስ (ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ መሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል፥

(لايؤمـــن أحدكـــم حـــتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعين).

(ዝኾነ ሰብ ኢማኑ ሙሉእ ኣይከውንን'ዩ ክሳብ ኣነ ካብ ደቁን ወለዱን መላእ ደቂ ሰባትን ናብኡ ዝተፈተኹ ዝኾውን)።

ዑመር ቢን ኸጣብ(ረዲየላሁ ዓንሁ) ንነብይ መሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢልዎም ይብል ፥

((والله لأنت أحب إلي من كل شيء إلا من نفسي. قال: (لا ياعمر) حتى أكون أحب إليك من نفسك، فقال رضي الله عنه والله لأنــت أحــب إلي من كل شيء حتى من نفسي. فقال ((الآن يا عمر))))

(ኣነ ብኣላህ ይምሕል ኣለኹ፡ ብጀካ ካብ ነፍሰይ) ንስኹም ካብ ዝኾነ ነገር ናባይ ዝተፈተኹም ኢኹም ምስ በሎም (ገና ኢማንካ ሙሉእ ኣይከዉንን'ዩ ክሳዕ ካብ ነብስኻ ተብልጸኒ) ምስ በልዎ (እምበኣር ብረቢ ይምሕል ኣለኹ ወላ ካብ ነብሰይ ንላዕሊ ኣብሊጸየ ዝፈትወኩም) ምስ በሎም (እነሆ እምበኣር ሕጂዩ) ማለት ኢማንካ ሙሉእ ዝኸዉን ኢሎሞ።

ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝፈትዉ ዓስቢ ናቱ ኣብ የዉመልቂያማ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم መታሓዉስቶም ይኸዉን። ነዚ ዘረጋግጽ መርትዖ ከኣ ሓደ ሰብኣይ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم መዓስ'ዩ የዉመልቂያማ ኢሉ ምስ ሓተቶም ረሱል صلى الله عليه وسلم ከኣ እንታይ ኣዳሊኻ'ለኻ ኢሎም ሓቲትዎ፡ ዘዳለኽዎ ነገር እኳ የብለይን እንትርፈ ንረብን ረሱልን ምፍቃዉ እንተዘይኮይኑ ምስ በሎም ረሱል صلى الله عليه وسلم ከኣ እስኻ ኣብ የዉመልቂያማ ምስ ትፈትዎ ኢኻ ትኸዉን ብምባል መለስሉ።

ኣብ ካልእ ሓዲስ ኢብኒ መስዑድ (ረዲየላሁ ዓንሁ) ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል፦

((المــرء مــع من أحب)) رواه البخاري

(ሓደ ወዲ ሰብ ኣብ የዉመልቂያማ ምስ ዝፈትዎ'ዩ ዝኸዉን) ኢሉዎም ስለዚ ንነብይ ምፍቃዉ እዚ ዓስቢ ጥራይ ምርካብ እኹል'ዩ። ግን እቲ ሓቀኛ ምፍቃዉ ድማ ንዐኦም ክትክተልን ከምቲ ናቶም ስነ ምግባር ክትፍጽምን ነቲ ናቶም ሱና ካብ ትፈትዎ ነገር ከተቀድም ዝግድድ እዩ። ከምኡውን ንዐኦም ዝፈቱ ሰብ ክትፈትዎ ንዐኦም ዝጸልእ ከኣ ወላኳ ቀረባ ቤተሰብካ እንተኾነ ክትጸልኦን ክትጻረሮን ዝግድደካ ምፍቃዉ፡ እዚ'ዩ እቲ ሓቀኛ ምፍቃዉ ዝበሃል።

እዚ ዓይነት ጠባያት ዘማልእ ሓቀኛ ምፍቃዉ ዘለዎ እዩ። እዚ ዓይነት ተግባራት ዘየማልእ ከኣ መሉእ ዝኾነ ምፍቃዉ ዘይብሉ እዩ።

5ይ- ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከተኽብሮምን ከተዓባብዮም ከተዐዉቶምን

ኣላህ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ)) الفتح

ከምኡውን ከምዚ ይብል፥

((يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ(١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لا تَشْعُرُونَ(٢) إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ(٣))) الحجرات

ረቢ ኣብዛ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ነቲ ነብይ ሒዞሞ ዝመጹ ዝጻረር ሪኢቶ ኮነ ወይ ሓሳብ ከየቀድሙ ከልኪልዎም: ከምኡውን ኣብ ቅድሜኦም ድምጾም ዓዉ ከየብሉ ከልኪልዎም: ከምኡ ንዝፍጽሙ ድማ ስርሖም ንኸይበላሾ ኣጠንቂቖምዎም።
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا))
النور

እዚ ማለት ከኣ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምቲ ንንሕድሕድኩም ትጸዋወዕዎ ጌርኩም ብሽሙ ፈሊኹም(ሙሓመድ) ኣይትበልዎ እንታይ ደኣ ብቲ ንሶም ዝፍለይሉ ቅጽል ሽም ነብይ ሙሓመድ: ሉኡኽ ናይ ኣላህ ኢልኩም ጸውዕዎም።

እዚ ከኣ እቲ ረቢ ልዕልና'ን ብልጹት'ን ዝሃቦም እዩ። ንነብይ ምትዕብባይ'ን ምኽባር'ን ኣብ ነፍሲ ተኸተልቶም ዕብየት ምሕዳር ከምኡ ኸኣ ነቲ

ሱና ናቶም ንኽትክተልን ካብ ዝኽልከልዎ ክትክልከልን ዝርከቦ ፍረ እዩ።

6ይ- ኣብ ዝኾነ ጉዳይካ በቲ ናይ ነብይ ፍርዲ ክትፈርድን ብዘይምጽራር ብኡኡ ክትዓግብን ናይ ግ ድን እዩ፡

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ)) النساء
ከምኡውን ከምዚ ይብል፥

((فَلْيَحْذَرْ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ(٦٣))) النور

ከምኡውን

((فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا(٦٥)))

ብድሕሪ ነብይ صلى الله عليه وسلم ካብዛ ዓለም ብሞት ምስ ተፈለዩ፡ ናብኦም ክትምለስን ናብኦም ክትፍረድን ክበሃል ከሎ፡- ናብቲ ናቶም ሱና ምኻኑ ብሙሉኦም ዑለማእ ዝተሰማምዕሉ እዩ።

እዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ዝሕብሮ ዘሎ ንነብይ ምጽራር ሓራም ምኻኑ ዓቢይ መርትዖ

እዩ። ከምኡውን ንሱና ናቶም ገዲፍካ ብኻልእ ክትክእ ኩልኩል እዩ።

ስለዚ ነዚ ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን ተዓዘቦ: ረቢ ነቲ ናቱ ትእዛዝን ንሱና ናይ ነብይ ዝጸረሩ ፈትና ማለት ሽርኪ ንኽየጋጥሞም ወይ'ውን ካብቲ ቅኑዕ መገዲ ንኽየዘንብሎም ወይ'ውን ብርቱዕ መቕጻዕቲ ንኽየዉርደሎም ኣጠንቂቅዎም እዩ።

ደቂ ሰባት ኣብ ዝኾነ ይኹን ጉዳይ ምስሕሓብ ኣብ ዘጋጥሞም ኣብቲ ናቱ ፍርዲ እንተዘይተመልሱ ኢማን ከምዘይብሎም ረቢ ሚሒሉ'ዩ: ከምኡውን በቲ ፍርዲ ናይ ቁርኣንን ሱናን ዝተፈረዱ እሰይ(ኣሜን) ኢሎም ክቕበልዎን ኣብ ነፍሶም ዝኾነ ናይ ዘይምዕጋብ ይኹን ምትህልላኽ ክረአ የብሉን።

እንተ'ቲ ንሱና ናይ ነብይ ገዲፉ እናፈለጠ ወይ ብሸለልትነት ወይ ብምስትንዓቕ ወይ'ውን በቲ ባህላዊ ዝለመዶ ልምድ'ን ወይ በቲ ደቂ ሰባት ዘስፈርዎ ሕጊ ዝተኸተለ እቲ መጠንቀቕታን መፈራርሕን ናይ ረቢ ይጸቦ።

7ይ) ንጉቡእ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብ ደረት ከየሕለፍካን ከይጉደልካን ምሕላዉ:-

ኣብ መብዛሕቶም ደቂ ሰባት ክዉንነት ኮይኑ ዝርከብ ገለ ካብ ደረት ዝሓለፈ ገለዉን ካብቲ ጉቡእ ዘጉድል እዩ። ኣብ መብዛሕቶም ዝሓለፉ ህዝብታት'ውን ገሊኦም ደረት ዝጣሓሱ ገሊኦምውን

ዞግደሉ ስለዝኾኑ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብቲ ንዐኦም ዝተዋህበ ደረት ንላዕሊ እሞ ንረቢ ዝግበእ፡ ንዐኦም ንኽይዋሃቦም ኣጠንቂቆም'ዮም። እዚ ከኣ ኣብዞን ዝስዕባ ነጥብታት ይበርሃልና፥

1ይ- ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ሓደ ካብቶም ረቢ ዝፈጠሮም ደቂ ኣዳም እዮም፡
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ)) الكهف

ኣብዛ ዝሓለፈት ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብ ደቂ ሰባት ፍልይ ዘብሎም ዋሕይ ስለ ዝወረዶም ጥራይ ምዃኑ ገሊጹልና።
ከምኡውን ረቢ ከምዚ ይብል፥

((قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا(٩٣))) الإسراء

እዚ ኸኣ ሙሽሪክን ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንመሬት ክፍጅርዋ ወይ'ውን ሰማይ ናብ መሬት ንኽዉድቕዎን ከምኡ ዝኣመስለ ካልእ ነገራትን ምስ ጠለብዎም ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ነዚ ዝዉንኖ ረቢ ጥራይ ምዃኑ በዛ ዝሓለፈት ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ኣብሪሆሙሎም።

ነብይ صلى الله عليه وسلم ግን ካብ ደቂ ሰባት ፍሉይ ዝገብሮም በቲ ረቢ ዘሰከሞም መልእኽቲ ጥራይ እዩ።

እቶም ዝሓለፉ ህዝብታት'ውን ነቶም ናብኣቶም ዝተላእኩ ሉኡኻት፡ ደቂ ሰባት ኢኹም ብምባል የስተናእስዎም ከምዝነበሩ ረቢ ኣብ ቁርኣን ኣዘንቲዩልና እዩ።

ህዝቢ ናይ ነቢኣዩ ሁድ ከምኡውን ሳልሕ ዝበልዎ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(مَــا هَــذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْــرَبُونَ(٣٣)وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ(٣٤))

المؤمنون

ከምኡውን እቶም ንነብዩ መሓመድ صلى الله عليه وسلم ሓሶት ዝበልዎም ረቢ ብዛዕባኦም ከምዚ ይብል፥

((مال هَذَا الرَّسُول يَأكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاق))

الفرقان

ከምኡውን ነቢዩ ተባሂሉ ከመይ ኢሉ ናይ ዕለታዊ መነባብሩኡ ደልዩ ኣብ ናይ ንግዲ ቦታ ይሳተፍ ምስበሉ፡ ረቢ ብከምዚ ዝስዕብ መልሲ ኣብ ቁርኣን መለሰሎም፥

((وَمَـــا أَرْسَـــلْنَا قَـــبْلَكَ مِنْ الْمُرْسَـــلِينَ إِلَّـــا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ)) الفرقان

እቶም ቅድሚኻ ዝነበሩ ሉኡኻት'ውን መላኢካታት ኣይኮኑን ኔይሮም ምኽንያቱ ደቂ ሰባት ንመላኢካ ክሪእዎም ኣይክእሉን'ዮም፡ ረቢ ወላውን ንመላኢካ ሉኡኽ ገይሩ እንተዝልእኮ ብሰብ እንተዘይተመሲሉ ክሪኢዎ ኣይክእሉን'ዮም። ረቢውን ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦
(وَلَـــوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ)) الأنعام

ሓደ እዋን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم እናሰገዱ ከለዉ ብምርሳዕ ኣጉዲሎም ምስ ሰገዱ ብጸቶም ከኣ ሰላት ጎዲሉ ማለት'ዩ ምስ በሉ (ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣነ ከማኻትኩም ሰብ'የ ከምቲ ትርስዕዎ ይርስዕ'የ ስለዚ እንተረሲዐ ኣዘክሩኒ) ኢሎም መለሱሎም።

ስለዚ ኩሎም ሉኡኻት ካብ ደቂ ሰባት ካብ ኮኑ እቲ ንረቢ ዝግባእ መግለጺታት'ን ስራሕ'ን ክንህቦም ኣይግበኣናን እዩ።

2ይ- ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዒልመል ቀይቢ (ሱውር ነገር) ኣይፈልጡን'ዮም እንቶኾነ ግን በቲ ረቢ ዘፍለጦም ዋሕይ ጥራይ'ዮም ዝነግሩ፡-

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((قُــلْ لَــا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِــنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ)) الأنعام

ከምኡውን

((قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنْ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ)) الأحقاف

ከምኡውን

((وَلَــوْ كُنــتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنْ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِي السُّوءُ)) الأعراف

ናይ ቐይቢ ማለት ናይ ስዉር ነገራት እንትርፈ ሓደ ኣላህ ካልእ ዝፈልጥ የልቦን: ንሉኡኻቱ ግን ገለ ገለ ስዉር ነገራት የፍልጦም'ዩ እዚ ከኣ መታን ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ ሓቂ: መረጋገጽን ታኣምርን ክኸዉን ብምባል እዩ:: ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا(٢٦)إِلَّا مَنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا(٢٧))) الجن

እዚ ማለት ከኣ ነቶም ሉኡኻቱ ንዝደለየሎም ገለ ካብ ስዉር ነገራት ናይ ዝሓለፈ ወይ'ውን ናይ ዝመጽእ የፍልጦም እዩ ኮይኑ ግን እዚ ምስቲ ቃል ናይ ረቢ (ብጀካይ ቐይቢ ዝፈልጥ የለን) ዝብል ዓንቀጽ ዝጻረር ኣይኮነን::

((قُــلْ لَـــا يَعْلَـــمُ مَـــنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْض الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ(٦٥))) النمل

እቲ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ብዛዕባ ናይ ዝመጽእ ግዜ ኣብ ሓዲስ ዝተዛረብዎ'ውን ሓደ ካብቲ ዋሕይ ናይ ረቢ ብመላኢካ ገይሩ ዘፍለጦም ወይ ከኣ ብኢልሃም ዝኸፈተሎም እዩ::

ስለዚ እምበኣር እዚ ከምዚ ዝበለ መግለጺ ናይ ነብይ ሙሓመድصلى الله عليه وسلمን ከምኡውን ናይቶም ቀዳሞት ዝነበሩ ሉኡኻትን ካብ ኮነ ካብቲ ንኣላህ ንብሕቱ ዝግባእ ዒባዳ ንዐኦም ክንፍጽመሎም ኣይፍቀድን እዩ:: ከምኡውን በቲ ናይ ኣላህ ናይ ብሕቱ ዝኾነ መግለጺ ክንገልጾም ፈጺሙ ኣይፍቀድን'ዩ:: ስለዚ'ዮም ከኣ ነብይና ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ደቂ ሰባት ኣብ ከምዚ ዓይነት ንኸይወድቁ ዘጠንቅቑ ዝነበሩ::

ሓደ እዋን ክልተ ኣብ ባርነት ዝነበራ ኣዋልድ (ናይ ጽባሕ ንግሆ ዝፈልጥ ነብይ ኣለና) ክብላ ምስ ሰምዑ ገሲጾመን::

ዓኢሻ በዓልቲ ቤቶም ረዲየላሁ ዓንሃ

((مـــن حدثـــك أن محمدا يعلم مافى غد فلا تصدقه)) رواه البخاري

(ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ናይ ጽባሕ ንግሆ ይፈልጥ'ዩ ዝብለካ ኣይትእመኖ) ይብላ

ከምኡውን ኣብ ሓዲስ ናይ ጂብሪል ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم መዓስዩ የዉመልቂያማ ኢሉ ምስ ሓጸቶም:

((ما المسؤول عنها بأعلم مـــن السائل، وسأحدثك عن أماراتها إذا ولدت الأمة ربها، وإذا رأيت الحفاة العراة رعاة الشاء يتطاولون فى البنيان ،))

(እቲ ተሓታታይ ካብ ሓታታይ ኣይፈልጥን'ዩ እንተኾነ ግን ብዛዕባ ምልክታታ ክነግረካ (ባርያ ንጎኣ ትእዝዛ እንተወሊዳ፣ ዑሩቃት ጫማ ዘይለብሱ ጓሶት ዝነበሩ ኣብ ምውድዳር ናይ ህንጻታት እንተበጺሖም'ዩ፡ ኢሎም ፡ ኣስዒቦም ሓሙሽተ ነገራት ብጀካ ሓደ ኣላህ ካልእ ዘይፈልጠን ኣለዋ ኢሎም እዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ቀሪኦምሉ፥

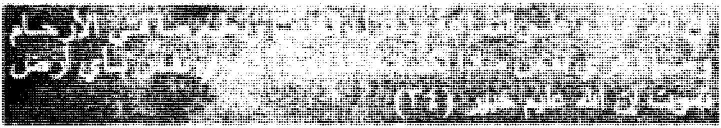

እዘን ሓሙሽተ ሱውር ነገራት(መፍትሕ ናይ ዒመልቐይቢ) ተባሂለን ይፍለጣ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

﴿ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ﴾ [الأنعام:٥٩]

ካብዘን ሓሙሽተ ነገራት ይፈልጥ'የ ዝበለ ወይ'ውን እከለ ይፈልጥ'ዩ ዝበለ ሓሳዊ እዩ።

3ይ- ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንደቂ ሰባት ወይ ክኣ ንነብሶም ክጠቅምዋ ወይ'ውን ክጎድእዋ ከምዘይክእሉ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ኢሉ፥

((قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ))
الأعراف

ከምኡውን ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦
((قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا(٢١))) الجن

ንምንታይ እሞ እቲ ንጥቅምን ጉድኣትን ዝዉንን ሓደ ረበ-ልዓለሚን ጥራይ እዩ፡ ንሱ'ዩ ከኣ ጥቅምን ጉድኣትን ምሃብን ምኽላእን ኣብ ኢዱ ዝኾነ፡ ንሱ ኸኣ ናይ ወነንቲ ወናኒ፡ ነቲ ንሱ ዝዉሰኖ መላሲ ዘይብሉ፣ ነቲ ናቱ ፍርዲ ዝዉሰኾ ዘይብሉ ንሱ ጥራይ እዩ፡ ፍጡራት ብሙሉኦም ምስ ሉኡኻቱ ብጠቕላላ ኣብ ትሕቲ ዋንነት ናይ ረቢ እዮም ዝርከቡ፡ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦
لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ(٢٢))) سبأ

ሸኽ ኣል ኢስላም ኢብኒ ተይሚያ በዛ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ኣስዒቡም ከምዚ ይብሉ፦ (ረቢ ነቲ እቶም ሙሽሪኪን ዝጽግዕዎ ኩሉ ነጺግዎ፡ ብጀከኡ ዝዉንን፣ ወይ ከኣ ዝኾነ ናይ ምዉናን ግደ ዘለዎ ከምዘየሎን ንረቢ ሓጋዚ ከምዘይብሉን ኣረጋጊጹ)።

ረቢ ኣብ ቁርኣን ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢልዎም፦
((لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ)) آل عمران

እዛ ዓንቀጽ እዚኣ ናብ ነብይ ዝወረደትሉ ምኽንያት ከኣ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣብ ዉግእ ናይ ኡሑድ: ርእሶም ምስተሃርሙ ከምኡውን (ዓቃብ ዓቃቢት ናይ ሰኖም ምስ ተሰብረ) ከምዚ ዝስዕብ ኢሎም፥

((ንነብይ ናቶም ዝፈግኡስ ረቢ ከመይ ኢሉ ከዐዉቶም'ዩ)) ምስ በሉ :

((لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ)) ዝኾነ ንስኻ ትእዝዞ ጉዳይ የብልካን ዝብል ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ወረደ። ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣብ መካ ንዝነበሩ ሙሽሪክን ኣብ ሰላት ቁኑት ገይሮም ክረግምዎም ምስ ጀመሩ እዚ ጉዳይ ንረቢ ዝምልከት ጥራይ ምኳኑ ንዐኦም ዝምልከት ከምዘይኮነ እዛ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ኣዉረደሎም።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንቤተሰቦምን ኣዝማዶምን፥

((أنقذوا أنفسكم من النار لاأغنى عنكم من الله شيئًا)) رواه البخاري

(ንነብስኹም ካብ ሓዊ ኣድሕንዋ ኣነ ኣብ ቅድሚ ረቢ ሓንቲ ኣይጠቅመኩምን'የ) ይብልዎም ነበሩ: ከምዚ ዓይነት ዘረባ ከኣ ንሓወቦኦምን ንጓሎምን ከይተረፈ ይብልዎም ነይሮም (ነብስኹም ግዝእዋ) ማለት ብተውሒድን ብዒባዳን ብፍጹምነትን በቲ ረቢ ዝኣዘዞ ብምፍጻም ካብቲ ረቢ ዝኸልከሎ ብምኽልካል ነፍስኹም ካብ ሓዊ ኣድሕንዋ ናብ ዝምድናን ከምኡ ዝኣመሰለን ኣይትጸግዑ ይብሉ

ነበሩ፡ እዚ ኸኣ እቲ ገለ ደቂ ሰባት ንሕና ካብ እንዳ እከለ ኢና ኣብ ረቢ ዝወሓሱና ኣለው ኢሎም ዝሓስብዎ ገርህኛታት ከምዘይጠቅሞም፡ እቲ ብዙሓት ንሕና ናይ ረሱል ዘርኢ ኣለና ካብ ኩቡራት ቤተሰብ ኢና ኢሎም ካብ ምስራሕ ተቆጢቦም እኳ ደኣ ኣንጻር ናይ ሱና እናሰርሑ ንረብን ንረሱልን ዘይምእዘዙ፡ ገሊኦም ንሕና ንነብይ ንፈቱ ኢና ኢሎም ንዉሕስነት ናይ ነብይ ዝጽበዩ እቲ ምፍታዉ በቲ ናቱ መንገዲ ምኻድ ምዃኑ ዘይፈልጡ ንዝሓስብዎ ኩሉ ነብይصلى الله عليه وسلم ነጺጎሞ እዮም።

ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምቲ ረቢ ኣብ ቁርኣን ዝበሎ ንነብሶም ክጠቅምዋ ከምኡውን እንተድኣ ዘንቢ ፈጺሞም ንመቅጻዕቲ ረቢ ክክላኸሉ ከምዘይክእሉ ነጊሩ እዩ። ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል ፥

((قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنْ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا (٢٢)) الجن

ንማንም ሰብ ደኣ ወላ እንተቀረበ ወላውን እንተረሓቀ ከመይ ክኸዉንዩ ! !

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ውን ንቤተሰቦም ካብ መቅጻዕቲ ረቢ ከምዘየድሕንዎም፡ ጀና ከምዘየእትዉዎም ናብ ረቢውን ከቀራርብዎም ከምዘይክእሉ ሓቢሮም'ዮም ከምኡውን ዝኾነ ሰብ ንነብሱ ዘድሕና ባዕሉ ምዃኑ ሓቢሮሞም'ዮም።

ሓወቦኦም ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ግዜ ሞት መሰርከቦም ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم (ኦ ሓወቦይ ላኢላሃ ኢለላህ በል በዛ ቃል እዚኣ ኣብ ረቢ

ክምስክረልካ) ምስ በልዎም ሕማቃት ኣዕሩኽ ስለዝነበርዎ ኣብ ናይ ኣቦታትካ ሃይማኖት ይሕሽካ ደኣ ስለዝበልዎም (ኣብታ መገዲ ናይ ኣባሓጎ ታተይ) ምስ በሉ ካብዛ ዓለም ተፈልዩ። ቃል ናይ ረቢ ከኣ ከምዚ ዝበል ወረደ፥

((إِنَّــكَ لَــا تَهْــدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ))

القصص

እዚ ዝሓለፈ ዛንታ ዓቢ መርትዖ'ዩ ነቶም ንነብይ ካብ ደረቶም ንላዕሊ ዘሕልፍዎም ከምኡውን ካብ ጸገማቶም ንኸድሕኖም ንነብይ صلى الله عليه وسلم ዝሓቱ ካብኡ ሓሊፎም'ውን ዘንበዎም ንኽምሕርዎም ዝልምኑ ከምኡውን ኣብ ጽንኩር ኩነታት ያ ረሱለላህ ዝብሉ ከምኡውን ካልእ ንዕኡ ዝኣመሰለን ጌጋ ምኻኑ ይሕብረና።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝበለጹ ፍጡር : ዝቀረቡ ኣብ ረቢ፡ ዝላዓለ ክብረት ዘለዎም ኮይኖም ከብቅዑ ንሓወቦኦም ኣብ ቅኑዕ እምነት ክዋቱ ምስቲ ዓቢ ድልየት ዝነበርዎም ክፍጽምዎ ኣይካኣሉን ንምንታይ እሞ ረቢ ንሓወቦኦም ቅርስስና ስለ ዝጸሓፈሎም እዩ። ግን ነብይ ተስፋ ከይቆረጹ እስቲቕፋር ክገብረሉ'የ ምስ በሉ ረቢ ከልኪልዎም።

ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ(١١٣)) التوبة

እዚ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን ዘረድኣና ነብይ صلى الله عليه وسلم ንኻልእ ክጠቅሙን ክኅድኡን ከምዘይክእሉ እዩ ። ወላኳ እቶም ንነብይ ንፈቱ ኢና እናበሉ ተስፋ ዘንብሩን ብሽሞም እናጸውዑ ዝልምንዎምን ዘለው: እቲ ናብ ቅንዕና መገዲ ምእታዉ ኣብ ኢድ ነብይ صلى الله عليه وسلم ነይሩ እንተዝኸውን ከምኡውን ካብ ጸገማት ድሕነት ምሃብ ኣብ ኢዶም ነይሩ እንተዝኸውን ነቲ ንዐኦም መቅረባ ዝኾነ ካብቶም ናይ ሙሽሪክን ከፋእ ንኽይረኽቦም ዝከላኸልሎም ዝነበረ ሓወቦኦም ክጠቅምዎ ካብ ዘይክኣሉ ንኻለልእ ዳኣ ከመይ ገይሮም ይጠቅምዎ: ???

4ይ- ንነብይ صلى الله عليه وسلم ባርያ ረቢ ኢልካ ምስማዮም ብልጸትን ክብረትን እዩ:-

ዑመር ቢን ኸጣብ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ፥

((لا تطــروني كما أطرت النصارى ابن مريم إنما أنا عبد الله، فقولوا عبد الله ورسوله.))

(ነዓይ ንምንኣድ ኢልኩም ከምቲ ንወዲ መርየም ንምንኣድ ኢሎም ወሰን ዝሓለፉ ወሰን ኣይትሕለፉ

ኣነ ባርያ'የ እስኻትኩምውን ባርያ ረቢ ሉኡኽ ኣላህ በሉኒ) ይብሉ።

ሸኽ ሱለይማን ቢን ዓብዱላህ ረቢ ይርሓመሎም፡ ብዛዕባ እዛ ዝሓለፈት ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ኣብ ኪታብ ናይ ተውሒድ ክገልጹ ከለው ከምዚ ይብሉ፥

(ኣነ ባርያ'የ እስኻትኩምውን ባርያ ረቢ ሉኡኽ ኣላህ በሉኒ) ዝበሉ፡- ኣይትንኣዱኒ ካብ ወሰን ክይትሓልፉ ከምቲ ነሳራ ንዒሳ ብምንኣድ ወሰን ሓሊፎም ክሳብ ረቢ ክብልዎ ዝበጽሑ ኣይትብጽሑ፡ ኣነ ባርያ ረቢ'የ ከምቲ ረቢ ዝገለጸኒ ባርያ ረቢ ኢልኩም ክኣ ጸውዑኒ፡ ስለዚ ባርያ ረቢ ሉኡኽ ኣላህ በሉኒ ማለት'ዩ እንተኾነ ግን ንመቃብር ዝግ ዝኡ ሰባት ኢምቢ ብምባል ንትእዛዝ ናይ ረሱል صلى الله عليه وسلم ተጻሪሮም ኣብቲ ዝኸልከልዎ ወዲቆም ዓቢ ምጽራር ክኣ ፈጺሞም። ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ባርያ ረቢ ኢልካ ክትጽውዖም ይኹን ከምኡውን ንዐኦም ክትልምኖም የብልካን ምባል ከምኡውን ብኦኦም ኣይሕገዝን'ዩ፣ ንዐኦም ምምጽባዕ ኣይፍቐድን'ዩ ኣብቲ ቀብሮም ከም ካዕባ ጠዋፍ ኣይግበርን፣ ዝኾነ ጉዳይ ክፍጽሙ ኣይክእሉን'ዮም፣ ዒልመልቐይቢ ብጀካ እተን ረቢ ዘፍለጦም ካልእ ኣይፈልጡን'ዮም ምባል ክብረት ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ምስትንኣስ ኮይኑ ይስመዖም፡ከምኡውን ካብ ደረጀኦም ምጉዳል ኮይኑ ይመስሎም፡ ስለዚ ኸኣ ካብቲ ረቢ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝሃቦም ደረጃ ንላዕሊ

ክህብዎም ይረኣዩ ከምቲ ነሳራ ኣ፣ዒሳ ዝፈጸምዎ ወይ ክንድኡ ብምብጸሖም ገሊኦም ዘንብና ምሓረና ዝብሉ ገሊኦም ካብዚ ጸበባ ፈርጀና ዝብሉ ኣለው።

ሸኽ ኣል-ኢስላም ኢብኒ ተይሚያ (ኣልኢስቲቓሳ) ኣብ ዝተባህለ መጽሓፍ: ገለ ካብቲ ኣብ ግዜኦም ዝነበሩ ሰባት ንረሱል ርድኣና መሓረና ዝብሉን ልክዕ ከምቲ ካብ ረቢ ትሓቶ ካብ ረሱል صلى الله عليه وسلم ይፍቀድ'ዩ : ዝብሉ ኣለው ይብሉ: ብዛዕባ'ዚ ዝምልከት ከኣ ብዙሕ ጺሒፉ ኣሎ: ገለ ካብቲ ዝብልዎ ከኣ ፥

ብጀካ እቲ ረቢ ጥራይ ዝፈልጦ (ዒልመልቀይቢ) ነብይ صلى الله عليه وسلم ይፈልጡዎ'ዮም ዝብሉን (ነብይ صلى الله عليه وسلم ከምቲ ናይ ረቢ ፍልጠትን ክእለትን ኣለዎም ዝብሉን እዚ ዓይነት ክእለት ከኣ ናብ ሓሰን ወዲ ሰይድና ዓሊ ሓሊፉ ብድሕሪኡ ናብ ናይ ዘርኢ ናይ ሓሰን ዘለዎም ምስ ሓለፈ ናብ ኣቢ ኣልሓሰን ኣሻዝሊ ዝተባህሉ ሓሊፉ'ዩ ዝብሉን እዚ ከኣ ደረጃ ናይ ኣል ቁጡብ: ኣልቀዉስ: ኣልፈርድ ኣልጃምዕ'ዩ ዝብሉ: ገሊኦም ከኣ እቲ وتسبحوه بكرة وأصيلا

ዝብል ቃል ናይ ረቢ - ተስቢሕ ንግሆን ምሸትን ዝግበረሉ ንነብይ'ዩ ዝብሉን ከምኡውን ንረብን ንረሱልን ኢና ንግዛእ ዝብሉ ንረሱል ገዛኣይ ዝገብርዎም ኣለው ሓደ ካብኣቶምውን ኣልከዉሰሪ ዝበሃል ከምዚ ዚበለ ግጥሚ ገጢሙ፥

فإن جودك الدنيا وضرتها

ومن علومك علم اللوح و القلم

ሓዱንያን ኣኼራን ልግሲ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم *ገይርዎ:*

ከምኡውን ብርግጽ ፍልጠት ናይ ለዉሕ ኣልማሕፉዝ ኣለዎም ይብል:

እዚ ኸአ ሸኽ ኣል-ኢስላም ዘዘንተውዎ ኣብ ግ ዜኦም ዝነበሩ እዮ። እዚ ድማ ግልጺ ዝኾነ ኩፍሪ ካብ እስልምና ባሕጊጉ ዘዉጽእ ቃላት እዩ።

ካብቲ ዝገርም ግን እዚ ከም ምፍታዉ(ማሓባ) ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلمን ክብረትን ኣምሲሉ ሸይጣን ኣንጸባሪቅሎም: እዚ ከአ ሓደ ካብ ተግባራት: ናይቲ ረቢ ዝላዓኖ ሸይጣን እዩ: ንሱ ነቲ ሓሶት ምስቲ ሓቂ ሓዋዊሱ ነቶም ካብ እንስሳ ዘይፍለዩ ብብርሃን ናይ ዒልሚ ዘይርእዩ ናብ ድልዱል ዓ'ንዲ ዘይጽግዑ ብኸምዚ ዓይነት ገይሩ የታልሎም: እዚ ከአ ክብረት 'ንነብይ صلى الله عليه وسلم ኣይኮነን: እቲ ሓቀኛ ክብረት ኣብ ልብን መልሓስን ተግባርን እዩ: እሳቶም ግን ካብዚ ሩሑቃትዮም ዘለው።

እቲ ናይ ልቢ ምፍታዉ እምበኣር: ባርያ ረቢ ሉኡኽ ኣላህ ኢልካ ምስ ኣመንካ ካብ ነፍስኻን ወለድኻን ደቅኻን ኩታ ካብ መላእ ደቂ ሰባት ኣብሊጽካ ክትፈትዎም እዩ። እዚ ምፍታዉ ከአ ብኽልተ ነገራት ይግለጽ÷

(ሀ) ን ተውሒድ ቀጥ ኣቢልካ ክትሕዝ=

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንተሒውድ ምሓዝ ብነጣዕሚ ይግደሱ ኔይሮም፡ ናብ ሽርኪ ገጹ ዘምርሕ ተግባራት ብኹሉ ሸነኻቱ ይኸልፍዎ ነይሮም ነዚ መርትዖ ዝኸዉን ከኣ፧

قـــال له رجل (ماشاء الله وشئت) قال: (أجعلتيني لله نداً؟ بل ما شاء الله وحده) رواه أحمد

ሓደ ሰብኣይ (ኦ ሉኡኽ ኣላህ ረቢ ደልዮዎ ንስኹምውን ደሊኽሞ፡ ምስ በሎም፡ ምስ ረቢ ማዕረ ገይርካኒ ? ረቢ ጥራይ'ዩ ንበይኑ ደልይዎ) ኢሎም መለስሉ::

*ንረቢ ገዲፍካ ብኻልእ ንኽይማሓል ከልኪሎም ሽርኪ ምኺኑውን ሓቢሮም።

*ኣብ መቓብር ሰላት ንኽይስገድ ወይ'ውን ከም መስጊድ ገይርካ ከይዉሰድ : ወይ'ውን ከም ዒድ ማለት ብቆጻሪ እናገበርካ ምምልላስ ከይግበረሉ ከልኪሎም ኣብኡ ዝኾነ መብራህቲ ከይበርህ'ውን ከልኪሎም።

እዚ ኸኣ እቲ መሰረት ናይ ዲን ኮይኑ እኒ ደኣ እቲ ቀንዲ ሕምብርቲ ናይ ድሕነት እዩ። ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኩሉ ናብ ሽርኪ ዘምርሕ፡ ብሙሉኡ ብቓሎምን ተግባሮምን ዓጽዮሞ'ዮም። ከምናቶም ኣገላልጻ ጌሩ ዝገለጸውን የልቦን፡ ስለዚ ንነብይ صلى الله عليه وسلم ክብረት ምሃብ ዝበሃል በቲ ሒዞሞ ዝመጹ ክትቅየድ ደኣምበር ንዕኦም ብምጽራር ኣይኮነን።

2ይ) ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ተኸታላይ ምኳን ከምኡውን ኣብ ዝዓበየን ዝናኣሰን ኣብ መሰረትን ጨንፈራትን ናይ ዲን ብናቶም ፍርዲ ክትፍረድ፣ በቲ ፍርዶም ክትፈትዉ፣ በቲ ናቶም ሱና ክትቅየድን ክትቅበልን፣ ነቲ ናቶም ሱና ዝጻረር ቁሊሕ ከይበልካ ክትገድፎ ንሶም ፈራዳይ ዘረበኦም ቁቡል ኢልካ ክትክተሎም እቲ ንዐኦም ዝጻረር ክትነጽግ ንሓደ ኣላህ ክትግዘኦን ካብኡ ሓገዝ ክትደልይን ናብኡ ጥራይ ክትዉከል ናብኡ ጥራይ ፍርሀኻን ተስፍስኻን ከተንበር፡ ነቲ ጸገማት ንኽፈትሓልካ ተስፋ ትገብረሉ ከምኡውን ንዘንብኻ ምሕረት ትሓቶ በቲ ናቱ ልግሲ ኣዱንያን ኣኼራን እተረኽበት ንሱ ድማ ንበይኑ ንፍጡራት ሸሻይ ዝለገሰሎም፡ ካብ ቀብሮም ዘተስኦም፣ ዝምሕር ዝርህርህ እንተደልዩ ናብ ቅኑዕ መገዲ ዝመርሓካ እንተደልዩ ዘጥፋኣካ፣ ሩሑስን ቁርሱስን ዝገብር እዚ ኩሉ ጉዳያት ብጀክኡ ዝኾነ እንተኾነ ከም ነብይ صلى الله عليه وسلم ይኹን ወላውን ጂብሪልን ካልኦት ዝፍጽሞ የልቦን ብምባል ናይ ዉሽጣዊ እምነት ክህልወካ ይግባእ።

እዚ'ዩ ከኣ እቲ ናይ ብሓቂ ክብረት ነቶም ክቡር ዝኾኑ ነብይ صلى الله عليه وسلم ምኽባር ዝበሃል እዚ ከኣ'ዩ ኣብ ኣዱንያ ይኹን ኣብ ኣኼራ ዝጠቅም ከምኡውን ሓደ ካብቲ ግዴታታት ናይ ኢምን ዝእዝዞ እዚ'ዩ።

እቲ ብመልሓስኻ ምኽባር ከኣ በቲ ረቢ ዝሞጎሶምን ክብረት ዝሃቦምን በቲ ንሶም ንኑበሶም ዝሞጎስዋ ወስን ከይሓለፍካን ከየጉደልካን

ክትምጉሶም እዩ። እቶም ንቀብሪ ዝግዝኡ ግን ኣብ ሞንጎኦም ወሰን ሓሊፎም'ዮም።

ከምኡውን እቲ ብኣካላትካ ክብረት ድማ፡ በቲ ንሶም ዝኣዘዝዎ ክትሰርሕ እቲ ናቶም ሃይማኖት ንኽስፋሕፋሕ ምጽዓር ነቲ ሒዞሞ ዝመጹ ከተዐዊት ነቲ ንዐኦም ዝጻረር ክትቃለስ እዩ።

ብሓፈሻ'ምበኣር እቲ ንነብዩ صلى الله عليه وسلم ክብረት ዝበሃል በቲ ዘረባኦም ክትኣምን፣ እቲ ዝኣዘዝዎ ክትፍጽም፣ ካብቲ ዝኸልከልዎን ዘጠንቀቕዎን ክትቁጠብ፣ ምእንተኦም ኢልካ ክትፈትውን ክትዓርኽን ምእንተኦም ኢልካ ክትጸልእ ከምኡውን እቲ ናቶም ፍርዲ ክትፍጽምን ክትፈትዎን፣ ነቲ ናቶም ፍርዲ ንዒፍካ ናብ ጣዖታዊ ፍርዲ ዘይምኻድ እዩ።

እንተ ነቲ ቃላት ናይ ነብዩ صلى الله عليه وسلم ዝሰማማዓካ ክትቅበል ነቲ ዘይሰማማዓካ ክትነጽግን ወይ ሸለል ክትብልን ወይ'ውን ዘይቀኑዕ ትርጉም ሂብካ ክትገድፎ ግን ዘይፍትድ ኣብ ርእሲ ምኻኑ ነቲ ክብረት ናይ ነብዩ ዝጻረር እዩ።

እዚ ዝሓለፈ ዘረባ እምበኣር ኢብኒ ተይሚያ ኣብ ዝነበርሉ ግዜን ቅድሚኡን ዝነበሩ ብዛዕባ ተውሒድ ዘይፈልጡ እሞ ናይ ነብዩ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ምፍቃር(ሚሓባ) ኣለና ብምባል ኣብቲ ሞንጎኦም ደረት ዝሓለፉ ብጀካ ንረቢ ንኻልእ ዘይፍቀድ ዝኾነ መግለጺ ገይሮም ወናኒን ፈላጥን ኣብዛ ዓለም ድላዮም ክምዝፍጽሙን ገይሮም ገሊጾሞም። ከምኡውን እቲ ካብ ረቢ ጥራይ ዝግባእ ከም ምልማን፣ ተስፋ ምግባር፣ ኩሉ

ጉዳይካ ናብኡ ምግዳፍን ናብኡ ምጽጋዕን ዘኣመሰለ ንነብይ صلى الله عليه وسلم ሂቦሞም።

ሸኽ ኢብኒ ተይሚያ ኣብ መጽሓፎም ንኪታብ ናይ ተውሒድ ዝገልጽ ኣብ ገጽ 186 እቶም ደረት ዝሓለፉ ኣብ መግለጺ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣብ ቡርዳ ዝተባህለ ናይ በውሲሪ መጽሓፍ፡ ደረት ዝሓለፈ ግጥሚ ዝገጠሞ፥

يا أكرم الخلق مالي من ألوذ به # سواك عند حلول الحادث العمم

ምስ ዘከሩ፡ ብዛዕባ እቲ ግልጺ ዝኾነ ሽርኪ ሒዝዎ ዘሎ ዘኪሮም ብኡሀ ዝኾነ ሽርኪ ክም ምንኳኑ ገሊጾም፡ ከምኡውን ካልእ ገለ ግጥምታት ናይ ቡርዲ ደረት ዝሓለፈ ናእዳ ዘኪሮም ናብ ረሱል صلى الله عليه وسلم ዒባዳ ከም ዝወደቀ ናይ ረቢ ዒባዳ ከምዝረሰዐ፡ ገሊጾም ኣለዉ። ከምኡውን ኣኑዐይሚ ኣብ ማዓርጅ ኣል ኣልባብ ገጽ 169 ገለ ናይቶም ደረት ዝጥሕሱ ስምውታን ዝተንጠልጠሉ ዘኪሮም ኣለዉ ካብቲ [illegible]: ዝሓዘለ ግጥሚታቶም ከኣ፥

ياسيدى يا صفى الدين يا سندى #

ياعمدتي بل ويا ذ خر ى ومفتخر ي

أنت الملاذ لما أخشى ضرورته #

وأنت لي ملجأ من حادث الدهر

ዝብል ናይ ሽርኪ ዝመልእ ግጥምታት ምስ ዘከሩ ብዛዕብኡ ኣመልኪቶም (ንሕና ክንፈልጦ

ዘይከኣልና፡ እዚ ሙሽሪክ ዝኾነ ሸረኛ ገጣሚይ ድሕሪ'ዚ መግለጺ ንረሱል صلى الله عليه وسلم ምሃቡ ናይ ረቢ መግለጺ ደኣ እንታይ ተሪፍዎ) !! እቲ ናብ ረቢ ምድላይ ናብ ረቢ ምጽጋዕ ዝኣመሰለ ጉዳያት እንታይ ኣትረፍሉ፣ እቶም ሙሽሪኽን ንጣኦት ዝግ ዝኡ ዝነበሩ ነቶም ዝግዝእዎም ከንዲዚ ዝኣክል ስልጣን ወላ ዝዋሓደውን ንረቢ ገዲፎም ኣይሀብዎምን'ዮም ኔይሮም።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم 'ውን ነዚ ከምዚ ኢልካ ካብ ደረት ምሕላፍ ንህዝቦም ኣዝዮም ይፈርሑሎም ስለዝነበሩ ነቲ ናብኡ ዘብጽሕ መገዲ 'ውን የጠንቅቑዎም ነይሮም።

فقـــد روى أبـــو داود بسند جيد عن عبدالله بن الشخير رضي الله عنه قال: انطلقت في وفد بني عامر إلى رسول الله صلي الله عليه وسلم فقلنا :أنـــت ســـيدنا .فقال: (السيد الله تبارك وتعالى)قلنا : وأفضلنا فضلاً وأعظمنا طولاً،فقال:(قولوا بقولكم أو بعض قولكم)

ናብ ነብይ صـــلي الله علـــيه وســـلم ካብ በኒ ዓምሩ ዝተባህሉ ልኡኻት ምስ መጹ እስኻ ጎይታና ኢኻ ምስ በልዎም፡ ኣላህ'ዩ ጎይታ ኢሎሞም፡ መሊሶም፡ ካባና ዝበለጽኩም ቡሉጽ ናይ ቡሉጻትን ዝዓበኹምን ኢኹም ምስ በልዎም ፡ካብዚ ንላዕሊ ኣይትሕለፉ ኢሎዎም ::

ከምኡውን

((عـــن أنس رضي الله عنه أن ناس قالوا: يارسول الله يا خــــيرنا وسيدنا وابن سيدنا. فقال: ((يا أيهاالناس قولوا بقولكم ولا يســـتهوينكم الشيطان أنا محمد عبد الله ورسوله ما أحب أن ترفعونــــي فــوق منزلتـــي التي أنزلني الله عز وجل))))
رواه النسائي

ኣነስ ቢን ማሊክ ረዲየላሁ ዓንሁ (ገለ ሰባት ንረሱል صلى الله عليه وسلم ኦ ሉኡኽ ኣላህ ንስኹም እኮ ብሉጽ ናይ ቡሉጻት ሰይዱና ወብኒ ሰይዱና ኢኹም ምስ በልዎም፡ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኦ ኣንቱም ደቂ ሰባት........ ሸይጣን ከየታልለኩም ኣነ ሙሓመድ ባርያ ረቢ ሉኡኽ እላህ'የ ካብቲ ረቢ ዝሃበኒ ደረጃ ንላዕሊ ኣይትሃቡኒ) ኢሎሞም ።
ነዚ ዝመስል ቃላት ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ብዙሕ ኣሎ፡ ከምኡውን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((إنه لايستغاث بي وإنما يستغاث بالله)) رواه الطبراني

(ካብ ረቢ'ዩ ሓገዝ ዝድለ ብኣይ ሓገዝ ኣይድለን'ዩ) ይብሉ ኔሮም። ከምኡውን ሓደ ሰብኣይ ናብ ረሱል صلى الله عليه وسلم መጺኡ፥
((ماشـــآء الله وشـــئت)) فقال: ((أجعلتني لله مثلا ماشاء الله وحده))

(ረቢ ደልይዎ እስኹም'ውን ደሊኹሞ ምስ በለ: ምስ ረቢ መዳርግቲ ገይርካኒ ! ረቢ ጥራይ እዩ ደልይዎ) ኢሎም መሊሰሙሉ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ካብ መላእ ፍጡራት ዝበለጹ'ዮም እንተኾነ ግን ናእዳ ይጸልኡ ኔይሮም :ብፍላይ ከኣ እቲ ናእዳ ኣብ ቅድሚ ዝናኣድ ዘሎ እንተኮይኑ ይጸልእዎ ስለ ዝነበሩ፥

((إذا لقيــتم المداحين فاحثوا في وجوههم التراب.)) رواه مسلم

(ንዝንእዱ ኣብ ገጾም ሓመድ ደርብዩሎም) ይብሉ ነበሩ። ንምንታይ እሞ እቲ ዝናኣድ ዘሎ ክብረትን ትዕቢትን ክሰመዮ ስለ ዝኽእል እዚ ዓይነት ጠባይ ከኣ ንስራሕ ደቂ ሰባት ዘበላሹን ካብ ተውሒድ ዘጉድልን ስለ ዝኾነ እዩ።

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ባርያ ረቢ ንኽበሃሉ ዝኾርዑሉ ዝነበሩ'ዩ። እዚ ከኣ ኣብ ቅድሚ ረቢ ትሕትናን ነፍስኻ ተንእሰሉን ስለ ዝኾነ ብልጻትን ክብረት እዩ።

ስለዚ ከኣ ረቢ ኣብ ቁርኣን ባርያይ ኢሉ ሰምዩዎም፥

((وَإِنْ كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا)) البقرة

ከምኡውን

((سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ)) الإسراء

ከምኡውን

((الحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الكِتَابَ)) الكهف

ከምኡውን

((وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ)) الجن

ባርያ ናይ ረቢ ንኽትብሃል እቲ ዝለዓለ ትሕትናን ዝለዓለ ምፍታውን ዘጠቃለለ'ዩ። ናብ ረቢ ትሕትና ምግባር ወይ ንነፍስኻ ምስትንኣስ ዘስዕቦ ናብ ረቢ ምምብርካኽን ፍርሕን'ዩ።

ንነብስኻ ኣብ ቅድሚ ረቢ ጉቡእ ከምዘጉደለት ሕስርቲ ጌርካ እንተሪኢኻያ ንነፍስኻ ዘጉደለቶ ክትቆጻጸራን ክትወቅሳን ትኽእል፡ ከምኡውን ረቢ እቲ ዝበለጸን ሲጋስን ምኻኑ ትፈልጥ። ንረቢ ምፍታዉ ዘስዕቦ ከኣ እቲ ረቢ ዝፈትዎ ትፈትዉ እቲ ረቢ ዝጸልኦ ቃላትን ተግባርን ትጸልኦ እሞ ኣብቲ ናይ ብሓቂ ባርነት ናይ ረቢ ድማ ትኣትዉ።

5ይ- ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምቶም ቅድሚኡ ዝሓለፉ ሉኡኻት ሞይቶምዮም ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((إنَّكَ مَيِّتٌ وإنَّهُم مَيِّتُونَ(٣٠))) الزمر

ከምኡውን

((وما جعلنا لبشرٍ منْ قبلكَ الخُلدَ أفإيْنْ متَّ فهُمُ الخالِدُونَ (٣٤)
كُلُّ نفسٍ ذائقةُ الموتِ)) الأنبياء

ካብቲ ሓደ ኩሎም ሙስሊሚን ዝኣምንሉ ቅድሚ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝነበሩ ሉኡኻት እቲ ረቢ ዝጸሓፈሎም ዕድመ ናይ ኣዱንያ ወዲኦም ኣብ ዓለም ናይ በርዘኽ (ኣብ መንጎ ኣዱንያን ኣኼራን ዘሎ ዓለም) ተሰጋጊሮም'ዮም፡

ኣብ ዓንቀጻት ናይ ቁርኣን'ውን ሹሃዳእ (ኣብ ጂሃድ ዝሞቱ) ኣብ በርዘኽ ህያዎት ምዃኖም ዝገልጽ ኣሎ።
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((ولَـــا تحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ(١٦٩))) آل عمران

እዚ ዓይነት ሂወት ከኣ ብዝበለጸ ኣንቢያእ ዝነብሩሉ እዩ። ሹሃዳእ ምይቶም ካብዛ ዓለም ተፈልዮም፡ ግንዘቦም ተወሪሱ ኣንስቶም ንኻልኦት ሓላል ኮይነን ከብቅዐ፡ ረቢ ህያዋት'ዮም ሙዉታን ኣይትበልዎም ካብ በለና ብዝበለጸ ከኣ ንኣንቢያእ ዝተገበአ እዩ።
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((ولا تقولوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ(١٥٤))) البقرة

እዚ ዓይነት ሂወት ግን ከመይ ዝበለ ምዃኑ ኣይንፈልጦን ኢና። እቲ ንሕና ነረጋግጾ ካብ

ኣካላቶም ሂወቶም ከምዝተፈልየትን ዕድሜኦምውን ተወዲኡ ስርሖም ከምዝተጠረሸ እዩ።

ብዛዕባ ሂወቶም ዝገልጽ'ውን ኣብ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ተገሊጹ'ሉ። (እቲ ሩሕ ናቶም ኣብ ከብዲ ቀጠልያ ኣዕዋፍ ኣብ ገረብ ናይ ጀና ዝርከባ) ከምዘሎ ገሊጾምልና እዮም። እዚ ዘረጋግጸልና ከኣ ሂወቶም ካብ ኣካሎም ከምዝተፈልየ እዩ። እቲ ፍልይ ዝብሎም ግን እዚ ዝተገልጸ (ናይ በርዘኽ) ሂወት'ዩ። ከምቲ ፍሉጥ ከኣ ነብያትን ሉኡኻት ናይ ረብን ብዝበለጸ እዚ ዓይነት ሂወት ከምዝረኸብዎ ፍሉጥ'ዩ። ኮይኑ ግን ኣብዚ ዓይነት ሂወት ወላ እንተነበሩ ንዝጸወዮም ክሰምዑ ንዝለመኖም ክህቡ ክእሉ ዝህቦም ኣይኮነን: ንሕና ከም ንኣምኖ ነብይ صلى الله عليه وسلم ኣብ በርዘኽ ካብ ናይ ሹሃዳእ ብዝበለጸ ሂወት ከም ዘሕልፉ እኳ ደኣ ካብቲ ናቶም ብልጸት መሬት ንኣካሎም ከምዘይትበልዮ ንኣምን ኢና።

ኣውስ ኢብን ኣውስ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል

((إن مــــن خير أيامكم يوم الجمعة فأكثروا من الصلاة علي فـــيه فإن صلاتكم معروضة علي) قالوا: يارسول الله كيف تعـــرض عليك وقد أرمت. قال: (إن الله حرم على الأرض أن تأكل أجسام الأنبياء)))

(እቲ ዝበለጸ መዓልቲ ጅምዓት'ዩ ንዓይ'ውን ሰላት ኣብዚሑለይ ኢኹም: ሰላትኩም

ረቢ የብጻሓለይ እዩ) ምስ በሉ ሳሓባ ኸኣ እ ሉኡኽ ኣላህ ከመይ ኢሉ ክበጽሓኩም ኣብ ሓመድ ምስ በለኹም ምስ በሉ (መሬት ንኣካላት ናይ ኣንቢያእ ንኸይትበልዕ ረቢ ሓሪሙ ገይሩላ'ዩ) ኢሎም መሊሶሙሎም።

እዚ ከኣ ብዝያዳ ዘብራሃልና ነብይ صلى الله عليه وسلم ሩሖም ካብ ኣካሎም ከምዝተፈልየትን ናብ ዝላዓለ ክፍሊ ከምዝደየበትን ኣጸቢቁ የብርሃልና።

ከምኡውን ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ፥

((مامــن مســلم يسلم علي إلا رد الله علي روحي حتى أرد عليه السلام.))

(ዝኾነ ይኹን ኣስላማይ ሰላም እንተኢሉኒ ክሳዕ ሰላምታ ዝምልሰሉ ረቢ ሩሐይ ይመልሰለይ'ዩ) ይብሉ

ብዛዕባ እዚ ናይ ሩሕ ምምላሳ ከመይ ምኺኑ ዝምልከት ግን ኣብ መንጎ ሙለማእ ፍልልይ ኣሎ፡ ከምኡውን ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም፥

((لا تجعلــوا بيوتكم قبورا ولا تجعلوا قبرى عيدا، وصلوا علي فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم))

(ገዛዉትኹም መቃብር ኣይትግበርዎ፡ ቀብረይውን ዒድ ኣይትግበርዎ፡ ሰላት ግበሩለይ ኣብ ዝሃለኹም እንተሃለኹም ሰላትኩም ይበጽሓኒ'ዩ) ይብሉ ።

ዓሊ ቢን ሑሴን፡ ንሓደ ሰብኣይ ኣብ'ታ ኣብ ምቓብር ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝነበረት ሃንፍ እናመጸ ኣብኣ ኣትዩ ዱዓ ክገብር ምስ ረኣይዎ ከልኪሎሞ ኣስዒቦም ከኣ ክነግረኩም'ዶ ሓዲስ ካብ ኣቦይ ዝሰማዕክዎ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝበልዎ፥

((لا تتخذ قبري عيدا ولا بيوتكم قبورا فإن تسليمكم يبلغني أين ماكنتم))

(ቀብረይ ዒድ ኣይትግበርዎ ገዛዉትኹም'ውን ቀብሪ ኣይትግበርዎ ሰላም'ታኹም ኣብ ዝሃለኹም እንተሃሊኹም ይበጽሓኒ'ዩ) ኢሎም።

ሱሄል ኢብን ኣቡ ሱሄል ዝተባህለ፥ (ሓሰን ኢብን ሓሰን ኢብን ዓሊ ረዲየላሁ ዓንሁም ኣብ መቓብር ምስ ረኣየኒ ጸዊዑ፥ (እንታይ ከትገብር ኢኻ ኣብ ቀብሪ ዝረኣኹኻ? ምስ በለኒ ንነብይ صلى الله عليه وسلم ሰላም ክብሎም'የ ጸኒሐ በልኩዎ'ሞ ኣብ መስጊድ ምስ ኣተኻ ሰላም በሎም ምስ በለ፡ ኣስዒቡ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم (መቓብረይ ዒድ ኣይትግበርዎ ገዛዉትኹም'ውን መቓብር ኣይትግበርዎ ሰላት ግበሩለይ ሰላትኩም ኣብ ዝሃለኹም እንተሃለኹም ይበጽሓኒ'ዩ፡ የሁድ ረቢ ይልዓኖም መቓብር ናይ ነብያት መሳጊድ ገይሮሞ) እስኻትኩም'ን ኣብ ኣንደሉስ ዘለው'ን ሓደ ኢኹም (ማለት ሰላም'ታኹም ይበጽሓኒ'ዩ) ኢሎም'ዮም ኢሉኒ፡

እዚ ዓይነት ሓዲስ ኣብ ቀዳሞት ዝነበሩ ዝዉትር'ዩ ኔይሩ ከምኡውን ንሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ንምጽናዕን ንምትሕልላፍን ግዱሳት'ዮም ኔይሮም።

(ገዛዉትኹም መቃብር ኣይትግበርዎ) ከኣ: ኣብ ገዛዉትኹም ሰላት ምስጋድን ዱዓ ምግባርን ቁርኣን ምቅራእን ኣይተቋርጹ ከም መቃብር ሰላት ዘይስገዶ ኣይትግበርዎ ማለት'ዩ።

ኣብ ገዛ ሰላት ምስጋድ ክበሃል ከሎ ድማ ንሱና እዩ : (መቃብረይ ዒድ ኣይትግበርዎ) ማለት ከኣ ብፉልይ ኣገባብ ገይርካ ዚያራ ናይ ቀብሪ ምፍጻም ከምኡውን ኣብኡ ልሙድ ዝኾነ ኣኼባ ምፍጻም: ልክዕ ከም ዒድ ጸጸኒሑ ዝማላለስ ኣኼባን ሓጎስን ዘለዎ ኣይትግበርዎ ማለት'ዩ።

ሰላትና ከኣ ካብ ዝሃለናዮ ቦታ ከምዝበጽሖም ሓቢሮምና'ዮም: እዚ ማለት ከኣ እቲ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ንብሎ ካብ ርሑቅን ቀረባን ከም ዝበጽሖም እቲ ኣብ መቃብሮም ብምኻድ ዝፍጸም ሓንቲ ብልጸት ከምዘይብሉን ንርዳእ።

እቲ ብፍላይ ንመቃብሮም እምበር ናብ መስጊዶም ኢሉ ዘይብገስ ዒድ ገይርዎ ማለት'ዩ ናይ ሓሰን ኢብን ሓሰን ኣረዳድኣ ድማ ከምኡ'ዩ ኔይሩ።

ኢማም ማሊክ ረቢ ይርሓመሎም ካብ ደቂ መዲና ንዝኾኑ ናብ መስጊድ ኣብ ዝኣትዉሉ ግዜ :ኩላ ግዜ ናብቲ መቃብር ንኽላገሱ ይጸልእሎም ኔይሮም: ምኽንያቱ ቀዳሞት ዝነበሩ እዚ ተግባር·

ስለ ዘይፍጽምዎ ዝነበሩ እዩ። ከምኡውን ኢማም ማሊክ (ዳሕረዎት ክቀንዑ ኣይክእሉን'ዮም እንትርፋ በቲ ናይ ቀዳሞት መገዲ) ይብሉ ነበሩ።

ሳሓባ ክምኡውን ካብቶም ዓበይቲ ታቢዒን ምስ ኹለፋእ ኣራሺዲን ኮይኖም ኣብ መስጊድ ናይ ነብይ ይሰግዱ ኔይሮም፡ ምስ ሰገዱ ኽአ ወይ ይኸዱ ወይ ኮፍ ኢሎም ቁርኣን ይቀርኡ ወይ ካልእ ዒባዳ ይፍጽሙ ኔይሮም ዳኣ'ምበር ናብቲ መቃብር ይኸዱ ኔይሮም ዝብል የለን፡ እንታይ ደኣ በቲ ኣብ ሰላት ኣብ ግዜ ኣትሕያቱ ዝፍጸም ሰላምታ ናይ ነብይ የብቅዑ ኔይሮም፡ ኣክንዲ ኣብ መቃብር ጠጠዉ ዝብሉ'ውን እቲ ዝበለጸ ንሱ'ዩ፡ እንተዝደልዩ ግን ዓኢሻ ብሂወተን እንከለዋ ይኹን ብድሕሬኤንውን ክሳዕ ግዜ ኣልወሊድ ኢብን ዓብደልመሊክ መቃብር ናይ ነብይ ሓጹር ከይተገብረሉ እንከሎ ኣብኡ እናኸዱ ሰላት ምገበሩ ኔይሮም እንተኾነ ግን ብጾት ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ኣብ መቃብር ኬድካ ሰላት ንኽፍጽሙ ልምዲ ኣይነበሮምን እንትርፊ እቲ ገይሹ ዝመጸ ሰብ ኣብቲ መቃብር ከይዱ ሰላም ኢልዎም ይኸይድ ነበረ።

ኣኢማ ኩላቶም ዝተሰማምዑሉ ነገር ከኣ ዝኾነ ሰብ ንነብይ ኣብ መቃብሮም ከይዱ ሰላም ዝበሎም፡ ንነፍሱ ዱዓ ክገብር እንተደልዩ ናብቲ መቃብር ገጹ ክገብር የብሉን ናብቲ ዝበለጸ ኣቅጣጫ ንቂብላ ገጹ ዱዓ እንተገይሩ ድዑኡ ቅቡል ንኽኸዉን ተስፋ ኣለዎ ይብሉ።

እንተቲ ኢማም ማሊክ ንመንሱር ዝተባህለ ገጽካ ካብኡ(ካብቲ ቀብሪ) ኣይትፍለዮ ናብኡ ገጽካ

ግበር...... ብኡኡ ጌርካ ድማ ናብ ረቢ ተዋሓሱኒ በል ዝብል ኣዘራርባ ሓሶትን በግታን ምዃኑ ዑለማእ ኣረጋጊጾሞ'ዮም።

6ይ- ናብ መቃብር ናይ ነብይ ኢልካ መገሻ ኩልኩል እዩ

ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((لا تشـــد الـــرحال إلا إلى ثلاثة مساجد، المسجد الحرام، ومسجدي هذا، والمسجد الأقصى))

(ብጀካ ናብተን ሰለስተ መሳጊድ ማለት መስጂድ ኣል-ሓራም (ማካ)፣ መስጊደይን፣ መስጊድ ኣልኣቅሳን እንተዘይኮይኑ ናብ ካልእ (ንዒባዳ ኢልካ) ስንቂ ኣስኒቕካ ኣይግየሽን'ዩ) እዚ ማለት ከኣ ቦታ ፈሊኻ ንዒባዳ ኢልካ ከምኡውን ካብ ካልእ ቦታ ብልጸት ኣለዎ ኢልካ ዝግየሾ ቦታ ወይ ስፍራ ብጀካ እዘን ሰለስተ ቦታ ካልእ የለን፡ማለት እዩ፡ ስለዚ ናብ መቃብር ኢልካ ክትገይሽ ወላውን መቃብር ናይ ኣንቢያእ እንተኾነ ኩልኩል ምዃኑ ኣብዚ ሓዲስ ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم እቱው ኣብ ርእሲ ምዃኑ ከም ዒድ ጌይርካ ወሲድካዮ ማለት'ዩ።

ንረቢ ገዲፍካ ኣብ ምውታን እምነት ምግባር ንዐኦም ንኽትግዘኦም መገዲ ምፍጣር እዩ። እዚ ከኣ ከምዚ ኣብ ግዜና ዝረአ ዘሎ ናብ መቃብር ናይ ኣውሊያእ ዝብልዎም ነዊሕ ጉዕዞ ተጓዒዞም ደኺሞም ክንደይ ገንዘብ ኣጥፊኦም ኣብኡ ምስ በጽሑ ስንቆም ኣራጊፎም እዚ ዘይበሃል ለመናን ጻዊዒትን ብጀካ ንሓደ ረቢ ንኻልእ ዘይግባእ

ዝፍጽሙ፣ ኣብ መቓብር ጠዋፍ ዝገብሩን በቲ ናይ መቓብር ሓመድ ነፍሶም ዝደርዙን ንዐኦም ዝሓርድሎምን ከምኡ ዝኣመሰለን ዝፍጽምዎ ኣብቲ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ንዕኡ ፈሪሖም ብጀካ ናብዘን ሰለስተ ቦታ ናብ ካልእ ኣይግየሽንዩ ዝበልዎ ወዲቆም ይርከቡ።

ኢብኒ ተይሚያ ረቢ ይርሓመሎም ናብ መቓብር ናይ ሳሊሒን ከምኡውን ኣንቢያእ ንዝያራ ጥራይ ኢልካ ምጋሽ ኣብ መንጎ ዑለማእ ንዘሎ ሪኢቶ ምስ ዘከሩ ከምዘይግየሽ ከኣ እቲ ቁኑዕን ሓቅን ምዃኑ ኣረጋጊጸምን ናይ ዝበዝሑ ቃል ናይ ዑለማእ ከም ኢብኒ በጣ ከምኡውን ኣቢልወፋእ: ኢብኒ ዓቂል: ኣልጅወይኒ: ቃዲ ዒያድ እኳ ዳኣ ቃል ናይ ጅምሁር ዑለማእ ምዃኑ ዘኪሮም ከምኡውን ኢማም ማሊክ ኣይፍቀድን'ዩ ዝበልዎ ካብ ኣኢማ ዝተጻረሮ ከምዘየሎ ዘኪሮም'ዮም። እዚ ግን ነቲ ከይገሽካ ዝግበር ዝያራ ናይ መቓብር ዝጻረር ከምዘይኮነን ኣብ ሸሪዓ'ውን ንመቓብር ምብጻሕ ንኣኼራ ስለ ዘዘክር ንምብጽሑ ዘተባብዕ ኣሎ። እቲ ኣብ መቓብር ዝኸይድ'ውን ነቶም ምውታን ዱዓ ክገብረሎም ረቢ ይርሓመልኩም ንኽብል'ዩ እዚ ኸኣ ኣብ ዝኾነ መቓብር ክፍጸም ይከኣል እዩ።

እንተ ተዳሊኻ ናብ ርሑቕ ቦታ ምእንቲ መቓብር ወይ ብሉጽ ቦታ ኢልካ ዝግየሽ ግን ነቲ ዝተቀብረ ብልጸት ኣለዎ ኢልካ እምነት ስለ ዝኾነ ከምኡውን ክኽብርን ክልመንን ተስፋ ክግበረሉን ይፍቀደ'ዩ ምባል ኣብ ርእሲ ምዃኑ እቲ ንረቢ

ጥራይ ዝግባእ ዒባዳ ናብ ዝሞተ ምፍጻም ማለት'ዩ።

እብኒ ዓምሩን ኣቢ ሰዒድ ኣልኹድርን፡ ሓደ ሰብ ናብ ጡር ዝተባህለ ቦታ ኣብኡ ምእንቲ ክሰግድ ኢሉ ንኸገይሽ ክልኪሉም። ንሳቶም ዝተኸተልዎ መርትየ ክኣ እቲ ቃል ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ብጀኻ ናብ ሰለስተ መሳጊድ ንዒባዳ ኢልካ ዝግየሽ የለን ዝበልዎ እዩ።

ኣላህ ንጡር ዝተባህለ ቦታ ቁዱስ ሩባ፡ ዝተባረኸ ቦታ፡ ረቢ ንነቢላህ ሙሳ ኣብኡ ዝተዛረቦም ኮይኑ ክብቅዕ ናብኡ'ውን እንትኾነ ንኸትገይሽ ኣይፍቀድን'ዩ። እንተኾነ ግን ሓደ ሰብ ናብ መስጊድ ናይ ነብይና ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ሓንቲ ሰላት ክንዲ ሽሕ ስለ ዝኾነት ኢሉ እንተገይሹ መገሻ ናቱ ናብ ረቢ ዘቀራርብ ሰናይ ተግባር ይበሃል፡ ብድሕሪ ሰላትውን ናብቲ መቃብር ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ከይዱ ሰላምታ እንተፈጸመ ከምኡውን ኣብ ናይ ሳሓባ'ን ሹሃዳእን ዘለዉዎ ከይዱ ዱዓ እንተገበረሉም ፍቁድ እዩ ።

እንተ እቲ ናብ መቃብር ኢሉ ንመገሻ ዝዳሉ፡ ንሰላም ክብሎም ይኹን ወይ ኣብኡ ኮይኑ ዱዓ ንኽገብር ዝገይሽ እቲ ናቱ መገሻ ቢደዓን ሙንከርን እዩ። ንምንታይ እሞ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم (ናተይ ቀብሪ ዒድ ኣይትግበርዎ ኣብዘለኹም ሃልኹም ሰላምታኹም ይበጽሓኒ'ዩ) ዝበልዎ ንዕኡ ምጽራር እዩ። እቲ ሓደ ሓደ ብዛዕባ ብልጸት ምብጻሕ ንመቃብር ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ዝገልጽ ግ

ግን ሓዲስ ደዒፍ ወይ መዉዱዕ ምኻኑ ዑለማእ ኣረጋጊጾሞ እዮም።

5ይ ምዕራፍ

شروط الشهادتين

ናይተን ክልተ ምስክርነት ቅድመ ኩነት

ዑለማእ: ናይ ላኢላሃ ኢለላህ ሸዉዓተ ቅድመ ኩነት ዘኪሮም ኣለዉ ፥ ገሊኦም'ውን ብግጥሚ መልክዕ ገይሮም ከምዚ ዝስዕብ ይብሉ፥

علم يقين وإخلاص وصدقك مع
محبة وانقياد والقبول لها

እዘን ቅድመ ኩነት እዚኣተን ካብ ኪታብን ሱናን ዝተወሰደ መርትዖታት ብምስትውዓልን ብምክትታልን ዝተዋጸኣ እየን: ገለ ዑለማእ ሻምነይቲ ብምዉሳኽ ከምዚ ይብሉ፥

وزيد ثامنها الكفران منك بما
سوى الإله من الأنداد قد ألها

እዛ ሻምነይቲ ቅድመ ኩነት ካብዚ ዝስዕብ ቃል ናይ ነብይ صلى الله عليه وسلم ዝተወሰደት እያ :-

((من قال لآإله إلا الله وكفر بمـــا يعبد من دون الله حرم ماله ودمه.)) رواه مسلم

(ላኢላሃ ኢለላህ ዝበለ በቲ ብጀካ ኣላህ ዝዳኢ ዝኾነ ብኻልእ ዝኸሓደ ገንዘቡን ደሙን ሕልው'ዩ) ::

ሸኽ ኢማም መሓመድ ኢብን ዓብደልዋሃብ ኣብ መጽሓፎም ኪታብ ኣተውሒድ ነዛ ዝሓለፈት ሓዲስ ምስ ዘከሩ ብድሕሪኡ ከምዚ ኢሎም፥ (እዚ ካብቲ ዝዓበየ መግለጺ ናይ ላኢላህ ኢለላህ እዩ: ንምንታይ እሞ ብቃልካ ጥራይ . ንዓኣ ምባል ደምካን ማልካን ኣይሕልውንዩ: ወላውን ብቃል ምስ በልካያ ንትርጉማ እንተፈለጥካ ከምኡውን ብኣኣ ወላ እንተተኣመንካ ወላዉን ብጀካ ነቲ ሓደ ኣላህ ንኻልእ ዘይትጽውዕ እንተኾንካ እኹል ኣይኮነን: እዚ ኩሉ ንገንዘብካን ደምካን ዝሕሉ ኣይገብሮን: ክሳዕ ኣብ ርእሲ'ዚ በቲ ንብጀካ ኣላህ ንኻልእ ዝፍጸም ዒባዳ (መግዛእቲ) እትኽሕድ:: ከምኡውን እንተዳኣ ዝጠራጠርን ሕርኽርኽ ዝብሎን ኮይኑ ደሙን ገንዘቡን ሕሉው ኣይከውንን'ዩ........ ትርጉም ናይዛ ሻምነይቲ ቅድመ-ኩነት እምበኣር ብጠቅላላ ንብጀካ ረቢ ዝፍጸም ዒባዳ ተቀባልነት ከምዘይብሉ ክኣምን• ኣለዎ:: ኩሉ ንረቢ ዝግባእ ዒባዳ ንኻልእ ዝህብ ሰብ ከኣ ሙሽሪክን ጥፉእን ምዃኑ፣ ኩሉ ብጀካ ረቢ ዘሎ መግዛእቲ ዝፍጸመሉ ከም መቃብርን ኣድራሓን :ካልእ ቦታታት ብድንቁርናን ሃለውለውን ናይ ሙሽሪክን ዝተበገሰ እዩ: ነዚ ነገር እዚ ኸኣ ዘጽደቆ ወይ'ውን ኣብ

ጽቡቅ ይህልዉ ይኸኑ ኢሉ ሕርኽርኽ ዝበሎ ወይ'ውን ነቲ ንሶም ዘለዉዎ ጌጋ ምኽኒት ዝጠራጠር ሰብ፡ ተውሒድ ኣለዎ ኣይበሃልን'ዩ ወላኳ ላኢላሃ ኢለላህ እንተበለ ንብጀካ ረቢ ንኻልእ እንተዘይተገዝአ እምነቱ ቅኑዕ ኣይኮነን።

እምበኣር እዘን ሸዉዓተ ቅድመ ኩነት ኣብ መጻሕፍቲ ናይ መራሕቲ ዳዕዋ ዝኾኑ ዝውቱራት'ኳ እንተኾና ንዐአ'ን ዝድግፍ መርትዖታት ብምዝካር ክንገልጸ'ን ኢና፥

1ይ) ኣልዒልም(ፍልጠት) ሓደ ላኢላሃ ኢለላህ

ኢሉ ዝመስክረ በቲ ዝመስከሮ ፍልጠት ክህልዎ ኣለዎ።

ናይዚ መርትዖ፥ ቃል ናይ ረቢ ከምዚ ይብል፥

((فاعْلَمْ أنَّهُ لا إلهَ إلَّا اللّه)) محمد

ዑስማን ቢን ዓፋን ረዲየላሁ ዓንሁ ነብዩ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎም ይብል:-

(من مات وهو يعلم أن لاإله إلا الله دخل الجنة)

(ብጀካ ንሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ ከምዘየሎ እናፈለጠ ዝሞተ ጀና ኣተወ)። ፍልጠት ክበሃል እንከሎ ናይተ'ን ክልተ ምስክርነት ሓቀፊነአ ዘለዋ'ን በቲ 'ንሳተ'ን 'ንኽትግብር ዝግድደአ እኹል ዝኾነ ፍልጠት ክህልዎ ማለት'ዩ። ኣ'ንጻር ናይ ፍልጠት ድማ ድ'ንቁርና'ዩ እሱ ኸኣዩ ንሙሽሪኪን ኣብቲ 'ንትርጉማ ዝጻረር ዘውድቖም ዘሎ። ኢላህ 'ንዝብል ቃል ትርጉሙ እ'ንታይ ምኽኒት፥ እቲ

ኣምልኾት ናይ ብጀካ ረቢ ምንጻግ፡ ንረቢ ጥራይ ምርግጋጽ ዝብል ጠቅሊልዎ ዘሎ ጠፊእዎምን ከምኡውን እቲ ካብዚኣ ቓል'ዚኣ ዝድለ እቲ ቀንዲ ትርጉማ ምኽኑ ስለ ዝዘንግዑን እዮም። እቶም ቀዳሞት ሙሽሪክን ከኣ ነቲ ንሳ ትሕብሮ ስለ ዝተረድኡ'ዮም ዝጻረሩ ዝነበሩ።

ብዛዕባ ነቲ ንሰም ዝበልዎ ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፦

((أجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا)) ص

ከምኡውን

((أنْ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ)) ص

2ይ) ኣልየቂን(ሙሉእ ብሙሉእ ከይተጠራጠርካ ፣ምእማን) ኣንጻር ናይ የቂን ከኣ ተጠራጢርካ 'ደው ምባል ፡ ወይ ከኣ ብይመስለኒ ኢልካ ከትብል ፡ ኣብ ውሽጢ ነፍስኻ ሕርኽርኽ ዝብለካን ማለት'ዩ ። ስለዚ በተን ክልተ ቃል ዝመስከረ ናይ ግድን ብልቡ ሙሉእ ብሙሉእ

ርግጸኛ ኮይኑ በቲ ዝብሎ ዘሎ ቅኑዕ ምኻኑ ከኣምንን ማለት'ዩ።

ረቢ ናይ ብሓቂ ኣምልኾት ዝግበኦን ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ሓቀኛ ነብይ ምኻኖምን ከኣምን፡ ዝኾነ ዓይነት ንብጀካ ረቢ ዝፍጸም ኣምልኾት ሓሶትን በጊታን ምኻኑ፡ ብድሕሪ ነብይ

ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ነብይ እየ ዝብል፡ ሓሳዊ ምዃኑ ምርግጋጽ።

ኣብዚ ናታ ትርጉም ዝጠራጠር ወይ ክኣ ንብጀካ ረቢ ዝፍጸም ዒባዳ ጌጋ ምዃኑ ዝጠራጠር እቲ ናቱ ምስክርነት ኣይጠቅሞን'ዩ።

ናይዛ ካልኤይቲ ቅድመ-ኩነት መርትዖ ክኣ ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ካብ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዘመሓላለፎ ሓዲስ፡ነብይ ብዛዕባ እዘን ክልተ ቃል ከምዚ ኢሎም፦

((لايلقـــى الله بهمـــا عبد غير شاك فيهما إلا دخل الجنة))

رواه مسلم

(ዝኾነ ይኹን ባርያ ረቢ፡ ብእአን ከይተጠራጠረ ምስ ረቢ ዝተራኸበ ጀናና ኣተወ)።

ከምኡ'ውን ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ኢሎምኒ ይብል፦

((مـــن لقيـــت مـــن وراء هذا الحائط يشهد أن لاإله إلا الله مستيقنًا بها قلبه فبشره بالجنة))

(ብድሕሪ'ዚ መንደቕ ንዝረኸብካዮ ሰብ ሙሉእ ብሙሉእ ብልቡ ኣሚኑ ላኢላሃ ኢለላህ ኢሉ ዝምስክር ፡ ብጀና ኣበስሮ) ኢሎምኒ ይብል። ረቢ'ውን ኣብ ቁርኣን ነቶም ሙእሚኒን ብኸምዚ ዝስዕብ ኒኢድዎም፦

(إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا) الحجرات

ነቶም ሙናፊቅን ክኣ ብኸምዚ ዝስዕብ ወቒሶዎም

((وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ(٤٥)))
التوبة

ኢብኒ መስዑድ ረዲየላሁ ዓንሁ ይብል፥ ((ሰብረ(ትዕግስቲ) ፍርቂ ኢማን'ዩ: የቂን(ብዘይ ምጥርጣር ምእማን) ከኣ ሙሉእ ኢማን'ዩ))።

እቲ ሙሉእ ብሙሉእ ብዘይ ምጥርጣር ብትርጉም ናይተን ክልተ ምስክርነት ዝኣምን ነቲ ሓደ ኣላህ ንኽግዝእን : ንረሱል صلى الله عليه وسلم ንኽምእዘዝን ኣካላቱ ይብገስ ምኽንያት ኣየጠራጥርን እዩ ።

3) (ኣልቀቡል): ምቅባል ድማ ኣንጻር ናይ ምግዳፍ እዩ።

ገለ ሰባት ብዛዕባ ትርጉም ናይተን ክልተ ምስክርነት ፈሊጦም ከምኡውን በቲ ዝሕብረኦ ኣሚኖም ከብቅዑ ብሰንኪ ትዕቢትን ሓሰድን ተመሊሶም ይገድፍወን : እዚ ከኣ ኩነታት ናይ ኣይሁዳውያንን ክርስትያንን መራሕቲ ሃይማኖት እዩ። ብኣምልኾት ናይ ረቢ መስኪሮም ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ልክዕ ከምቲ ንደቆም ዝፈልጥዎም ኣጸቢቆም ፈሊጦሞም ከብቅዑ ኣይተቀበልዎምን

((حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ الحَقُّ))
البقرة

ከምኡ'ውን እቶም ቀዳሞት ሙሽሪኪን ትርጉም ናይ ላኢላሀ ኢለላሀ ፈሊጦም: ሓቅነት ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ኣረጋጊጾም ከብቅዑ ንኸይቅበልዎ ትዕቢት ሒዝዎም።

ረቢ ኸኣ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ(٣٥)))
الصافات

ከምኡውን ከምዚ ይብል፥

((فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ(٣٣)))
الأنعام

4ይ) ኣልኢንቂያድ: ብኣኣ ክትቅየድ፥

ምናልባሽ እቲ ፍልልይ ኣብ መንጎ ምቅባልን ምቅያድን ንዘሎ ኸኣ ክንሪኢ እንተኮይና፥

ምቅያድ: ብተግባራት ንዝሰርሑ ክትክተል ክኸውን እንክሎ:

ምቅባል: ግን ነቲ ሒዛቶ ዘላ: ሓቂ ምዃኑ ብቃልካ ክትገልጽ እዩ።

ኣብ ክልተኤን ናይ ግድን ክፍጸም ዘለዎ ኸኣ በቲ ንሰን ዝእዝዘኦ ተኸታሊ ክትከውን ኣለካ።

ምቅያድ ግን ነቲ ትእዛዛት ናይ ረቢ ኣስተስሊምካ (ኢድካ ሂብካ)ብትሕትና ክትፍጽምን ነቲ ውሳኔታት ናይ ረቢ ንኸትዉስኸሉ ይኹን: ከተመዓራርይ ዘይምፍታንን እዩ ።

ረቢ ከምዚ ይብል፥

((وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ)) الزمر

ከምኡውን ረቢ ከምዚ ይብል፥

((وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ))

النساء

ከምኡውን ረቢ ከምዚ ይብል፥

((وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى)) لقمان

እዚ ዓይነት ከኣ'ዩ እቲ ናይ ብሓቂ ኣብ ዒባዳ ናይ ረቢ ምቅያድ ዝበሃል። እቲ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ምቅያድ ዝባሃል ግን (ነቲ ሱና ናቶም ክትቅበልን በቲ ሒዘሞ ዝመጹ ክትግዓዝን በቲ ፍርዲ ናቶም ክትፈትውን ማለት'ዩ።

ረቢ'ዉን ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا(٦٥))

النساء

ኣብዛ ዓንቀጽ ናይ ቁርኣን: ነቲ እምነቶም ቅኑዕ ንኽኸውን ነቲ ፍርዲ ናይ ረቢ ክስተስልሙን ብትሕትና ክቅበልዎ ቅድመ ኩነት ገይሩሎም

5ይ) ኣሲድኽ:(ሓቅነት ክህልወካ)፥እዚ ማለት ከኣ ነቲ መስኪርካሉ ዘለኻ ብሓቂ ካብ ልብኻ ዝተበገሰ ክኸውን ማለት'ዩ። ሓቂ ከኣ ኣንጻር ናይ ሓሶት'ዩ።

ሓቅነት ክህልወካ ኸኣ ቅድመ-ኩነት ናይተን ክልተ ምስክርነት ምዃኑ ኣብ ሓዲስ ተገሊጹ ኣሎ።

ነብይ መሓመድ صلى الله عليه وسلم ከምዚ ይብሉ፥

((مـن قال لاإله إلا الله صادقا من قلبه دخل الجنة)) رواه أحمد

((ብሓቂ ካብ ልቡ ብጀካ ሓደ ኣላህ ብሓቂ መግዛእቲ ዝግበኦ የለን ዝበለ ጀና ኣተወ)) ። ግን እንተዳኣ ብመልሓሱ ጥራይ ኢልዋ ነቲ ጠቕሊላቶ (ሒዛቶ) ዘላ ኸኣ ብልቡ እንተነጺግዎ ኣይተድሕኖን እያ። ከምቲ ረቢ ብዛዕባ ሙናፊቒን ኣብ ቁርኣን ኣዘንቲዩዎ ዘሎ፡ ንሳቶም ከምዚ ኢሎም፥

((نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ)) المنافقون

ረቢ ከኣ ከምዚ ኢሉ፥

((وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ(١))) المنافقون

ከምኡውን ንሳቶም ሓሰዉቲ ምዃኖም ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ኢሉ ፥

((وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ(٨))) البقرة

6ይ) ኣልኢኽላስ (ንጽህና)፡ እዚ ማለት ድማ ልብኻ ኣንጺህካ ኣላህ ሓደ ምዃኑ ክትኣምን ማለት'ዩ። ኣንጻር ናይ ንጽህና ድማ ሽርኪ'ዩ።
ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ(٢)أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)) الزمر

ከምኡውን ረቢ ኣብ ቁርኣን ከምዚ ይብል፥

((قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ(١١))) الزمر

ኣቡሁረይራ ረዲየላሁ ዓንሁ ካብ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዘመሓላለፍዎ ቃል ፥

((أسعد الناس بشفاعتي من قال لاإله إلا الله خالصًا من قلبه)) البخاري

(ነቲ ናተይ ሽፋዓ(ውሕስነት) ቀንዲ ዝረኽቦ ሰብ ብንጽህና ካብ ልቡ ላኢላህ ኢለላህ ዝበለ እዩ):: እዚ ሓዲስ ከኣ ትርጉም ንሓዲስ ናይ ዑትባን

ረደየላሁ ዓንሁ ካብ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዘመሓላለፎ፥

((فإن الله حرم على النار من قال لاإله إلا الله يبتغي بذلك وجه الله)) البخاري

(ነቲ ንገጽ ረቢ ደልዩ ላኢላሃ ኢለላህ ዝበለ ረቢ ካብ ሓዊ ጀሃነም ሓሪሙሉ እዩ) ዝበልዎ እዩ::

ንጽህና ዝበሃል እቲ መግዛእቲ (ዒባዳ) ንኣላህ ጥራይ ከኸውን ካብቲ ዒባዳ ቅንጣብ ትኣክል ወላ ናብ ረቢ ዝቀረበ መላኢካ ይኹን ወይ ናብ ደቂ ሰባት ዝተላአከ ልኡኽ ይኹን ዘይምፍጻም ማለት እዩ:: ከምኡውን ንጽህና ምስ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክበሃል እንከሎ ብፍላይ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ክትክተል፡ በቲ ሒዞሞ ዝመጹ ጥራይ

ክትሰርሕ፡ በቲ ናቶም ፍርዲ ክትፍረድ፣ ነቲ ናቶም ሱና ዝጻረር ሓዲሽ ምህዞታት(ቢድዓ)ክትገድፍ፣ ከምኡውን ደቂ ሰባት ዘስፈርዎ (ዝማሃዝዎ) ፍርድን ሕግታትን ምስ ሸሪዓ ዝጋራጮ ክትገድፍ ማለት'ዩ። እቲ ነቲ ናይ ደቂ ሰባት ዝማሃዝዎ ዝፈቱን ብኡኡ ዝፍረድን ግን ካብቶም ንጽህና ዘለዎም ኣይኮነን።

7ይ) ኣልመሓባ (ምፍታው) ዝበሃል ከኣ: ኣንጻር ናይ ምጽላእ'ዩ:

ዝኾነ ባርያ ረቢ: ንረብን ንረሱልን ክፈቱ ይግባእ: ከምኡውን ነቲ ረቢ ዝፈትዎ ተግባራትን ቃላትን ክፈቱ: ነቶም ፈተውቱን ምእዙዛቱን ዝኾኑ ክፈቱ ማለት'ዩ። እቲ ምፍታው ናይ ብሓቂ ትኽክል እንተኾይኑ ምልክቱ ኣብ ሰውነት ወዲ ሰብ ይረአ'ዩ: እቲ ናይ በሓቂ ፍትወት ዘለዎ: ንረቢ ይእዘዝ ንነብይ صلى الله عليه وسلم ይኽተል: ንረቢ ጉቡእ ዒባዳ ይፍጽም: ንናይ ረቢ ምምእዛዝ መቀረት ይረኽበሉ ናብቲ ጎይትኡ ዝፈትዎ ዘበለ ተግባራትን ቃላትን ይጓየይ: ከምኡውን ብኣንጻሩ ካብ ማዕሲያ(ዘንቢ) ይፈርሕን ይርሕቅን፣ ንዘንቢ ዝሰርሑ ይጸልኦም ወላኳ ነፍሲ እቲ ዘንቢ ትፈትዎን መቀረት ትረኽበሉን እንተኾነት ምኽንያቱ ጀሃነም ብዊንታ ናይ ደቂ ሰባት ተኸቢባ ክምዘላን ጀናኻኣ ብገድሊ ደቅሰባት ተኸቢባ ከምዘላን ስለ ዝፈልጥ ናብ ዘንቢ ኣይቀርብን'ዩ።

ከምዚ ዓይነት ሰብ ከኣ ብሓቂ ንረቢ ይፈቱ ማለት'ዩ። ስለዚ ኸኣ *ዘኑን ኣልመስሪ* ዝተባህለ ረቢ

ይርሓመሉ (ንረቢ ይፈትው'የ ዝበሃል መዓስዩ ? ኢሎም ምስ ሓተቱዎ: ካብቲ ረቢ ዝጸልኦ ዝኾነ ትፅግስቲ(ሰብሪ) እንተ ሃሊዩካ) ኢሎም መለሱ።

ገሊኦም'ውን ይብሉ (ኣነ ንረቢ ይፈትው'የ ዝበለ እሞ በቲ ረቢ ዝበሎ ዘይኻዓዝ እንተኾይኑ እቲ ዝበሎ ሓሶት'ዩ)።

ስለዚ ኸኣ ረቢ ምልክት ናይቶም ዝፈትዉዎ ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝኸተል ምኻኑ ቅድመ ኩነት ገይርዎ ኢዩ።

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمْ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ))

آل عمران

ንነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ምፍታዉ ግዴታ ምኻኑ ከምኡ'ውን ካብ ተግባራት እንታይ ከተማልእ ከምዝግባእ ብመርትያታት ኣሰኒና ኣብ ዝሓለፈ ዘኪርናዮ ኣሎና። ከምኡውን ብዛዕባ ንረቢ ምፍታዉ ዝምልከት ኣብ ዝሓለፈ ገሊጽናዮ ኣለና።

6ይ ምዕራፍ

ነተን ክልተ ምስክርነት ዘፍርሱ

نواقض الشهادتين

ዑለማእ ናይ ሙስሊሚን ኣብ ኩሉ መዛሂብ ናይ ፊቅሂ ብዛዕባ ናይ ሓደ ወዲ ሰብ እስልምና ዘፍርሱ ነገራት: ካብ እስልምና ናብ ክሕደት ዝተመልሱ ውሳኔኦም እንታይ ምዃኑ ከምኡውን እንታይ ምስ ዝፍጽሙ'ኸ ናብ ኩፍሪ ይምለሱ ኣብ ዝብል ኣርእስቲ ተዛሪቦምሉ ኣለዉ:: ገሊኦም ዑለማእ'ውን ብዛዕባ ናብ ኩፍሪ ዘእቱ ምሳሌታት ብብዝሒ ዘኪሮም ኣለዉ: ረቢ ናብኡ ካብ ዘእቱ የድሕነና::

እቲ ናቱ ቁጽሪ ገሊኦም ክሳብ ምእቲታት ዝኸውን ገሊኡ ብተግባር ገሊኡውን ንትእዛዛት ናይ ረቢ ብምግዳፍ ዝፍጸም ዘኪሮሞ ኣለው::

ግን ሸኽ ሙሓመድ ቢን ዓብደልዋሃብ ረቢ ይርሓመሉ እስልምና ዘፍርሱ ኣብ ዓሰርተ ጠርኒፎመን ኣለው፥ እሳተን ከኣ ኣብ ((መጅሙዐት ኣተዉሒድ)) ዝብል መጽሓፎምን ኣብ ካልእን ዘኪሮመን ኣለዉ እቲ ንዓና ዘገድሰና

ኸኣ እቲ ገለ ካብኣን ንቓል ናይ ተውሒድ ዝጻረር ክንዝክር ኢዩ።

1ይ) ንገለ ፍጡራት: ኣላህ ኣይፈጠሮሙን ኢልካ ምኽሓድ: ወይ ንገለ ዝፍጽሞን ዘምጽኦን ኩነታት ዓለም ናይ ተፈጥሮ'ዩ ወይ ናይ ኣጋጣሚ'ዩ ኢልካ ናብ ተፈጥሮ ምጽጋዕ: እዚ ከኣ ንረቢ ምጽራር ከምኡውን እቲ ናይ ኣላህ ንዝደለዮ ሙሉእ ዝኾነ ናይ ምቅይያር ክእለቱ: ብሙልእም ሙስሊሚን ዝኣምንዎ ዝነጽግ ኢዩ: ኣላህ ከኣ ነዚ ስለ ዝፍጽም ከኣ'ዩ ንኽንግዘኦ ዝተገበኣና።

2ይ) ገለ ካብቲ ንኣላህ ዝግባእ ናይ ብቅዓቱ መግለጺታት ምኽሓድ ከም ፍልጠት፣ ህያውነት፣ ባዕሉ ዝቆመ ካብ ፍጡራት ዘይደሊ፣ ኣሽናፊ ፣ ከምኡውን ከም ምስማዕ ፣ምርኣይ፣ ዝኣመሰሉ ምኽሓድ እቲ ንኣላህ ካብ ደረጃኡ ምጉዳልን ብጣዕሚ ዝግብኦ ኣምልኾት ምንፋግን ማለት'ዩ። ከምኡውን ካብቲ ረቢ ንነብሱ ዘንጸሃ ንጉድለት ዘረጋግጽ ጌርካ ክትገልጾ ከም ትኻስ፣ ምድቃስ፣ ምርሳዕ፣ ምዕማጽ፣ ውላድ ፡ ሽርካ ዝኣመሰሉ ነቲ ሙሉእነት ናይ ኣላህ ብሙሉኡም ደቂ ሰባት ንኽግዝእዎ ዝግበኦ ዝነፍግ እዩ።

3ይ) ንገለ ካብ ፍጡራት ናይ ረቢ በቲ ፍሉይ ዝኾነ ናይ ኣሳህ መግለጺ ክትገልጾም ፡ ከም ፍልጠት ናይ ዒልመልቀይቢ ኣለዎም ክትብል ፣ ሙሉእ ዝኾነ ምዉናን፣ ኣብ ዓለም ዝደለይዎ ክፍጽሙ ይኽእሉ'ዮም ምባል፣ ንኽፈጥሩን ንኽሰምህዙን ብዘይ ድልየት ናይ ረቢ ክእለት ኣለዎም ክትብል.....ንፍጡር ምስ ረቢ ሽርካ ጌርካዮ ፡ ከምኡውን ደረጃ ናይ ፈጣሪ ሂብካዮ ማለት'ዩ፡ እዚ ከኣ እቲ ብጣዕሚ ንኣሳህ ካብ ደረጅኡ ምጉዳል ኢዩ።

4ይ) ንገለ ካብ ዒባዳ(መግዛእቲ) ናይ ረቢ ወይ ብሙሉኡ ንረቢ ኣይግበኦን'ዩ ኢልካ ምንጻግ፡ ከም ረቢ ኣይፍራህን'ዩ፡ኣይልመንን'ዩ፡ ብኡኡ ክትሕገዝ ኣየድልን'ዩ ወይ ከኣ ኣገዳስነት የብሉን ወይ ከኣ ጥቅሚ የብሉን ክትብልን ከምኡውን ንገለ ካብ ዒባዳ ናይ ረቢ ክተናኣእስን (ክትሳገጽ)፣ ወይ ብዝሰግዱ ክትሳገጽ ወይ'ውን በቶም መገዲ ረቢ ሒዞም ገለ ካብ ዒባዳ ናይ ረቢ ዝፍጽሙ ክትሳገጽ፡ ንሸሪዓ ምንጻግ'ዩ፡ እዚ ከኣ ነተን ክልተ ምስክርነት ምንፋግ ኢዩ ዝቁጸር።

5ይ) ካብ ደቂ ሰባት መምሪሒታት ንኽዉጽኡን ንኽሽንኑ ከምኡውን ንሸሪዓ ዝቕይር ሕግታት ንኽስፍሩ መሰል ኣለዎም ኢሉ ዝኣመነ፡ ከም ንምንዝርና ፣ ንሪባ(ሃረጻ) ዘፍቅዱ ፣ ከምሡውን

ንሸሪዓዊ መቅጻዕቲ ከም ንዝቀተለ ምቕታል ንዝሰረቀ ኢዱ ሙቕራጽ ዝነጽጉ፣ ከምኡውን ንዘካት ምዕዳል ዘፍርሱ ፣ ረቢ ፈርዲ ዝገበሮም ወይ ዝኾነ ካብ ዓይነት ናይ ዒባዳ ዝቅይሩ፣ ከምኡውን ነቲ ናይ ረቢ ፍርዲ ገዲፉ ናብ ፍጡራት ዘስፈርዎ ፍርዲ ከፈርድ ይፍቀድ'ዩ ኢልካ ምእማን: ነቲ ረቢ ዝሓገሶ ሸሪዓ ምቅዋምን ጉድለት ኣለዎን ኣይሳማማዕን'ዩ ከምዝበልካ ኢዩ: ወይ ድማ ካብ ናይ ረቢ ፍርዲ ካልእ ይበልጽ ከምዝበልካ'ዩ። እዚ ከኣ ምስቲ ንጹህ ዝኾነ ተውሒድ ዘይሳነ እቲ ብጣዕሚ ንኣላህ ካብ ደረጅኡ ምጉዳል'ዩ ዝቀኣጸር።

6ይ) ካብቲ ንኣላህ ዝግባእ: ዓይነታት ናይ ዒባዳ ንዕኡ ገዲፍካ ንኻልእ ምሃብ :- እዚ ዓይነት ሺርክ ከኣ ኣብዚ ግዜና ኣብቶም ንመቃብር ዝግ ዝኡ ይርከብ: ካብ ዝሞተ ዝልምን ወይ ዘተስፉ ወይ'ውን ልቡ ናብኡ ዝንጥልጠልን ወይ ከምቲ ንረቢ ዝፈትዎ ንዕኡ እንተፈትይዎን ኣብቲ መቃብሩ ከኣ እንተደኒንሉን ወይ ፍርሕን ትሕትናን(ኽሽዖ) ዝኣመሰሉ እንተገይርሉ: ወይ ከኣ ኣብቲ መቃብሩ ጠዋፍ ወይ ሑሩድ ዝኣመሰለ ቁርባን ወይ ካብ ዓይነታት ናይ ዒባዳ ዝኾነ እንተፈጺሙሉ ነቲ ዝመስከሮ ናይ ላኢላሃ ኢለላህ ወኣና ሙሓመድ ረሱሉላህ ኣፍሪስዎን ኣበላሽይዎን ማለት'ዩ።

ብዛዕባ ትርጉም ናይ (ኢላህ) ዝብልን ምስ (ዒባዳ) ዝጥርነፈን ዝገልጽ ሓሲፉ ኣሎ።

7ይ) ንጸላእቲ ረቢ ዝኾኑ ክትፈትዎምን ክተቅርቦምን ክብረት ክትህቦምን ክምኡውን ኣብ ሓቂ'ዮም ዘለዉ ኢልካ ክትኣምንን ወይ ከኣ ካብ ሙስሊሚን ንላዕሊ ንሶም ክኽብሩን ክዓብዩን ይግበኦምዩ ኢልካ ምእማን ወላ ካብቶም መጻሕፍቲ ዝወረዶም ይኹን ወይ ከኣ ተገዛእቲ ጣኦት ወይ'ውን ብፈጣሪ ዘይኣምኑ ይኹኑ ንዐኦም ክትምእዘዞምን ክተኽብሮምን ዕብየት ክትህቦምን ከለኻ ንሳቶም ኣብ ቅኑዕ ከምዘለዉ: እቶም ኣንጻሮም ዝኾኑ ኣስላም ከኣ ኣብ ጥፍኣትን ጌጋ ከምዘለዉን ዘምስል ኢዩ። ወይ ከኣ ነቲ ናቶም ዓለማውነት ወይ ነቲ ናቶም ናይ ኣዱንያ ፍልጠት ክብረት ብምሃብ ኣኽቢርዎም ማለት'ዩ። እዚ ከኣ ነቲ ሓቅነት ናይ ምስክር ዝጻረር ኢዩ።

8ይ) ነቲ ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم መልእኽቲ ወይ ነቲ ናቶም ሸሪዓ ክትወቅስ ወይ ሓሶት'ዩ ክትብል ወይ'ውን ኡሙን ኣይኮኑን ፣ ወይ'ውን ካብቲ ረቢ ዝላኣኾም መልእኽቲ ዘየብጽሕዎ ኣሎ ክትብል፣ ከምኡውን ብግልጺ ክትጸርፎም ይኹን ወይ ክትሓምዮም ወይ'ውን ነቲ ናቶም ታሪኽ ይኹን ወይ ንተግባራቶም ወይ ንኹነታቶምን ኣካይደኦምን ክተቆናጽቦን ከምኡ ዝኣመሰለን ተግባራት ብዉሽጥኻ ነቲ ናቶም መልእኽቲ ከምዝኽሓድካ ዝሕብርዩ:

ንነብይ صلى الله عليه وسلم ምውቃስ ንረቢ ምውቃስ'ዩ ምኽንያቱ ንሱ'ዩ ዝላኣኾምን ናይ

መልእኽቲ ሓላፍነት ዘሰከሞምን። እዚ ኸኣ ነቲ ቃል ናይ ምምስካር ዝጻረር'ዩ።

9ይ) ንቃል ናይ ረቢ ማለት ንቁርኣን ምውቃስ:- ከምቲ ሙሽሪክን ስሕሪ'ዩ ዝበልዎ ምባል ይኹን ወይ'ውን ግጥሚዩ ወይ'ውን ናይ ቀዳሞት ዝነበረ ሃጠው ቀጠው'ዩ ምባል: ወይ'ውን ቦግታ ሓሶት'ዩ ምባል ወይ'ውን እዚ ቃላት ናይ ሰብ'ዩ ምባል: ወይ'ዉን ታኣምራት የብሉን ክትብልን ወይ ብኽምኡ ዝኣመሰለ ገይርካ ክትጻረሮን : እዚ ክኸውን ይኽእል'ዩ ወይ ከኣ ገለ ካብኡ ሓሶት'ዩ ክትብል ወይ ከኣ ገለ ካብ ምዕራፋትን ዓንቀጻትን ናይ ቁርኣን እሞ ብብዙሓት ሰባት ተማሓላሊፉ ዝበጽሓና ሓሶት'ዩ ዝብል ሰብ ካፍር'ዩ ከምኡውን ንረብን ንረሱልን ዘሐሰወ እዩ። እዚ ከኣ ነቲ ቃል ናይ ተውሒድ ዝጻረር ኢዩ።

10ይ)ገለ ካብቲ ስዉር ነገራት(ዒልመልቀይቢ):ረቢ ክንኣምኖ ዝኣዘዘና ክትክሕድ እሞ'ኻኣ ሓቅን ሩጉጽን ምኳኑ ኣብ ኪታብ ዝተነገረና ወይ ከኣ ብቃል ናይ ነብይ ሙሓመድ صلى الله عليه وسلم ዝተነገረና ከም መላኢካ፣ መጻሕፍቲ፣ ሉኡኻት፣ ምስ ሞትካ ምትሳእ፣ ናይ ደቂ ሰባት ምእካብ፣ ጀና፣ ጃሃነም፣ መቅጻዕቲ(ዓዛብ) ናይ ቀብሪ : ምስ ሞትካ ዘሎ ሽሻይ፣ ንዕኡ ዝኣመሰለን ንገለ ካብኡ ምኽሓድ ንረብን ንረሱልን صلى الله عليه وسلم ከምዘሐሰወ ኢዩ: እዚ ኸኣ ካብቲ ዝዓበየ ወቐሳ ንመልእኽቲ ናይ

ነብይ صـلى الله علـيه وسـلم ን መልእኽቶም ሒዝዎ ዘሎን ኢዩ። እዚ ከኣ ነቲ እተን ክልተ ምስክርነት ዝእዝዘኦ ዝጸረር ኢዩ።
እምበኣር ብዛዕባ ናይተን ክልተ ምስክርነት ዝምልከትን ኣብኦን ክፍጸም ዘለዎን ኣብዚ የሕጽር፡ እዚ ኸኣ ብሕጽር ዝበለ ኢዩ፡ ኣስፊሑ ክርዳእ ዝደሊ ድማ ኣብ መጻሓፍቲ ናይ ዑለማእ (ኣኢማ)ን ቅድሜኦም ዝነበሩን ዑለማእ ክረክብ ይኽእል'ዩ።

والله أعلم وأحكم وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله

وصحبه وسلم

تمت مساء يوم الأربعاء ٧/من ربيع الأول ١٤٢٢ هـ